

Zigetvar Kanunî Sultan Süleyman Türbe-Palankası'nda Araştırma ve Arkeolojik Çalışmalar 2015-2017¹

Ali Uzay PEKER *
Meral Özdengiz BAŞAK **
Abdullah DEVECİ ***
Mehmet Cihangir UZUN ****
Sinan SERTEL *****
Norbert PAP *****
Erika HANCZ *****

Öz

Kanunî Sultan Süleyman 1566'da, Macaristan'a düzenlediği son seferi sırasında, Zigetvar Kalesi'nin fethinden bir gün önce otağında vefat etmiş, bedeni tahnit edilerek otağının içindeki tahtının altında geçici olarak toprağa verilmiş, tahnit sırasında çıkarılan iç organları da gömülmüştü. Gömü yeri üzerine, önce bir türbe daha sonra ise Vezîr-i âzam Sokullu Mehmet Paşa tarafından bir cami ve bir de tekke inşa edilerek bir makam-külliyesi meydana getirildi. Külliye alanı, ahşap savunma duvarlarıyla korunan bir kale (palanka) içindeydi. Zamanla ziyaretgâha dönüşen Türbe-Palankası etrafında bir yerleşim olduğu özgün kaynaklardan bilinmektedir. Bu yerleşim, Zigetvar ve çevresinin 1689'da Habsburglara terk edilmesini izleyen süreçte tahribata uğrayarak tümüyle yok olmuş, yapıların ortadan kalkmasıyla beraber bağ ve bahçelik bir alan haline gelmiş, yeri zamanla unutulmuştur. 2012 yılında, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ile Zigetvar Belediyesi arasında iki ülkenin ortak tarihini korumak hedefiyle bir protokol imzalandı. Buna ilaveten Zigetvar Seferi sırasında Kanuni Sultan Süleyman'ın iç organlarının gömüldüğü türbesini bulmak ve yeniden inşa etmek üzere karşılıklı bir Araştırma Destek Antlaşması da imzalanmıştır. Bu kapsamda, 2013 yılında, Pécs Üniversitesi tarafından farklı uzmanlık alanlarını içeren bir ekibin oluşturduğu Kanuni Sultan Süleyman'ın Türbesi'ni bulmak hedefli yeni bir araştırma projesi hayata geçirilmiştir. Projenin ilk aşamasında, özgün yazılı kaynaklar ile görsel malzemelerin değerlendirilmesi, tarihi haritaların analizi, Zigetvar ve çevresindeki arazinin jeoinformasyon teknikleri (GIS) ile modellenmesi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Çalışmalardan elde edilen verilerin Zigetvar'ın kuzeydoğusunda Üzüm Tepesi olarak bilinen bir alanı işaret etmesi üzerine saha çalışmalarına geçilmiştir. Yüzeysel araştırmaları, sondajlar, lazer (LIPAR) ve jeofizik taramaların (GPR) araştırma bulgularını desteklemesi ve arazide türbe, cami ve tekkenin temel kalıntılarının belirlenmesi sonucunda, alanda 2015, 2016 ve 2017 yıllarında ODTÜ'den Türk ve Pécs Üniversitesi'nden Macar ekiplerinin ortak çalıştığı arkeolojik kazılar yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Zigetvar, Sultan Süleyman, Türbe Palankası, cami, tekke

* ODTÜ, peker@metu.edu.tr
** ODTÜ, meral@baobab-mimarlik.com
*** Anadolu Üniversitesi, adeveci@anadolu.edu.tr
**** mehmet_u4@hotmail.com
***** Anadolu Üniversitesi, sinansrtl@gmail.com
***** Pécs Üniversitesi, pnorbert@gamma.ttk.pte.hu
***** Pécs Üniversitesi, erikahancz@yahoo.com

¹ Bu makale, Ali Uzay Peker, Meral Özdengiz Başak, Abdullah Deveci, Mehmet Cihangir Uzun ve Sinan Sertel tarafından hazırlanan TİKA Macaristan, Zigetvar Kanuni Sultan Süleyman Türbe Palankası, Kazı ve Araştırma Projesi 2015, 2016 ve 2017 Sezonları Arkeolojik Kazı ve Araştırma Çalışmaları Değerlendirme Raporlarına dayanmaktadır (Peker – v.d., 2015, 2016, 2017). Bu makalede kullanılan çizim ve fotoğraflar, aksi belirtilmedikçe, Türk ekibine aittir. Hava fotoğrafları ve jeofizik çalışmalar TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı) tarafından sağlanan maddi destekle üretilmiştir. TİKA'ya, bu çalışmalarını mümkün kılan maddi ve organizasyonel desteği için teşekkür ederiz.

The Tomb-Palanka of Sultan Suleiman Magnificent in Szigetvar Research and Archaeological Excavations 2015-2017

Ali Uzay PEKER *
Meral Özdengiz BAŞAK **
Abdullah DEVECİ ***
Mehmet Cihangir UZUN ****
Sinan SERTEL *****
Norbert PAP *****
Erika HANCZ *****

ABSTRACT

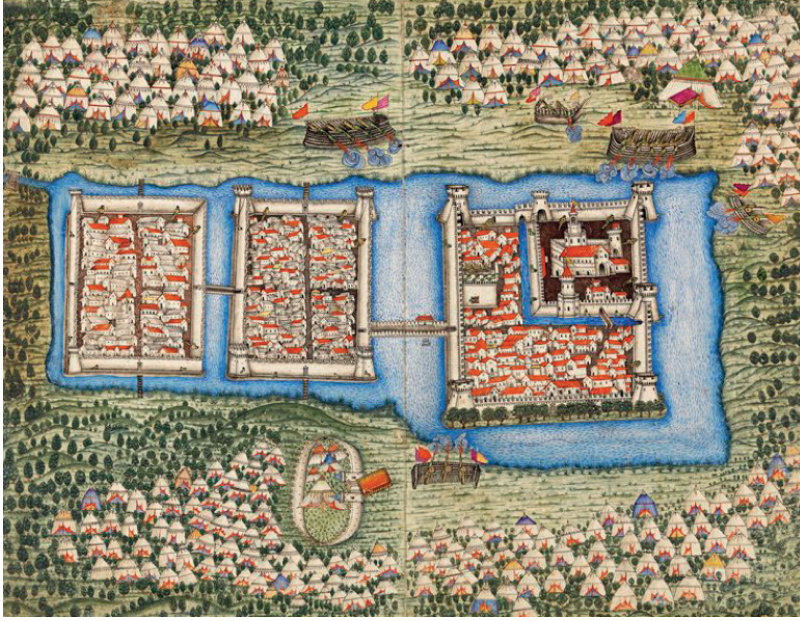
Sultan Suleiman Magnificent deceased in his royal tent one day before the conquest of the Szigetvár Fortress in 1566. His body was temporarily buried underneath his throne after embalmed before being carried to Istanbul. His entrails were also buried in the same place. Later a tomb was built above the spot, and Sokollu Mehmed Pasha commissioned a mosque and a tekke (dervish convent) next to the tomb within the ramparts of a palanka (redoubt). Ottoman sources inform us that a settlement became formed around the palanka. This settlement was demolished after the Habsburg infiltration to the area following the Ottoman defeats in 1689. The site fell into oblivion since plantations replaced it. In 2012, a memorandum of understanding was signed between Turkish Corporation and Coordination Agency (TIKA) and Szigetvár Municipality to protect the common history of the two countries. This was followed by a Research Support Agreement in order to locate and rebuild Suleiman the Magnificent's tomb where his internal organs were buried during his final campaign. In 2013 a multidisciplinary team brought together by Pécs University initiated a project to find the Tomb of Sultan Suleiman. The first stage covered evaluation of the written and visual sources, analysis of the historical maps and landscape modelling by GIS technologies around Szigetvár. The information obtained from these studies showed a hilltop in the northeast of Szigetvár named Zsibót-Turbék Szölöhegy (Vine Hill) as the most possible site of the Tomb-Palanka of Sultan Suleiman. The research group conducted surface survey, drilling and geophysical scanning on the hilltop. The practical studies in these methods proved that the tomb, the mosque and the tekke of the tomb-palanka of Sultan Suleiman existed in the site. Then archaeological excavations became initiated with the involvement of the Turkish and Hungarian teams from METU Ankara and Pécs Universities in September 2015. The second and third excavation seasons followed in July, 2016 and September 2017.

Keywords: Szigetvar, Sultan Suleiman, Tomb-Palanka, mosque, tekke

* ODTU, peker@metu.edu.tr
** ODTU, meral@baobab-mimarlik.com
*** Anadolu University, adeveci@anadolu.edu.tr
**** mehmet_u4@hotmail.com
***** Anadolu University,, sinansrtl@gmail.com
***** Pécs University,, pnorbert@gamma.ttk.pte.hu
*****Pécs University,, erikahancz@yahoo.com

1.KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN'IN TÜRBE PALANKASI'NIN YERİNİN OSMANLICA TEMEL KAYNAKLAR ARACILIĞIYLA BELİRLENMESİ

Zigetvar Seferi sırasında vefatının ardından Kanuni Sultan Süleyman'ın (1520-1566) hatırasını yaşatmak için otağının olduğu yere inşa edilen türbesinin tarihini aydınlatmak için kullanılabilir Osmanlıca özgün kaynaklar bulunmaktadır. Bunlar aracılığıyla türbenin yeri ve tanımı konusunda bazı çıkarımlarda bulunabiliriz. Burada yazarları kronolojik sırayla takip ederek değerlendireceğiz. Konu hakkında en erken tarihli kaynaklardan biri 1566 yılındaki sefere katılan Veziriazam Sırkatibi Feridun Ahmed Bey'in (Öl. 1583) 1569 tarihli *Nüzhet-i Esrarü'l Ahyar Der-Ahbar-ı Sefer-i Sigetvar* adlı zigetvarnamesidir (Resim 1).

Resim 1: Nüzhet-i Esrarü'l Ahyar Der-Ahbar-ı Sefer-i Sigetvar'dan kuşatmanın minyatürü
(Üstte Zigetvar, altta doğuda padişah otağı; solda yeni şehir, ortada eski şehir, sağda kale, kale içinde iç kale)

Feridun Ahmed Bey kitapta padişah otağının Zigetvar Kalesi'nin karşısına konumlandığı bilgisini veriyor:

“...Yeniçeri ağası Ali Ağa dame uluvvühu hazretleri yeniçeri kullarıyla hisarun bir canibinde konub (24a) ve pâdişâh-ı rub-ı meskûn-ı izzet makrûn hazretleri dahi devlet-ü saâdetle ordu-yı hümâyûnla kal'a-i mezbûrenün mukabelesinde konub otakı gerdûn-nitak-ı pâdişâhî ve serâ-perde-i nâdirü'l-âfâk-ı şâhenşâhî bedr-i münîr gibi mümtâz ve ser-efraâz olmuşdı...” (24b)

Ayrıca Feridun Ahmed Bey, Sultan Süleyman'ın bedeninin geçici olarak saltanat tahtı altına yerleştirildiğini belirtir:

“...ol vakitte cesed-i şerifleri rüsûm-ı havâkîn ve pâdişâh-ı pîşin tertîbi üzre misk-i ezfer ve 'abîr ü 'anberle ta'biye vü terbiye olunub techîz ü tekfîn idüb taht-ı saltanatı tahtında ber-vech-i vedîat defn olunub arza emânet virilmişdi. Defn olunduğı günden yine ihrâc olıncaya değîn mâbeynde kırk iki gün mürûr idüb...” (96b)

Özetlemek gerekirse, seferde yaşananlara birebir tanıklık eden Feridun Ahmed Bey bu şekilde otağın Kale'nin karşısında (mukabelesinde) kurulduğu, padişahın tahnid edilmiş bedenini de geçici olarak otağ içindeki tahtın altına yerleştirildiği bilgisini veriyor. Feridun Ahmed Bey iç organlardan söz etmiyor.

Şair Âgehî Mansûr Çelebi (ö. 1577) Zigetvar Seferi'ne katılmış ve Feth-nâme-i Kal'a-i Sigetvâr adlı zigetvarnamesini Sokollu Mehmed Paşa'ya takdim etmişti. Âgehî Sultan Süleyman'ın Zigetvar'a gelişini şöyle anlatır:

"Tarih-i mezkûr muharremü'l-harâmın yigirmi birinci gününde mahall-i mezbûr ki Siget var'ın cânib-i şarkında bir mahall-i dil-keş ve makam-ı safâ-haş ki pâdişah-i din-penâh için tayin olunmuşdur, devlet ve ikbâl ve azimet ve iclâl ile ol menzil-gâha müteveccih olub..." (aktaran Hancz, 2014, 60).

Âgehî burada Padişah için seçilen yerin Zigetvar'ın doğusunda olduğunu belirtir. Bir diğer önemli belgemiz Sokollu Mehmed Paşa Vakfiyesi'dir (Evâhir-i Zi'l-Hicce 981 H. / 22 Nisan 1574 M.) Vakfiye, cami hakkında, Zigetvar Kalesi'nin dışında Sultan Süleyman'ın bedeninin emanet konulduğu yerde olduğunu belirtiyor:

"...biri dahî Sektuvar nâm kalenin hâricinde merhûm sultân Süleymanın cesed-i şerîfleri emanet konulan mevzide binâ olunan câmidir." (Sokollu Vakfiyesi, 3)

Aynı Vakfiye'de Türbe'nin yanındaki hanıkahın Zigetvar yakınında inşa edilen camiye bitişik olarak inşa edildiği belirtilir:

"...üç yerde bî-mesil bî-manend hânikahlar bina edüp... biri dahî sâlifü'z-zikr Sektuvar kurbunda binâ ettikleri câmi-i şerîfe muttasıl olup ol tayife-i üli'l-intibaha vakfetteler." (Sokollu Vakfiyesi, 3)

Ayrıca aynı Vakfiye'de Sultan Süleyman'ın türbesinin içinde bulunduğu palanka "türbe plangası" olarak geçmektedir.

"...amma zikr-i mârr olan mahrûse-i Sektuvar kurbunda olub türbe plangası demekle iştihar bulan planganın içinde binâ ettikleri câmi-i şerîfe bir âbid-ü takiy zahid-i müttekıy kimesne hatib olub..." (Sokollu Vakfiyesi, 33)

Vakfiye'de verilen bilgiye göre cami ve hânikah Zigetvar Kalesi dışında (haricinde), aynı zamanda onun yakınındadır (kurbunda). Ayrıca hânikah yapısı camiye bitişiktir (muttasıl). Cami de bir palankanın içindedir. Bu Vakfiye'de türbeden söz edilmez. Türbe büyük olasılıkla doğrudan Sultan II. Selim tarafından Sultan Süleyman'ın vefatını takiben yaptırılmıştır. Büyük olasılıkla, türbe önce inşa edilmiş yanına daha sonra Sokollu Mehmed Paşa tarafından cami ve tekke binaları eklenmiştir. Ayrıca, bu tanımdan Türbe ve ek yapılarının bir "palanga", yani Balkanlardaki Osmanlı savunma sisteminin önemli bir unsuru olan "askerî tabya" içine konumlandırıldığı anlaşılır. Vakfiye 1574 tarihli olduğuna göre palanka içindeki türbe, cami ve tekke 1566-1574 tarihleri arasında inşa edilmiştir.

Nicholas Vatin'in yayımladığı Mühimme Defterleri'nden 22 Eylül 1573 tarihli bir belgede Zigetvar Beyi ve kadısına verilen hükümde Sultan Süleyman'ın otağının olduğu yer bahçe olarak geçer. Hükümde bahçenin Zigetvar'a tabi bir köyün sâkinleri tarafından bakımının yaptırılması istenmektedir:

"...Gâzî Hüdâvendigâr tâbe serâhu otağ-ı hümâyûn ile kondukları mahall bağçe olup hıfz ve hirâseti lâzım olmağın..." (XXIII-103, s.50, 24 cemaziü-l-evvel 981, 22 Eylül 1573) (Vatin, 2005, 26).

Ayrıca, Mühimme Defterleri'nde Palanka'nın koruması için asker verilmesi hakkında Vezir Mustafa Paşa'ya verilen 1576 tarihli hüküm dikkat çekicidir. Türbe'nin olduğu yerdeki palanka bu şekilde Vakfiye'den sonra ikinci kez tarihe kaydedilmiştir:

"Sigetvâr kurbında merhûm ceddüm Sultân Süleymân Han tâbe serahu türbesi etrâfına yapılan palanka muhâfazası için müceddeden elli nefer yazılmak lâzım-dur" (XXVI-815, s. 340, 16 zi-l-hicce 983, 16 Mart 1576) (Vatin, 2005, 27).

Sözü geçen bahçe neredeydi bilemiyoruz. Ancak palanka içi veya dışındaki arazinin bakım gördüğü, palankanın da askerlerle takviye edildiği bu kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Gelibolulu Mustafa Âlî (1541-1600) Kühhü'l-Ahbar (1591-99) adlı eserinde, Sultan'ın bedeninin tahnit edilip tahtının altına yerleştirildiğini, iç organlarının ise Zigetvar karşısına gömülüp, zamanla üzerine bir türbe yaptırıldığını belirtir:

"...merhum hüdavendigârın cesed-i mübârekleri misk ü amberle âlûde pâk muşammalar la yine taht-ı revanı yanına götürüldü, sair füzûlat Sigetvar mukabelesinde hufyeten defn ettirilip bâde zamân üstüne türbe yapılması menvîleri oldu..." (354a) (aktaran F. Emecen, 2014, 133).

Bu kaynakta Sultan Süleyman'ın iç organlarının ayrıca gömüldüğü bilgisi aktarılmıştır. Daha sonraki dönemlerde devam edecek olan "iç organların gömülmesi" anlatısı bu bilgiye dayanmaktadır.

Münir Aktepe'nin tanıttığı Defter-i Mufassal livâyî Szigetvar başlıklı 1579/80 tarihli mufassal defterinde "Szigetvar livâsı"na bağlı nahiye ve köylerin isimleri verilir. Burada varak 42/b'de, Sultan Süleyman Türbe Palankası'ndaki tekke hakkında bilgi bulunmaktadır:

"An-evkaf: Firdevs-mekân, cennet-âşiyân, garik-i rahmed-i rahman, merhûm mağfurünleh Gazi Sultan Süleyman Han der kurb-i Szigetvar berây-i ta'amiyye ve sâir levâzım cihât-ı zâviye-i mezbûre. Ve zâviye-i mezbûrede vâki olan hücerât ki on iki höcre dir, her bir höcrede sâkin olan birer fodla yiye, ta'amiyyeden ziyâde hükm-i şerîfde ikişer akçe tâyin buyrulmuştur." (Aktepe 2001, 201)

Defter'de Zigetvar yakınındaki tekkenin on iki hücreli olduğu belirtilmiştir. Defterde ayrıca, imam, hatib, müezzin, talebe (ders-hân), hademe isimleri ile zâviyeye vakfedilen köy ve mezraların adları geçmektedir. Varak 57/b'de türbe "Sultan Süleyman Han...türbe-i şerîfeleri..." tanımı ile geçer (Aktepe 2001, 201).

Peçevî (veya Peçuylu) (1574-1649) 1640'da yazmaya başladığı Peçevî Tarihi adlı eserinde, Sultan Süleyman'ın otağının önce Zigetvar'ın yukarısında göl yanına kurulduğunu, sonra top atış menzili içinde olması nedeniyle zamanında ormanlık alan olan bugün türbesinin olduğu yere taşındığını belirtir:

“Meğer saâdetlü padişah-i gerdûn-i gulâmın otağ-ı hümâyûnların Sigetvar'ın üstü yanın da göl kenarında kurmuşlar. Kaleden top erişür mahall olmağla ol mahalla nuzûl buyu rulmak münâsib görülmeyib türbe-i şerîfleri olan mahall bir mişezâr ve gâyet sa bül-murûr pîşelik bir cengeliztân-düşvâr idi. Fî el-hâl mirâhorun tebr-dârları ve haram-i hümâyûn hizmetkârları içe ve üşüntisiyle ol cengilistânı tathîr ve bır sahrâ-i lâ-nazir ey lediler. Andan sonra gayrı otaklar kurulub ve mukaddemâ vaz olunan otaklar kale fethi ne değîn ol mahalldan ref olunmadı” (Tarih-i Peçevî'den aktaran E. Hancz, 2014, 62).

Bu açıklamada belirtildiği gibi, Sultan'ın otağının Zigetvar'a yakın bir yer olan ovadaki göl kıyısından stratejik açıdan daha avantajlı olan Üzüm Tepesi'ne taşınmış olması mümkündür. Belki de türbenin tarih içinde Zigetvar'a daha yakın bölgelerde aranmasının da kaynağı bu ilk otağ yerinin hatıralarda bıraktığı izdir.

Türbe palankasını ziyaret edip gördüklerini anlatan Evliya Çelebi'nin yazdıkları göz-tanıklığı olması bakımından büyük önem arzeder. Evliya Çelebi (1611-1684?) Türbe'yi Fâzıl Ahmed Paşa'nın Avusturya seferine katıldığı zaman görmüştü (1663/64). Türbe bu tarihte bir tahribat geçirmişti. Evliya Çelebi kitabında önce Sultan'ın vefatını ve iç organlarının defnedilişini, ardından palankanın tahribatını, tamir ve tarifini verir. Ardından Türbe'yi tasvir eder (Evliya Çelebi, 2013):

“Dahi Sigetvar'ın iç kalesi alınmadı ise işte henüz benim vücudum kalesi alındı deyip o gün sıkıntısından, Süleyman han 974 Safer ayının 22. günü saltanat tahtını terkedip ebedî dünyaya gidince hemen akıllı ve tedbirli Sokollu Vezir, Silâhdar Cafer Ağa, Feridun Bey, bizim babamız, Kuzu Ali Ağa ve Abdi Efendi ile Süleyman Han'ın naaşının karnını yarıp ûd, amber, mûşg ve safran ile tuzlayıp Süleyman Han'ın obası içre, Süleyman Han'ın vücudunu emaneten diye yere defnedip kalbini, bağırsaklarını ve ciğerini hâlâ Türbe Kalesi olan yere defnederler...” (c.6/s.353, 173a)
“Demirkazık Seferi: Allah'ın hikmeti bu mahalde yine anılan serhatlerin beylerinden ve dizdar ağalarından feryat mektupları geldi. Sigetvar Kalesi yakınında Sultan Süleyman bağırsakları, ciğeri ve kalbinin gömülü olduğu türbesi kalesini, Bobofça, Berezenze ve Şekeş Kalesi'ni, Peçuy Kalesi'nin taşradaki kalesini Ösek Köprüsü'nü yakıp Darda Kalesi'ni de kafirin aldığı, yaktığı ve Peçuy'un hala iç kalesini kuşatıp dövdüğü feryatçıları geldi...Gürcü Mehmet Paşa sonra Sigetvar Kalesi'nde kışlamaya karar verip bütün kalelere yetecek kadar askerler gönderip Süleyman Han Türbesi Kalesi'ni ve Peçuy Kalesi'ni tamir ederken...” (c.6/s.283,138a). “Sultan Süleyman Han Türbe Kalesi'nin Özellikleri: 974 (1566/67) tarihinin Saferinin sonlarında Sultan Süleyman Han oğlu Sultan II. Selim yapısıdır. Babası Süleyman Han bu sigetvar gazası altında kale fetholmazdan 3 gün öce vefat edince tedbirli Sokollu Vezir Süleyman Han'ın öldüğünü kimseye sezdirmeyip “Sağdır” diye öncesi gibi hizmetler edip derhal Süleyman Han cesedinin karnını yarıp ûd, amber ve tuz ile salamura edip emaneten yere korlar; kalbi ve diğer ciğer, bağırsak gibi şeylerini bu kale mahallinde altın leğen ile gömerler. Sonra Selim Han tahta çıkınca bu kaleyi ve nurlu türbeyi inşa ederler. Sigetvar'a bir saat yakın Süleyman Han'ın otağı büyüklüğünde,

bir yüksek tepe üzerinde, Sigetvar'ın doğusunda bağlı ve bahçeli bir mesiregâh yerde, dörtgen şekilden uzunlamasına yapıp bütün Sigetvar Ovası bu kaleden görülür, tüm Sigetvarlı buraya gelip gezip havalanırlar. Kalesi palankadır. Kuzeye açılır bir kapısı ve hendeği üzerinde köprüsü asmadır. 1074 (1663/64) tarihinde küffar gelip bu kaleyi yakıp Süleyman Han'ın nurlu türbesi için kazarak Süleyman Han'ın altın leğen içindeki kalbi ve bağırsaklarını bırakıp altın leğeni almak isteyen keferelerden üç adet kâfir Allah'ın emriyle kupkuru iskelet olmuşlardı. Öldüklerini diğer kâfirler görünce kurşunlu türbesini yıkmayıp halılarını ve diğer şamdanlarını bırakmışlar, ancak kubbesi üzerindeki altın ile kaplı sanatlı alemini Kanije yanındaki Yenikale'ye götürmüşlerdi. Hamd olsun ki kalesi de fetholup kale ortasındaki kapı üzerinde alem-i şerif bulunup yine bu nur dolu türbe üzerine eskisi gibi kondu. Sonra bu 1074 (1663/64) senesinde Sultan IV. Mehmed Han'ın fermanıyla bu türbe kalesi, dörtgen şekilli ve daha geniş olup çevresinin büyüklüğü tam 1.500 adım oldu. Palanka duvarları ve hendeği de sağlam ve müstahkem oldu. Daha önce nurlu türbesi, cami, mescit, medrese, han, hamam, tekke ve dükkan hayratları tamamen Sultan II. Selim Han'ın iken bu mübarek senede hepsi Sultan IV. Mehmed hayratı olup gayet mamur olmuş. Hâlâ dizdarı, 100 nefer hisar eri ve yeteri kadar cebhaneleri var ve şer'i hâkimi Sigetvar Kadılığı naibidir. Bu kaleyi seyredip Süleyman Türbesi'ni ziyaret edip bir Yâsîn-i şerif okuduktan sonra yine burada yatmayıp doğu tarafa meyillice Peçuy Kalesi'ne uğramayıp..." (c.7/s.22-23, 11b)

Evliya Çelebi Seyehatnâmesi'nde Türbe'nin Zigetvar'a bir saat mesafede olduğunu söyler. Dolayısıyla palanka bugün görülen Zigetvar Kalesi dışındadır. Evliya Seyehatnâme'de varoş kelimesini iç kale dışındaki şehir anlamında kullanmıştır. Bu yüzden başka bölümlerde "dışarı varoş" veya "taşra varoşu" terimlerini kullanır; ayrıca "varoş palankası"ndan bahseder. Türbeden bahsettiği kısımda ise böyle bir ifade bulunmuyor. Dolayısıyla verdiği bilgiler tutarlıdır. Yani Türbe Zigetvar iç kalesinde veya varoşunda yani iç kale dışındaki şehir(lerde) değildir.

2. KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özetlersek, Osmanlı kaynaklarından anladığımıza göre padişah otağı ve yerine sonra inşa edilen Türbe Palankası Zigetvar Kalesi'nin "doğusunda", "karşısında", "dışında" ve "yakınında"dır. Ayrıca, bir yüksek tepe üzerinde, bağlı ve bahçeli bir seyirlik yerdedir (mesiregâh). Palanka, dörtgen şekilde, uzunlamasına'dır. Zigetvar Ovası buradan görülür. Palankanın içinde türbe, cami ve tekke yer alır. Evliya Çelebi'nin bahsettiği medrese, han, hamam ve dükkanlar olasılıkla zamanla palanka dışında oluşan yerleşime ait yapılarıdır. Palanka 1663/64 tarihinde tahrip edilmiş ama türbe yıkılmamış, Sultan IV. Mehmet tarafından tamir ettirilmiştir. Türbe kaynaklarda "türbe palankası" (Vakfiye), "Süleyman Han Türbesi Kalesi" (Kale-i Türbe-i Süleyman Hân-ı Aleyh'ir-rAhmedi ve'l-gufran, Evliya Çelebi), "Sultan Süleyman Han türbe-i şerifeleri" (Peçevî) gibi isimlerle geçmektedir.

Resim 2: Zigetvar'ın kuzeydoğusunda Üzüm Tepesi'nde kazı alanı ve düzlükte Türbek Kilisesi (Zigetvar Kalesi, deniz seviyesinden yaklaşık. 115 m ve Üzüm Tepesi deniz seviyesinden yaklaşık 180 m)

Osmanlıca kaynaklardaki tariflere uyan yer bugün arkeolojik kazıların yapıldığı Üzüm Tepesi'dir (Resim 2). Burası konumu ve içerdiği başka topografik özelliklerle padişah otağının kurulmasına en uygun yer olarak öne çıkar. Yönlendirme konusunda birkaç hususu aydınlatmakta yarar var. Kaynaklar otağ ve türbeyi doğuya konumlandırmakta. Padişah otağının dört ayrı bölümden yani eski ve yeni şehir ile kale ve iç kaleden oluşan, yanyana üç ayrı surla çevrili Zigetvar şehrinin uzun kenarı olan doğu veya kuzeydoğu cephesinde konumlandırılmış olması mantıklıdır. Bu konum kuşatmanın sevki için uygun bir görüş açısı oluşturur. Otağ, Feridun Ahmed Bey'in eserindeki minyatürde de doğuda yerleştirilmiştir (Resim 1; krş. Resim 2 ve 3). Otağın yerine inşa edilen Türbe'nin keşfedildiği Üzüm Tepesi de kuzeydoğuda, özellikle savunmanın odaklandığı kale kısmının karşısında yer almaktadır. Pécs Üniversitesi tarafından yapılan jeoformasyon, yeryüzü şekilleri modellemesi ve peyzaj rekonstrüksiyonu çalışmasında on altıncı yüzyılda Zigetvar Kalesi'nin görülebildiği yükseltiler gösterilmiştir (Gyenizse-Bognár, 2014, 82). Üzüm Tepesi, doğu ve kuzeydoğuda, kalenin görülebilirliği açısından en elverişli yerdir.

Resim 3: Bugüne kalan Zigetvar Kalesi ve İç Kale (Schloss yani saray, köşeleri pahlı dikdörtgen şeklindeki iç kale kısmındaydı). Düz çizgi doğu-batı yönünde çekilmiştir

Türbe'nin hangi tarihte ve kim tarafından inşa ettirildiği gizemini korumaktadır. Nicholas Vatin Türbe'nin III. Murad'ın (1574-1595) hükümlerinin ilk yıllarında inşa ettirilmiş olabileceğini iddia eder (Vatin, 2005, 17). Vatin, türbenin inşa edilmesinin asıl nedeninin Kanuni'nin iç organlarının burada olması değil, o dönemde Georges Zirinyi'nin bölgedeki hak iddialarına bir yanıt olarak Sultan Süleyman'ın türbesi aracılığıyla sahiplenilmesi ve savunulması gereken bir kutsal alan oluşturma isteği olduğunu belirtir (Vatin, 2005, 23). Bir hanedanlık türbesinin inşa edilmesinin nedenleri çeşitli sosyo-politik-dinî etkenlerle açıklanabilir. Kudüs'deki Kubbet-üs Sahra da Emevilerin hakimiyet alanında inşa ettikleri bir anıt olarak zaman içinde yeni simgesel içerikler kazanmıştı. Öte yandan Evliya Çelebi'yi dikkate alırsak Türbe'nin II. Selim tarafından inşa ettirildiği söylenebilir.

Türbe'nin Zigetvar Kalesi'nin bugün ayakta kalan kısmının içinde olduğunu yayınlarıyla değil ama çeşitli basın organlarında iddia edenler de olmaktadır. Zigetvar kuşatmasını gösteren pek çok gravürde görülebileceği gibi, bugüne kalan Zigetvar Kalesi, Zigetvar şehrinin iç kalesinde şato (Schloss) olan kale kısmıdır. Kısacası, bu kale Sultan Süleyman Türbe Palankası değil, Zigetvar şehrinin eski şehir, yeni şehir, kale ve iç kaleden oluşan dörtlü yapılanmasının kale ve iç kaleden ibaret kısmıdır. Aslında, Türbe'nin bugüne kalan kalenin içinde olduğu fikri yeni değil, değerli araştırmacı Tayyib Gökbilgin'e (1907-1981) ait bir görüştür (Gökbilgin, 1950). Ancak, bu iddia ispat edilememiştir; çünkü elimizde bunu kanıtlayacak yazılı, jeofizik, mimari ve arkeolojik veri bulunmuyor. Yapılması gereken öne sürülen tezleri her zaman sağlam disiplinlerarası bilimsel araştırmalarla desteklemektir. Sultan Süleyman'ın türbesinin kale dışında Türbek Kilisesi denilen kilisenin bulunduğu yerde olduğunu iddia edenler de olmuştur. Türbe'nin özgün kaynaklarda belirtildiği gibi, yüksek bir tepe üzerinde, bağlık bahçelik, mesiregâh yerde olması, bugün Türbek Kilisesi'nin olduğu yerde bulunamayacağını gösterir. Çünkü Kilise'nin olduğu yer düz bir alanda, Zigetvar Kalesi ile hemen hemen aynı düzeydedir (Resim 2). Aslında, Türbe Palankası'nın bugün Kilise'nin olduğu yerde bulunduğunu 1913 yılında, Budapeşte Başkonsolosu iddia etmişti (Rumbeyoğlu, 1913). Bu makalede ifade edilen, türbenin kiliseye dönüştürüldüğüne dair fikir herhangi bir yazılı arşiv belgesi veya tarih araştırmasına dayanmamaktadır. Buna rağmen pek çok yeni çalışmada tekrarlanmıştır (ör. Yılmaz, 2015, 162). Türbe'nin bir zamanlar Kilise'nin yerinde olduğu fikrinin, I. Dünya Savaşı öncesinde gelişen Osmanlı İmparatorluğu-Macaristan siyasi ilişkilerinin bir tezahürü olduğu yaygın kabul görmektedir. Başkonsolos Rumbeyoğlu Fahreddin Bey'in o zaman ortaya attığı hipotez tekrar gündeme getirilecekse, bu fikrin güvenilir belge ve kaynaklar ile mimari-arkeolojik-jeolojik çalışmalarla desteklenmesi gerekir.

Resim 4: Aralık 2015 Jeofizik tarama (GPR) sonuçları

Bugün kazısı devam eden Türbe Palankası alanı, yukarıda sözü edilen kaynakların yönlendirmesiyle belirlenmiştir. Buna ilaveten alternatif alanlarda yapılan yüzey araştırmaları ve jeolojik çalışmalar da burasının en uygun yer olduğunu onaylar. Kazılar öncesinde yapılan jeofizik belgeleme çalışmasının verdiği haritada palanka yapıları görülebilir (Resim 4). Dolayısıyla, Üzüm Tepesi'ndeki çalışma Türbe'nin yeri hakkında ortaya atılan fikirlerin bilimsel dayanakları itibarıyla en güvenilir olanı göz önüne alınarak başlatılmış ve elde edilen maddi buluntular doğru yerin kazıldığını göstermiştir (Resim 5).

Resim 5: 2016 Kazı Dönemi sonunda Üzüm Tepesi kazı alanı hava fotoğrafı

3. ARKEOLOJİK KAZI ÇALIŞMALARI

TİKA ile Zigetvar Belediyesi arasında 21.11.2012 tarihinde imzalanan "Araştırma Destek Anlaşması" ve Macaristan Kalkınma Bankası Özel İşleyişi Anonim Şirketi (MFB) ile 05.02.2013 tarihinde imzalanan "Macaristan'daki Türk Kültür Mirasının Korunmasına İlişkin Karşılıklı Mutabakat Zaptı" çerçevesinde hayata geçirilen "Macaristan Zigetvar'daki Kanuni Sultan Süleyman Türbesi Kazı ve Araştırma Projesi" kapsamında, 2015 yılında Zigetvar'ın kuzeydoğusunda yer alan Üzüm Tepesi'nde arkeolojik kazı çalışmalarına başlandı. Macar tarafında Pécs Üniversitesi Coğrafya Enstitüsünden Doç. Dr. Norbert Pap ile Türk tarafında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi Bilim Dalı'ndan Prof. Dr. Ali Uzay Peker koordinasyonunda yürütülen çalışmalara, 2016 ve 2017 yıllarında da devam edildi. Bu makale Macar ve Türk ekiplerinin katılımıyla gerçekleştirilen 2015, 2016 ve 2017 yılları arkeolojik kazı çalışmalarını içermektedir.²

² Arkeolojik kazı çalışmaları, TİKA'nın desteği ve 2015 - 2016 yıllarında Pınar Özcan Küçükçavuş, 2017 yılında ise Prof. Dr. Süleyman Kızıltoprak yönetimindeki TİKA Budapeşte Koordinatörlüğü'nün katkısıyla, Macar ve Türk ekip liderleri Doç. Dr. Norbert Pap ve Prof. Dr. Ali Uzay Peker'in koordinasyon ve gözetiminde gerçekleştirildi. 2015 yılı kazısı, Macar tarafında Pécs Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Arkeolog ve Türkolog Dr. Erika Hancz başkanlığında olmak üzere, Béla Simon (Arkeoloji Teknikeri), Dr. Maté Kitanics (Coğrafyacı), bir stajyer öğrenci ve on işçiden oluşan bir ekip ile yürütüldü. Kazıya Türk tarafından Abdullah Deveci (Sanat Tarihçisi, Anadolu Üni.) ve Meral Özdengiz Başak (Mimar, ODTÜ Mimarlık Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi) katıldılar. Ayrıca Harun Yeni (Osmanlıca Uzmanı) ve Fethi Ahmet Yüksel (Jeofizik Mühendisi) incelemelerde bulundular. 2016 yılı kazı çalışmalarının başkanlığı yine Dr. Erika Hancz tarafından yürütülürken, Macar saha ekibi, Béla Simon (Arkeoloji Teknikeri), Dr. Maté Kitanics (Coğrafyacı), stajyer öğrenciler Péter Tamás Nagy, Gergő Segesdi, Attila Sugár, Brigitta Porkoláb, Anita Lilla Farkas ve on işçiden, Türk kazı ekibi ise Abdullah Deveci (Sanat Tarihçisi, Anadolu Üni.) başkanlığında olmak üzere, Meral Özdengiz Başak (Mimar, ODTÜ Mimarlık Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi), Mehmet Cihangir Uzun (Sanat Tarihçisi, Anadolu Üni. Doktora Öğrencisi), Görkem Işık (Arş. Gör., Anadolu Üni. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi), Faruk Budak (Sanat Tarihçisi, Hacettepe Üni. Sanat Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi), Azra Çelenk (Anadolu Üni. Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Lisans Öğrencisi), Tayfun Kalyoncu (Anadolu Üni. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Lisans Öğrencisi), Zeynep Gür (Mimar, ODTÜ Mimarlık Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi), Elif Kaymaz (Şehir Planlamacı, ODTÜ Mimarlık Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi) ve Zeynep Behiye Ozan'dan (Arkeolog, Yıldırım Bayezid Üniversitesi Tarih Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi) oluştu. 2017 yılında kazıya Macar ekibi Dr. Erika Hancz (Arkeolog ve Türkolog, Pécs Üniversitesi), Máté Varga (Arkeolog), Béla Simon (Arkeoloji Teknikeri) ve on işçi ile katılırken, Prof. Dr. Ali Uzay Peker'in (Sanat ve Mimarlık Tarihçisi, ODTÜ) başkanlığındaki Türk kazı ekibinde Meral Özdengiz Başak (Mimar, ODTÜ Mimarlık Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi), Mehmet Cihangir Uzun (Sanat Tarihçisi, Anadolu Üni. Doktora Öğrencisi), Sinan Sertel (Sanat Tarihçisi, Pamukkale Üni., Doktora Öğrencisi), Elif Kaymaz (Şehir Planlamacı, ODTÜ Mimarlık Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi), Faruk Budak (Sanat Tarihçisi, Hacettepe Üni. Sanat Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi), Zeynep Behiye Ozan (Arkeolog, Yıldırım Bayezid Üniversitesi Tarih Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi), Burcu Tuncel (Mimar, ODTÜ Mimarlık Tarihi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi), Ceren Uzun (Sanat Tarihçisi, Akdeniz Üni.), Ali Öz (İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Sanat Tarihi Böl. Lisans Öğrencisi), Meral Karakoyun (ODTÜ Mimarlık Fak. Mimarlık Böl. Lisans Öğrencisi), Meltem Eroğlu (ODTÜ Mimarlık Fak. Mimarlık Böl. Lisans Öğrencisi) yer aldılar.

3. 1. 2015 DÖNEMİ KAZI ÇALIŞMALARI

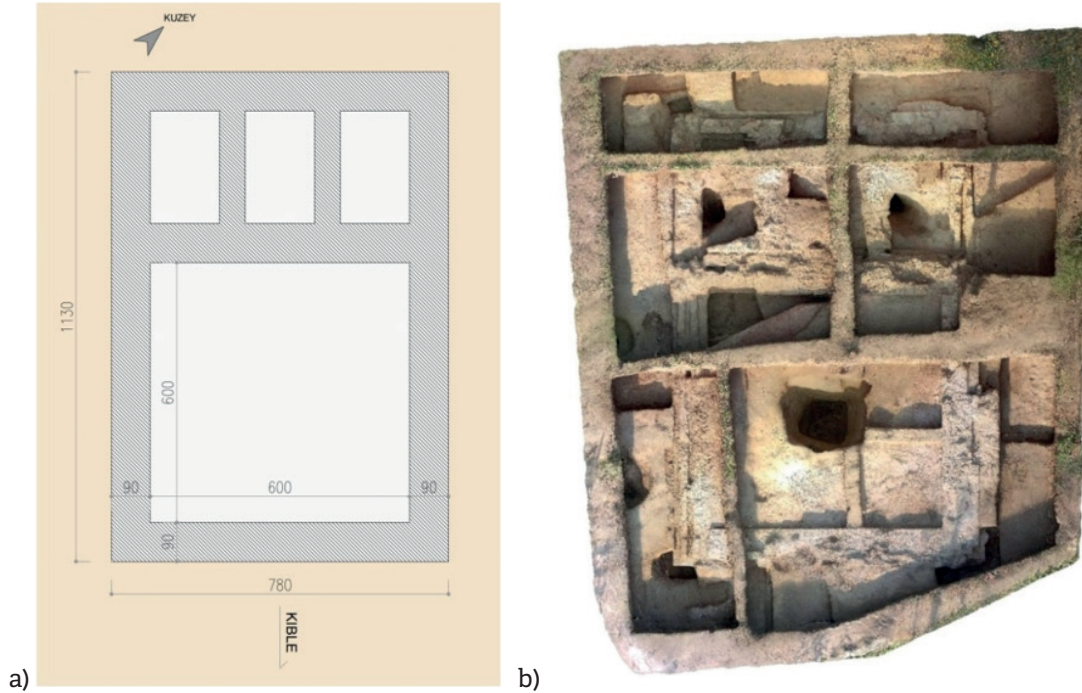
05.10.2015 – 06.11.2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen kazının amacı, jeofizik tarama sonuçlarında görülen kare planlı bir yapıyı ortaya çıkarmak ve yapının Kanunî Sultan Süleyman'ın kayıp türbesi olup olamayacağı açısından değerlendirmesini yapmaktır. Yapının bir bölümü daha önce, 1971 - 1972 yıllarında, Arkeolog Valéria Kováts tarafından kazılarak gün yüzüne çıkartılmış ve bir "Osmanlı kamu binası" olarak tanımlanmış, ancak o dönemde projenin iptali üzerine kazı tamamlanmadan buluntuların üzeri tekrar örtülmüştür. Kováts'ın kazı raporlarının ise günümüze ulaşmadığı ifade edilmiştir.

3. 1. 1. TÜRBE KAZISI

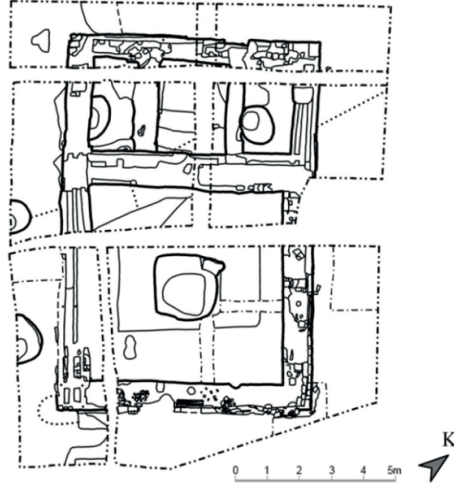
Kazıda ilk yapı kalıntılarında günümüz zemin kotunun yaklaşık 0,40 - 0,60 metre altında ulaşılmıştır. Yapı kalıntıları, temeller ve temeller üzerinde en fazla yaklaşık 0,40 - 0,50 metre yükseklikte ve ancak yer yer korunmuş beden duvarlarından oluşmaktadır. Yaklaşık -1,00 metre kotunda temel alt kotuna ulaşılmıştır.

Kanunî Sultan Süleyman Türbe Palankası'nın 17. yüzyıl sonunda Habsburglar'ın eline geçmesiyle başlayan süreç içinde Palanka'daki yapıların malzemelerinin sökülüp satıldığını ve çevre binaların inşaatında kullanıldığını kaynaklardan biliyoruz. Ek olarak, alandaki tarım faaliyetleri de günümüze kadar süren tahribata neden olmuşlardır.

Günümüze ulaşan kalıntıların, temeller ve temeller üzerinde alçak beden duvarı bakiyelerinden oluşması, üst yapıya dair bilgi edinmemizi engellemektedir. Bununla beraber kazıda ortaya çıkarılan temeller ve duvar kalıntıları yapının plan şemasını belirlememize olanak sağlamıştır. Buna göre, yaklaşık 7,80 x 11,30 metre boyutlarında dikdörtgen bir yapı söz konusudur. 6,00 x 6,00 metre iç ölçülerinde kare planlı bir mekânı, yaklaşık 0,90 metre genişlikte duvarlar çevrelemekte ve bu ana mekâna kuzeybatı yönünde üç birimli dikdörtgen bir bölüm eklenmektedir (Resim 6 ve 7). Yapı kibleye yönelmiştir.

Resim 6: Türbe, a: Şematik Plan; b: Hava Fotoğrafi

Resim 7: Türbe, Kalıntı Planı (Çizim: Erika Hancz - Béla Simon)

Temeller harçla bağlanmış moloz taşlardan oluşmaktadır ve doğrudan toprak zemin üzerine inşa edilmişlerdir (Resim 8-a). Beden duvarları çift cidarlıdır. Cidarlar içte ve dışta tuğla ile örülmüş ve iki cidar arası moloz taş ve harçla doldurulmuştur (Resim 8-b, c). Hemen temeller üzerinde, beden duvarlarının başlangıç kotunda görülebilen yuva izlerinden, duvarların çifter ahşap hatilla güçlendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yapının zemin döşeme kaplaması günümüze ulaşmamıştır.

Resim 8: a: Moloz taş temel; b: Duvar tuğla örgüsü; c: Çift cidarlı duvar detayı

Yapıda görülen çift cidarlı ve hatıllarla güçlendirilmiş duvar yapım tekniği Osmanlı dönemi için karakteristiktir (Akıncı, 1998, 107). Buna karşılık iç ve dış cidarların sadece tuğla ile örülmesi sık görülmez (Akıncı, 1998, 66; Ayverdi, 2000 242). Osmanlı duvar yapım tekniğinde yaygın olarak kullanılan sistem, taş veya taş ile tuğlanın birlikte kullanıldığı alması örgü sistemidir. Ancak Zigetvar'da günümüze ulaşmış olan Ali Paşa ve Sultan Süleyman camileri ile bugün Türk Evi Müzesi'ne dönüştürülmüş olan sıbyan mektebi tuğladır. Büyük bölümü Osmanlı döneminden kalan Zigetvar İç Kalesi'nde de yoğun tuğla kullanımı görülür. Bu örnekler tuğlanın Zigetvar'da tercih edilen bir yapı malzemesi olduğuna işaret etmektedir.

2015 yılında yapının işlevini kesin olarak belirlememizi sağlayacak bir buluntu gün yüzüne çıkmamıştı. Öte yandan yapının kibleye yönelmiş olması iki işlevi akla getirmiştir: cami veya türbe. Taşıyıcı duvarların kalınlığı, yapının ana mekânının kare planlı oluşu ve kazıda bulunan

kurşun kaplama parçaları yapının kubbe ile örtülü olabileceğine işaret etmektedir. Plan şeması, kubbe ile örtülü kübik bir gövde ve bu gövdeye eklenmiş üç birimli bir giriş revağı olan bir yapı vermektedir. Bu plan şeması hem türbe hem de cami için uygundur. Boyutları açısından ele alındığında ise, bağımsız bir yapı olarak inşa edilmiş küçük ölçekli camiler/mescitler mevcut olmakla beraber, söz konusu 36 metre karelik kapalı ibadet mekânı, yapıyı benzerleri arasında oldukça küçük kılmaktadır. Kazıda ayrıca bir minare ve mihrap izine rastlanmamıştır. Bu nedenle 2015 yılında yapının türbe olabileceği değerlendirilmiştir. 2016 yılı kazısında ortaya çıkarılan diğer yapılarla ise türbe olduğu kesinlik kazanmıştır.

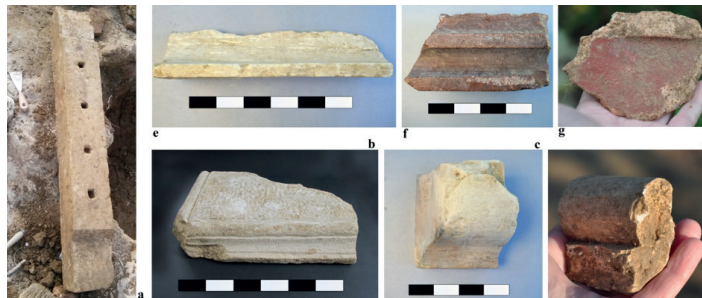
3. 1. 2. TÜRBE KAZISINDA ELE GEÇEN MİMARİ PARÇALAR VE DİĞER BULUNTULAR

Kazıda yapıya ait olduğu düşünülen az sayıda ancak kayda değer mimari plastik ve dekoratif parça ele geçmiştir. Bu buluntuların hemen tümü kare planlı ana mekânın merkezinde ortaya çıkan bir "eşkiya çukurunun" dolgu malzemesi içinde bulunmuştur (Resim 9-a, b). Söz konusu çukurun gömü odasının tam merkezinde yer alışı, Evliya Çelebi'de geçen (2013, c.1/s.197, c.7/s.23) ve Kanunî Sultan Süleyman'ın iç organlarının içine konduğuna inanılan "altın leğeni" aramak üzere açılmış olabileceğini düşündürmektedir.

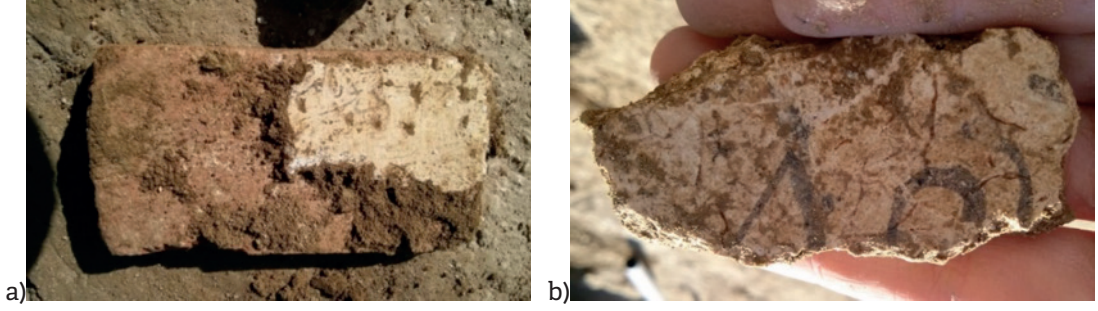
Resim 9: a: Eşkiya çukuru; **b:** Eşkiya çukurunda buluntuların in situ durumu. (Fotolar: Erika Hancz)

Eşkiya çukurunda ele geçen buluntular arasında bütünlüğü korunmuş bir pencere lентosu ve lентo parçaları, çeşitli profillerde mimari plastik parçalar, taşın cinsi ve porfir rengi ile diğer buluntulardan ayrılan ve yivlerle bezenmiş parçalar, boyalı bir sıva parçası sayılabilir (Resim 10-a, b, c, d, e, f, g).

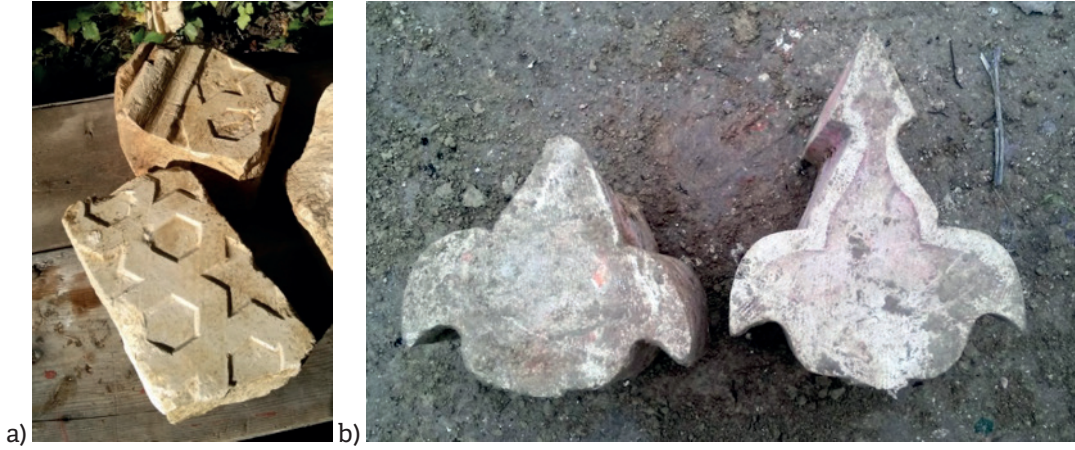
Resim 10-a: Lento (Foto: Erika Hancz); **b, c, d** (Foto: Erika Hancz), **e:** Çeşitli profillerde mimari plastik parçalar; **f:** Porfir renkli yivli parça; **g:** Boyalı sıva parçası (Foto: Erika Hancz)

Ele geçen iki adet sıva üstü yazının korunduğu buluntu dikkat çekici olmakla beraber, Osmanlıca ya da Arapça yazı parçaları sadece birkaç harften meydana geldiği için okunamamıştır (Resim 11).

Resim 11-a,b: Sıva üstü yazılar. (Fotolar: Erika Hancz)

Eşkiya çukurunda ele geçen buluntular içinde yer alan palmet biçimli taşlar ile altı kollu yıldız ve altıgen motifleriyle bezeli parçalar ise özellikle dikkat çekicidir (Resim 12)

Resim 12-a: Altı kollu yıldız - altıgen bezemeli taşlar; **b:** Palmet biçimli taşlar. (Fotolar: Erika Hancz)

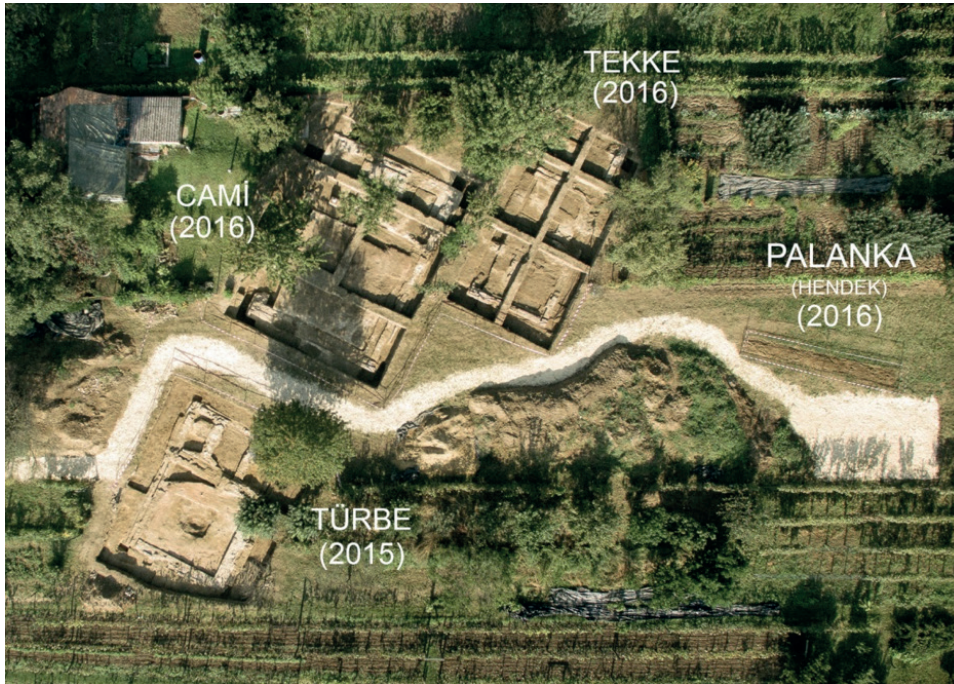
Altı kollu yıldız ve altıgenlerden oluşan geometrik desen çeşitli varyasyonlarıyla Osmanlı döneminde sıklıkla karşımıza çıkar. Feridun Ahmed Bey'in Nüzheti esrârü'l-ahbâr der-seferi Si- getvar (1569) adlı eserinde Nakkaş Osman'a ait olduğu düşünülen ve ordunun Kanunî'nin naaşıyla Szigetvâr'dan Belgrad'a hareket edişini gösteren bir minyatürde, naaşın yerleştirildiği Sultan'ın at arabasının yan paneli üzerinde altı kollu yıldız ve altıgenlerden oluşan geometrik desen görülür. Bu desen, kazıda ele geçen bezemeli taş parçaları üzerindekiyle aynıdır. Yine aynı desene, Kanunî Sultan Süleyman'ın İstanbul'daki türbesinin pencere vitraylarında rastlarız. Bu geometrik desenin bileşeni olan ve iki üçgenin iç içe geçmesinden oluşan altı kollu yıldız İslam dünyasında Süleyman Peygamber'in yüzüğüne atıfla Mühr-i Süleyman adı verilmiştir (Türel, 2011, 96). Kanunî Sultan Süleyman'ın Süleymaniye Külliyesi'ndeki sekizgen türbesinin Kudüs'te daha önce Süleyman Peygamber'in tapınağının olduğu düşünülen tepede inşa edilen yine sekizgen planlı Kubbet-üs Sahra'ya (691) benzediği, döneminde vakfiye ve yazıtlarda "Süleyman-i Zaman" olarak adlandırılan Sultan Süleyman'ın Süleyman Peygamber'e atıfta bulunduğu belirtilmiştir (Necipoğlu, 1985, 100-1). Bu durumda, Kanunî Sultan Süleyman'ın tarihte Süleyman'ın Mührü adı verilen altı köşeli yıldız motifini benimsemiş olduğu veya en azından sanatçı ve tasarımcıların bunu Sultan'ın yaşama alanıyla özdeşleştirmek istediği söylenebilir. Ancak bu motif başka Osmanlı sultanlarını gösteren minyatürlerde de kullanılmıştır.

Kazılar sırasında bulunan palmet motifleri de ayrıca önemlidir. Bu parçalarla, İstanbul Kanunî ve Şehzade türbelerinin duvarlarının üst bitiminde parapet oluşturacak şekilde dışta uzanan palmet dizileri arasında benzerlik kurulabilir. Taştan veya alçıdan üç boyutlu palmet dizileri cami ve türbelerin mihrap ve taçkapı/portal tepeliklerinde karşımıza çıkar. Balkanlarda da bazı camilerin giriş kapıları üzerinde palmet dizilerinin olduğunu biliyoruz. Örneğin Banyaluka'da Ferhat Paşa Camii giriş kapısı üzerinde (Ayverdi-Yüksel, 2000a, R58). Ayrıca, Üsküp'de Yahya Paşa Camii portalı üzerinde palmet dizileri yer alır (Kumbaracı, 2008, R86). Öte yandan palmetlerin bir türbenin dış bezemesinde bu şekilde kullanımı ilk defa İstanbul'da Şehzade türbesinde görülür ve onu İstanbul'daki Kanunî türbesi izlemiştir. Her ikisi de Mimar Sinan tasarımı olan bu ilk türbe örneklerinin Kanunî ile ilişkili yapılar olması dikkate değerdir.

Palmetler ile altı kollu yıldız ve altıgen motifleriyle bezeli buluntular, yapının Kanunî Sultan Süleyman'ın türbesi olduğunu kanıtlamasa da bizi, daha kazıların ilk yılında, bu fikre yaklaştırmıştır. Bu buluntular, kazı alanındaki temelin Sultanî bir yapıya ait olma olasılığını güçlendirmiştir. Başta palmetler ve altı kollu yıldız ve altıgen motifleriyle bezeli taşlar olmak üzere mimari plastik ve dekoratif parçalar, önem atfedilmiş bir yapının söz konusu olduğunu göstermektedir. Kazıda çıkan küçük buluntular ve seramik parçaları da değerli bilgiler sunmuştur. Ele geçen yeşil sırlı seramik parçaları Macaristan'daki diğer Osmanlı dönemi palanka kazılarından da bilinmektedir. Küçük buluntular arasında ise metal ağırlık, yüzük, kemer tokası gibi gündelik hayata dair ipuçları sunabilecek parçalar mevcuttur.

3. 2. 2016 DÖNEMİ KAZI ÇALIŞMALARI

22.05. – 15.07 tarihleri arasında yürütülen 2016 yılı kazı çalışmalarının hedefi, Aralık 2015'te gerçekleştirilmiş olan jeofizik taramalarda türbe yapısının kuzeybatısında tespit edilen ve cami olduğu düşünülen dikdörtgen planlı yapıyı ve bu yapıyı kuzeydoğu, kuzeybatı ve kısmen güneybatı yönlerinden hemen hemen bir "U" biçiminde sarmalayan ve tekke olduğu düşünülen diğer bir yapının kuzeydoğu kanadını ortaya çıkarmaktı. Ek olarak, alanı çevreleyen palanka duvarı ve hendeğinin yerinin belirlenmesine ve bunlara ait fiziksel bulgulara ulaşılmasına yönelik çalışmalar da programda yer aldı. Bu amaçla üç farklı alanda açmalar oluşturuldu (Resim 13).

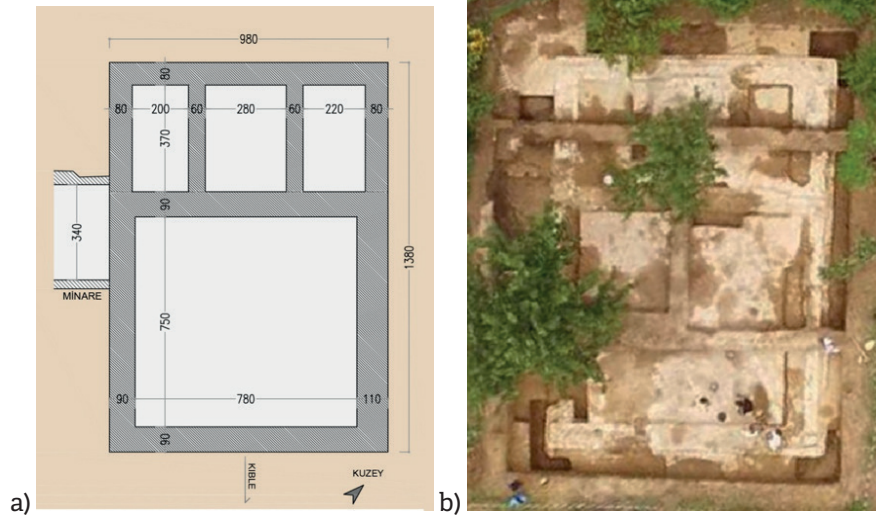
Resim 13: Kazı alanı hava fotoğrafı (2016)

3.2.1. CAMİ KAZISI

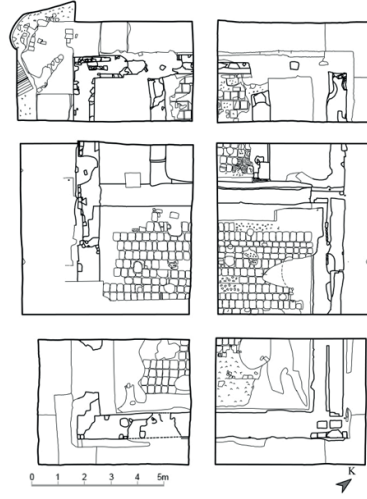
Plan kare sisteminde oluşturulan açmalarda toprak 10 - 20 cm'lik tabakalar halinde kaldırdı. Alanın stratigrafisinde, doğal zemin kotundan -10 / -20 cm'ye kadar olan ilk tabakanın yüzey dolgu toprağından oluştuğı görüldü. Bu ilk humuslu kahverengi toprak tabakasından sonra, 2. tabaka -20 kotundan -40 / -50 cm kotuna kadar takip edildi. Bu tabakada kültür katmanlarıyla karşılaşıldı. -20 ile -40 / -50 cm kotları arasındaki 2. tabakanın yapıya ait olabilecek bolca tuğla, kiremit, sıva ve harç kalıntıları içerdiği görüldü. Yine aynı kot aralığında kurşun, kemik, seramik parçaları ve olasılıkla yapıda kullanılmış olan çiviler en yoğun buluntu grubunu oluşturmaktadır. Bu katmanın en altında ve 3. tabakanın üstünde yoğun karbonlu yangın izine rastlandı. 3. Tabakanın -40 / -50 cm. kotundan itibaren açık kahverengi / sarımsı, sık dokulu ve killi bir yapıya sahip olduğu belirlendi. Bu tabakada çok az buluntu malzeme görülürken, yaklaşık -40 cm kotunda ilk yapı kalıntılarına ulaşıldı. Yapıların temelleri su geçirimi çok az olan bu killi toprağıın içinde yer almaktadır.

Yapının kalıntıları, türbe yapısında olduğu gibi, temeller ve temeller üzerinde ancak yer yer korunabilmiş ve en fazla iç mekân zemin kotu yüksekliğine ulaşan kısmî beden duvarlarından ibarettir. Duvar ve temellerin tahribat derecesi yüksek olmakla beraber yapının plan bütünlüğü korunmuş durumdadır. Yapının temel seviyesinde okunabilen planına göre, yaklaşık 9,80 x 13,80 metre ölçülerinde dikdörtgen bir yapı söz konusudur (Resim 14 ve 15). Yapı, iki bölümden oluşmaktadır: 9,80 x 9,30 metre dış ölçülerinde kareye çok yakın bir ana mekân ve bu mekâna kuzeybatı yönünde eklenen 9,80 x 4,50 metre dış ölçülerinde üç birimli dikdörtgen bir bölüm. Ölçümler, yapının 1°den daha küçük bir farkla kıbleye yönelmiş olduğunu göstermiştir.

Resim 14: Cami, a) Şematik Plan; b) Hava Fotoğrafi

Yapının planı, 2015 yılında ortaya çıkartılmış olan türbe yapısı ile aynı ancak daha büyük ve boyutları bakımından cami olmaya uygundur. Bu plan şeması, Abtullah Kuran'ın klasifikasyonu ile, "tek birimli cami" tipolojisine uymaktadır (Kuran, 1968, 29). Kübik harim bölümleri çokgen bir kasnak üzerine oturan bir kubbe ile örtülü, tek minareli ve son cemaat yerleri üç birimli bir revaktan oluşan bu tipolojinin örnekleri Balkanlar ve Macaristan'daki en yaygın cami grubunu oluşturmaktadır. Veriler ışığında, kalıntıları gün yüzüne çıkan yapının 1574 tarihli Sokullu Mehmet Paşa Vakfiyesi'nde sözü edilen cami olduğu anlaşılmaktadır (VGM 572, 27/20).

Resim 15: Cami, Kalıntı Planı

Yapının kible duvarı, temel seviyesine kadar tahrip olduğundan burada bir mihrap izine rastlanmamıştır. Öte yandan, yapının güneybatı harim duvarına dik ve yaklaşık 3,40 metre aralıkla birbirlerine paralel konumlanmış olarak gün yüzüne çıkan iki duvarın minare temelina ait olabileceği değerlendirilmiştir (Resim 16).

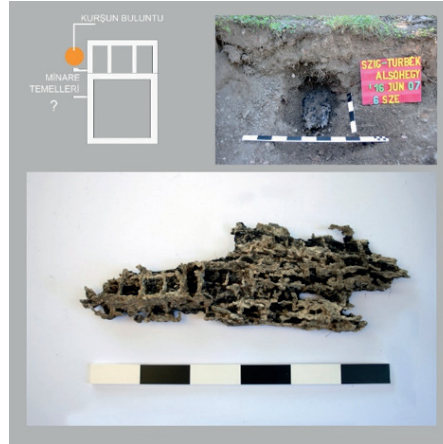
Resim 16: Minare temelleri

Farklı uygulamalar olmakla beraber tek minareli camilerde minareler, erken Osmanlı döneminden başlayarak çoğunlukla giriş cephesinin sağına yerleştirilmiş, klasik dönemde bu uygulama daha da ağırlık kazanmıştır (Ülgen, 1996, 237, 239, 250). Yine klasik dönem camilerinde minarelerin dörtgen kaideler üzerinde yükseldiklerini ve bu kaidelerin cami külesine bitişik ve çoğunlukla cami külesiyle son cemaat yerinin birleştiği köşede yer aldıklarını görüyoruz (Ülgen, 1996, 240-41). Dolayısıyla iki duvarın konumu minare için uygundur. Zigetvar Kalesi'ndeki Sultan Süleyman Camii minaresinin kaidesinin yaklaşık 3,50 x 2,75 metrelik plan ölçüleri ile burada ortaya çıkartılan iki duvar arası 3,40 metrelik mesafenin birbirlerine yakınlığı da minare kaidesi ölçülerine uygunluğa işaret etmektedir.

Kazıda her iki duvarın 2,00 metre uzunluktaki kısımları ortaya çıkartılmış, ancak komşu bağ evinin mahzenine denk geldiğinden kazı bu noktada ilerletilememiştir. Söz konusu iki duvar üzerinde, her duvarın gün yüzüne çıkartılan kısmında üçer tane olmak üzere, 23-24 cm aralıkla, karşılıklı olarak hizalanmış yuvalar mevcuttur. Tahribat nedeniyle yuvaların ölçüleri değişkenlik göstermektedir. Yuvaların yüksekliği 14-21 cm, genişlikleri 14-20 cm, plandaki derinlikleri ise 10-16 cm olarak ölçülmüştür. Yuvaların, duvarlara dik olacak biçimde iki duvar arasına yerleştirilmiş ah-

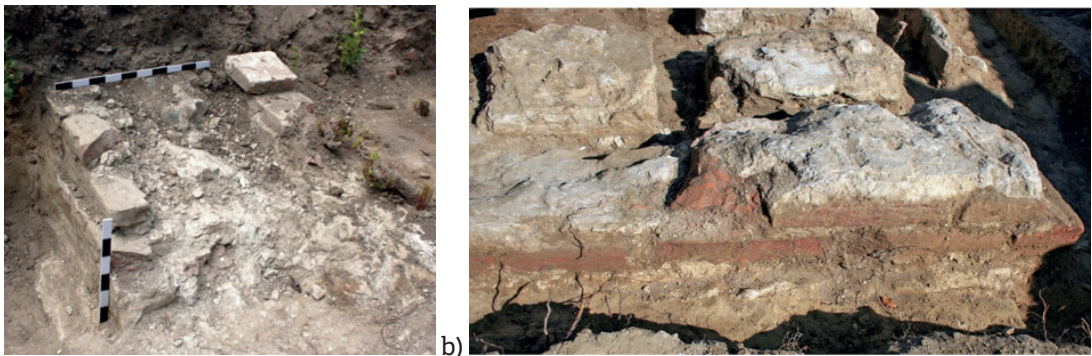
şap elemanlara ait olması muhtemeldir. Bu duvarlardan daha kuzeyde olanının (fotolarda duvar 1), harim temeli tarafındaki ilk yuvası önünde in situ bir çivi ele geçmiştir. Çivinin yuvanın içinde değil hemen önünde yer alması duvara dik uzanan ahşap elemanın, burada duvara paralel uzanan başka bir ahşap elemana sabitlenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bu durumda, iki duvar arasında, sadece tek yönde değil, iki yönde yerleştirilmiş ahşap elemanlardan oluşan bir ızgara sisteminin varlığı söz konusu olabilir. Ayrıca duvarlar arasındaki zeminde ve yuvaların tabanında harç tabakası gözlenmiştir. Kaynaklarda minare temellerine dair bilgi çok sınırlıdır. Ancak Osmanlı yapılarında ağır yük alacak temeller altında, arası horasan harcı ve moloz taş dolgulu ahşap ızgara sistemi kullanıldığını biliyoruz (Dabanlı, 2013, 2, 6; Aksoy, 1982, 53, 63-8; Akıncı, 1998, 54; Çelik, 2009, 45; Ahunbay, 1988, 532). İçinde iki yönde sık ahşap kirişlemenin yer aldığı horasan-moloz karışımı kalın tabaka, yüksek bir minarenin küçük bir alan üzerine uygulayacağı kuvvetin zeminde yaratabileceği oturma ve çökmeleri önlemek üzere, yükü daha geniş bir alana yayarak zeminin taşıma kapasitesinin artırılmasını sağlaması açısından bir minare temeli için uygun bir seçim olarak gözükmektedir.

Minare temeline ait olduğu düşünülen iki duvarın hemen kuzeybatısında, -30 kotunda, 32 cm boyu ve en geniş noktasında 13 cm'i bulan eni ile kazıda ele geçen en büyük kurşun parçasını oluşturan bir buluntu gün yüzüne çıkmıştır (Resim 17). Kurşun parçasının çıplak gözle muayenesinde muhtemelen bir yangın sonucunda ahşap bir malzeme üzerinde erimiş olduğu anlaşılmaktadır. 18. yüzyıla kadar minare külahları ahşap konstrüksiyon üzerine kurşun kaplama olarak imal edilmişlerdir (Akıncı, 1998, 279). Bu durumda kurşun buluntunun minare külahına ait olma ihtimali değerlendirilmiştir.

Resim 17: Kurşun cürufu

Yapının beden duvarları çift cidarlı ve cidarlar arası dolgu tekniğinde örülmüştür. Cidarlar tuğla, cidarlar arası dolgu ise harçla karışık moloz taşlardan oluşmaktadır (Resim 18).

Resim 18: Cami beden duvarı detayları

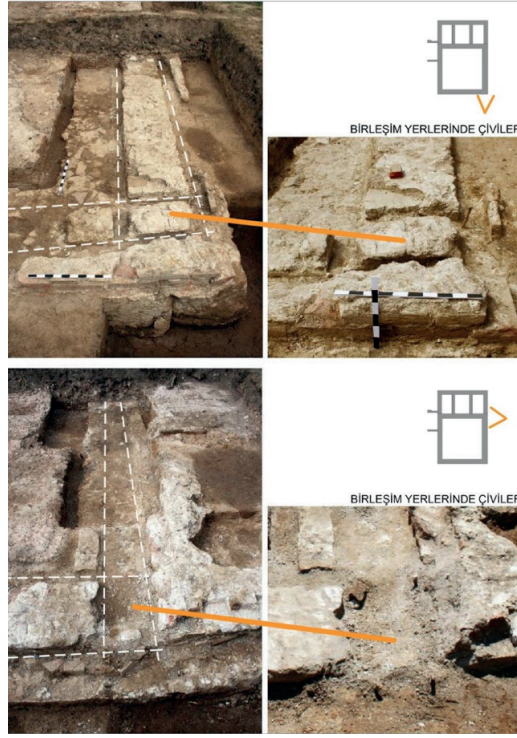
Temeller üzerinde beden duvarlarına ait in situ tuğlalar yanı sıra alanda yoğun döküntü tuğla ele geçmiştir. Beden duvarlarının iç ve dış cidarlarında taş malzeme kullanıldığına dair ise bir veri yoktur. Temel üstü duvar bakiyelerinden in situ özelliği taşıyan tuğlalar in situ bulunmayan ve örnek olarak alınan tuğlalarla boyut olarak karşılaştırılmış ve kayıt altına alınmıştır. Tuğlalar hamur renk ve dokuları bakımından çeşitlilik göstermektedir. Ölçüleri bakımından da bazı farklılıklar söz konusudur.

Osmanlı döneminde tuğla üretimi günümüz standardizasyonunda gerçekleşmediğinden boyutlarında ocaktan ocağa farklılıklar olabiliyordu (Akıncı, 1998, 91). Farklılıklara rağmen cami yapısında kullanılmış olan duvar tuğlalarının boylarını yaklaşık 30 cm, enlerini 16 cm ve kalınlıklarını 4,5 cm olarak belirleyebiliyoruz (Resim 19). Bu ölçüler Osmanlıca kaynaklarda tuğla-i nime, tuğla-i nim, tuğla-i nimte veya tuğla-i nimeye olarak geçen “yarım” tuğlalara uymaktadır (Akıncı, 1998, 91; Kolay, 2007, 126, 2010, 146-7; Çelik, 2009, 114). “Yarım” tuğlalar, adlarının çağrıştırdığının aksine, tam boyutlu kare tuğlaların ikiye bölünmesiyle değil, doğrudan bu ölçülerde özel olarak üretiliyorlardı (Kolay, 2010, 145). Kazıda dikdörtgen duvar tuğlalarının yanı sıra az sayıda farklı biçim ve boyutlarda tuğla parçası da ele geçmiştir. Kenarları 90°den daha geniş ya da dar açılı, eğrisel formu, köşesi yuvarlak ve biçim verilmiş oldukları anlaşılan kesme tuğlalar binanın duvar haricindeki yapısal elemanlarında ve muhtemel mukarnas bezemelerinde kullanılmış olabilirler.

Resim 19: Cami duvar tuğlası örneği

Yapıda temellerin hemen üstünden başlayarak ahşap hatıl kullanımı görülmektedir (Resim 20). Hatıl yuvası izlerinden anlaşıldığı üzere, hatıllar iç ve dış çeperleri oluşturan tuğlalardan sonra duvar içlerine çiftler olarak yerleştirilmişlerdir. Hatıllar arası mesafeler duvar kalınlıklarına göre, min. 20 cm ile max. 50 cm arasında değişmektedir. Ahşap hatıllar günümüze ulaşmamıştır. Duvarların kesişim noktalarında, hatıl yuvalarının içinde, yer yer in situ demir çiviler ele geçmiştir (Resim 20). Çivilerin varlığı, birbirine dik iki yönden ve aynı kotta gelen ahşap hatılların birbirlerine çatılarak yatayda çerçeveler yani kuşaklamalar oluşturulduğuna işaret etmektedir. Çivilerin zemin üzerinden itibaren ölçülen boyları 13 cm olup bu ölçü iki hatılın birleşim noktasındaki hatıl yükseklikleri konusunda ipucu vermektedir. Hatıl yuvalarının genişliği 12-15 cm olarak ölçülmüştür. Klasik Osmanlı yapılarında hatıllar kare veya kareye yakın kesitlidir (Tanyeli, 1993, 133). Hatıl yuvası ölçülerinden, ahşap hatılların burada da yaklaşık kare kesitli oldukları anlaşılmaktadır. Osmanlı dönemi yapılarının temel seviyesindeki yapım teknikleri ile ilgili literatürdeki bilgiler sınırlıdır. Kazıdan elde edilen bu veriler, Osmanlı yapım tekniğinde duvarlarda belli yükseklik aralıklarıyla tekrarlandığını bildiğimiz ahşap hatıllardan oluşturulmuş kuşaklamaların beden duvarlarının başlangıç kotunda, hemen temel üzerinde kullanıldığına dair kanıt oluşturması bakımından önemlidir.

Resim 20: Cami duvarlarında hatıl yuvaları ve in situ çiviler

Yapının dört köşesinde doğal zemin kotundan ortalama 120-130 cm derine inilerek açılan sondajlarla temel alt kotlarına ulaşılmıştır (Resim 21). Sondajlar sonucunda, mütemadi temellerin ampatsız olarak 50 cm yüksekliğinde inşa edildikleri ve doğrudan toprak zemine oturtuldukları tespit edilmiştir. Temeller harçla bağlanmış moloz taşlardan oluşmaktadır. Temeller, beden duvarlarından min. 5 cm, max. 15-20 cm'li bulan ölçülerde içe ve dışa doğru dış yaparak genişlemektedir. Temel genişlikleri yapının genelinde 1,00 – 1,10 m olarak ölçülürken, harim ve son cemaat yeri boyunca uzanan kuzeydoğu duvarının temelini 145-150 cm'li bulan ölçüsü ile diğerlerinden dikkat çekici biçimde geniş tutulduğu görülmüştür.

Resim 21: Cami temelleri ve temel üstünde beden duvarı kalıntıları

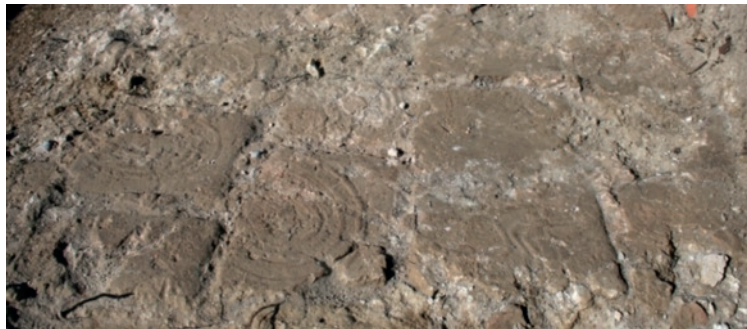
Yapının beden duvarlarının tahribat nedeniyle genişliklerini kesin doğrulukla belirlemek zorluklar içermiştir ve alınabilen ölçüler değişkenlik göstermiştir. Harim bölümü güneybatı ile güneydoğu, yani kible duvarları ortalama 90 cm genişliğinde bir ölçüye sahiptir. Harim bölümünü son cemaat yerinden ayıran duvardan alınan ölçüler 75 cm'den 87 cm'e kadar değişkenlik göstermektedir. En geniş yerinde 87cm'e ulaşan ölçüye dayanarak ve duvardaki malzeme kayıpları göz önünde bulundurularak bu duvarın da özgün halinde diğer iki duvar gibi yaklaşık 90 cm'lik bir ölçüye sahip olduğunu kabul edebiliriz. Harim bölümünün kuzeydoğu duvarının ise 105 - 110 cm arasında değişen ölçüsüyle diğer duvarlardan daha kalın olduğu anlaşılıyor. Son cemaat yerinin üç yönde dış çeperini oluşturan duvarların ölçüsü 75 ile 80 cm arasında değişmektedir. Son cemaat yerinin birimleri arasındaki duvarlar ise çok tahrip olmuş durumdadır. Bununla beraber zemindeki izlerden 60 cm genişliğinde olduklarını belirleyebiliyoruz.

Yapının harim ve son cemaat yeri zeminlerinde, geniş bir alanda, döşeme kaplama malzemesi altındaki horasan harcı tabakası gün yüzüne çıkmıştır. Harç, harim bölümünde yaklaşık 6-7 cm kalınlığında tek bir katman, son cemaat yerinde ise 6-7'şer cm'lik üst üste iki katman olarak, bir blokaj olmaksızın doğrudan toprak zemin üzerine uygulanmıştır. Son cemaat yerinde üst üste iki katmanın varlığı bu bölümde bir tamirat yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Harç tabakası üzerindeki izlerden döşeme kaplama malzemesinin boyutlarını, döşeme desenini ve derz aralıklarını belirleyebiliyoruz (Resim 22).

Resim 22: Caminin harim bölümü zemin döşeme planı ve harç üzerinde döşeme kaplaması izleri

Ayrıca, harç tabakası üzerinde yer yer, döşeme malzemesinin harca daha iyi tutunmasını sağlamak için oluşturulmuş dairesel izleri görmek mümkün (Resim 23)

Resim 23: Cami harim bölümünde zeminde harç tabakası üzerinde dairesel izler

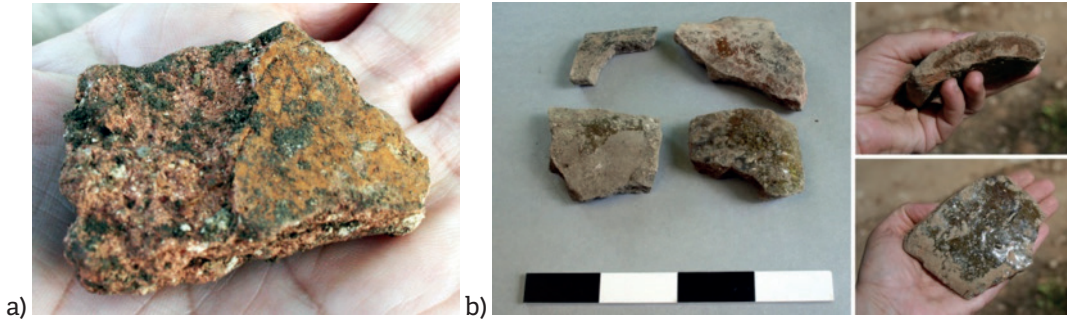
Son cemaat yerinin orta birimi zemininde ise birkaç adet in situ döşeme tuğlası ele geçmiştir (Resim 24). Gerek harç tabakası üzerindeki izler, gerekse ele geçen in situ örnekler döşeme tuğlalarının boyutlarını 30 x 24 cm olarak vermektedir. Bu ölçüler Zigetvar Kalesi'ndeki Sultan Süleyman Camii'nin harim bölümü zeminindeki 30 x 21 cm'lik döşeme tuğlalarına çok yakındır.

Resim 24: Cami son cemaat bölümünde in situ zemin döşeme tuğlaları

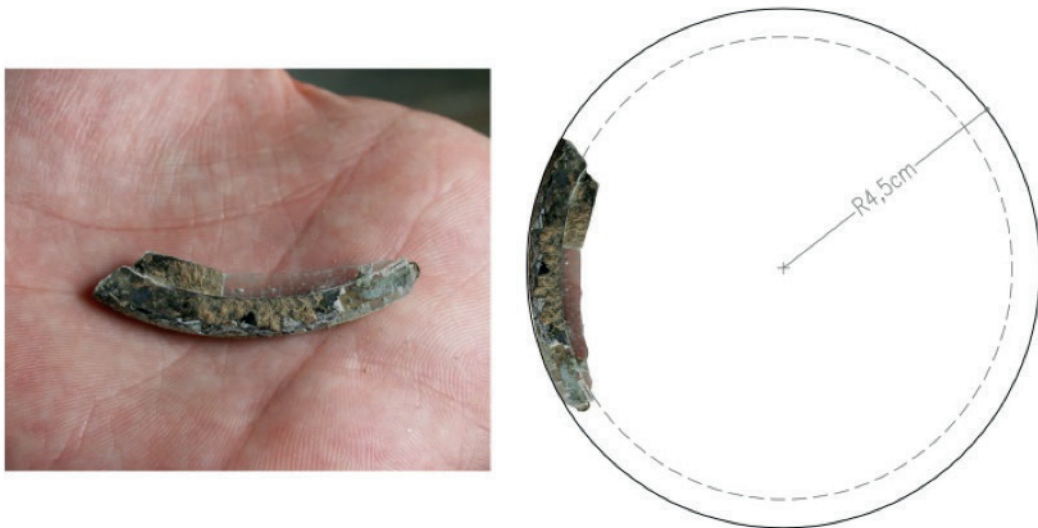
3. 2. 1. 1. CAMİ KAZISINDA ÇIKAN SERAMİK VE KÜÇÜK BULUNTULAR

Cami kazısında ele geçen küçük buluntular arasında yapıya ait olabilecek erimiş küçük kurşun parçaları ve çiviler, ayrıca sırlı ve sırsız seramik parçaları, küçük kemikler, bir mermi, Polonya Kralı III. Zygmunt Wasa (1587-1632) döneminde basılmış bir sikke sayılabilir. Öte yandan kazı, mimari plastik parçalar bakımından kayda değer buluntu sunmamıştır. Üzerinde turuncu boya tabakası olan küçük bir sıva parçası buluntular arasında dikkat çekerken, bazısı dairesel kesitli pişmiş toprak buluntuların yapıya ait mimari bezemelere ait olması mümkündür (Resim 25-a, b).

Resim 25-a: Boyalı sıva parçası; **b:** Yapıya ait olabileceği düşünülen pişmiş toprak buluntular

Ayrıca ele geçen bir cam parçası, bize Osmanlı camilerinin cephelerinde gördüğümüz revzenli pencerelerin bu yapıda da mevcut olduğunu söylemektedir (Resim 26).

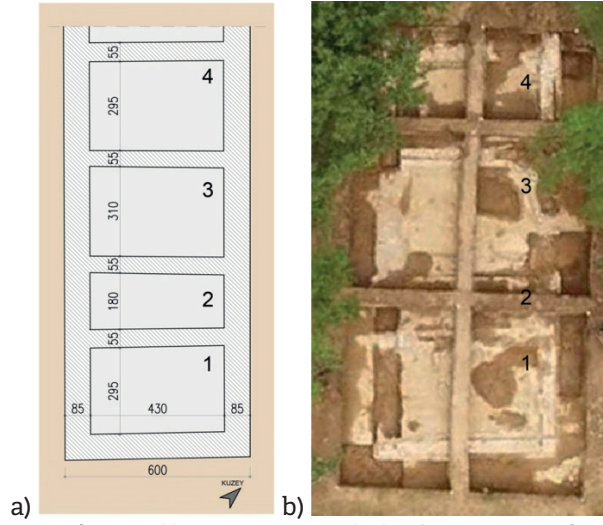

Resim 26: Cami, revzen camı parçası

3. 2. 2. TEKKE KAZISI

Tekke açmalarında, yaklaşık 20 cm kalınlığındaki ilk tabakayı oluşturan humuslu kah-verengi yüzey toprağının kaldırılmasını takiben yapı malzemeleri, seramik ve metal buluntular içeren kültür katmanlarıyla karşılaşmıştır. Cami kazısında olduğu gibi, yapı kalıntılarında yüzeye oldukça yakın bir seviyede, ortalama -45 kotunda ulaşılmıştır. Cami kazısı için yukarıda yapılan stratigrafi tanımları tekke kazısı için de geçerlidir.

Ortaya çıkarılan yapı kalıntılarının camiye kıyasla daha fazla tahribata uğramış olduğu görülmüştür. Günümüze ulaşan yapı kalıntıları, türbede ve camide olduğu gibi, temeller ve temeller üzerinde en yüksek noktada 30 cm'yi geçmeyen beden duvarlarından ibarettir. Temel ve beden duvarlarının bütünlüklerinin korunamamış olması nedeniyle, yapının planı bazı bölümlerde ancak çözülmüş yapı elemanlarının döküntü halindeki malzemesinden takip edilebilmiştir. Bununla beraber, yapının gün yüzüne çıkarılan bu bölümünün planını belirleyebiliyoruz (Resim 27 ve 28).

Resim 27: Tekke (2016), a) Şematik Plan; b) Hava Fotoğrafi

Buna göre, dıştan yaklaşık 6,00 metre eninde olan bu kısımda yan yana dört oda mevcuttur. Odaların içten genişlikleri güneydoğu ucundan başlayarak sırasıyla yaklaşık 2,95, 1,80, 3,10 ve 2,95 metredir. Beden duvarları neredeyse temel üstü başlangıç seviyesine kadar tahrip olduğundan odaların kapı ve pencere yerlerini tespit edemiyoruz.

Resim 28: Tekke (2016), Kalıntı Planı (Çizim: Erika Hancz - Béla Simon)

Yapı mütemadi temeller üzerinde taşınmaktadır. Temeller, türbede ve camide olduğu gibi doğrudan toprak zemine oturan ve harçla bağlanmış düzensiz moloz taşlardan oluşmaktadır ve 30-35 cm derinlikleriyle camiye göre daha sığ inşa edilmişlerdir (Resim 29). Temeller beden duvarlarından yaklaşık 10 cm genişleyerek ampatsız zemine inmektedir.

Resim 29: Tekkede temel ve temel üstünde tuğla beden duvarı detayı

Yapının beden duvarlarının türbede ve camide olduğu gibi çift cidarlı ve cidarlar arası dolgulu oldukları belirlenmiştir. İç ve dış cidarlar tuğla ile örülmüştür, cidarlar arası dolgu ise harçla karışık moloz taşlardan oluşmaktadır. Dış duvarların toplam kalınlığını belirlemek dış ve iç cidarların tümüyle korunduğu bir duvar örneği gün yüzüne çıkmadığından zorluklar içermekle beraber 85-90 cm'e yaklaşan ölçülerde olduklarını söyleyebiliriz. Odaları ayıran iç duvarlar ise 55-58 cm genişliğinde ölçülmüştür. Burada da duvarlar ahşap hatıllarla güçlendirilmiştir. Dış duvarlarda çift, daha ince olan iç duvarlarda ise merkez aksına yerleştirilmiş tek hatıl kullanılmıştır (Resim 30-a, b). Hatıl yuvalarının genişliği yaklaşık 13-14 cm olarak ölçülürken, duvar köşe birleşim noktalarında ele geçen in situ çiviler ile tavanı korunmuş bir hatıl yuvası hatıl yüksekliklerini yaklaşık 13-15 cm olarak vermektedir.

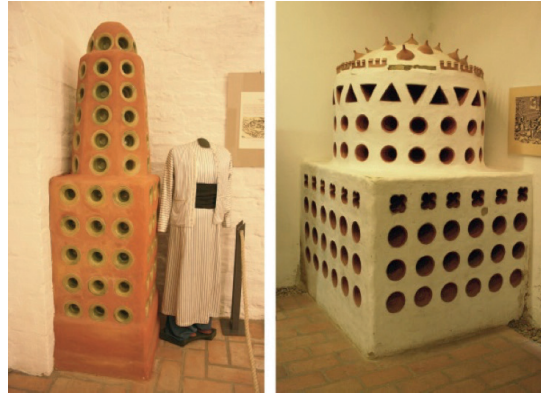
Resim 30-a: Tekke dış duvarında çiftli hatıl yuvaları ve in situ çiviler; b: İç duvarda tekli hatıl yuvası

Yazılı kaynaklardan Sultan Süleyman Türbe Palankası içinde bir tekke bulunduğunu biliyoruz. Pál Esterházy tarafından 1664 Kış Seferi sırasında çizilmiş olan Türbe Palankası planında görülen tekke yapısının konumu, ortaya çıkartılan yapının konumuyla uyumludur (Resim 71). Ayrıca yapı, gün yüzüne çıkartılan ilk dört odası ve Aralık 2015 jeofizik tarama sonuçlarında görülebilen plan şeması itibarıyla tekke olmaya uygundur. Öte yandan, gün yüzüne çıkan ilk dört odanın tekkede hizmet ettikleri işlevler konusunda kesin bir yargıda bulunmak için elimizde yeterli veri yoktur. Boyutları birbirlerine çok yakın olan 1, 3 ve 4 no'lu odaların, günlük yaşamın geçtiği, sohbet ve

meşk toplantılarının yapıldığı, konukların ağırlandığı, dervişlerin kıyafetlerini değiştirdiği ve barındığı, şeyh odası, zakirbaşı odası, meydan odası, derviş hücreleri gibi mekânlar olmaları mümkün. Ayrıca mekân sayısının yeterli olmadığı durumlarda bu işlevlerin çok amaçlı olarak kullanılan odalarda karşılanabildiğini biliyoruz (Tanman, 2005, 369-70). 1,60-1,80 metre arasında değişen genişliği ile diğerlerinden ayrılan 2 no'lu mekânın ise iki yandaki hücrelere giriş veren bir koridor olabileceği değerlendirilmiştir.

3. 2. 2. 1. TEKKE KAZISINDA ÇIKAN SERAMİK VE KÜÇÜK BULUNTULAR

Kazıda, bir adet bütün ve çok sayıda parça halinde sırlı ve sırsız pişmiş toprak soba gözü buluntusu ele geçmiştir. Bu soba gözleri Ortaçağ'da Macaristan'da yaygın olarak kullanılan bir ısıtma sistemine aittir (Resim 31).

Resim 31: Macaristan – Gyula (Göle) Kalesi'nde Osmanlı döneminde de kullanılmış olan sobalar

Benzer buluntular Macaristan'da başka Osmanlı palanka kazılarında da ele geçmiştir (Kovács, 2010, 626). Bu sistemde sobalar bir duvara yaslanarak inşa ediliyor ve yakacak maddeler, sobanın dayandığı duvarın diğer tarafında yer alan bir açıklıktan yakacak bölümüne yerleştiriliyordu. Isınan hava, sobanın kulemsi üst bölümüne yükseldikten sonra buradan geri dönerek arka odadaki açıklıktan çıkıyordu. Böylece sobanın içinde bulunduğu oda dumandan etkilenmiyordu. Sobanın kalın duvarları içine yerleştirilen pişmiş toprak gözler ise, bir yandan ısı ileten yüzeyin arttırılmasına, diğer yandan pişmiş toprak malzemenin duvarlara kıyasla daha çabuk ısınmasından dolayı ısınma süresinin kısalmasına hizmet ediyordu. 1 no'lu hücre içinde, hücreyi 2 no'lu koridor mekânından ayıran duvar önünde lokalize olmuş soba gözü buluntuları ve zemindeki harç izleri sobalardan birinin burada konumlandığına işaret etmektedir (Resim 32). Bu durumda söz konusu sobanın 2 no'lu koridor mekânından beslendiği düşünülebilir.

Resim 32: Tekke, 1 no'lu odada soba gözü kalıntıları

Tekke kazısı, tekke yapısının günlük yaşam mekânları içermesi nedeniyle, cami kazısına kıyasla daha zengin küçük buluntular vermiştir. Bunlar arasında, yukarıda sözü edilen soba gözlerine ek olarak, yapıya ait küçük kurşun parçaları, çeşitli boylarda çiviler, sırlı ve sırsız seramik parçaları, Avrupa sikkeleri, gündelik yaşam hakkında ipuçları sunan kemer ve/veya çanta tokaları, çizme demirleri ve mahmuzlar, lüle parçaları, demir bir gülle, bir tırpan, yanmış buğday taneleri ve iki parça halinde bir öğütme taşı, aşık oyununda kullanılmış olması muhtemel aşık kemikleri sayılabilir (Resim 33 ve 34).

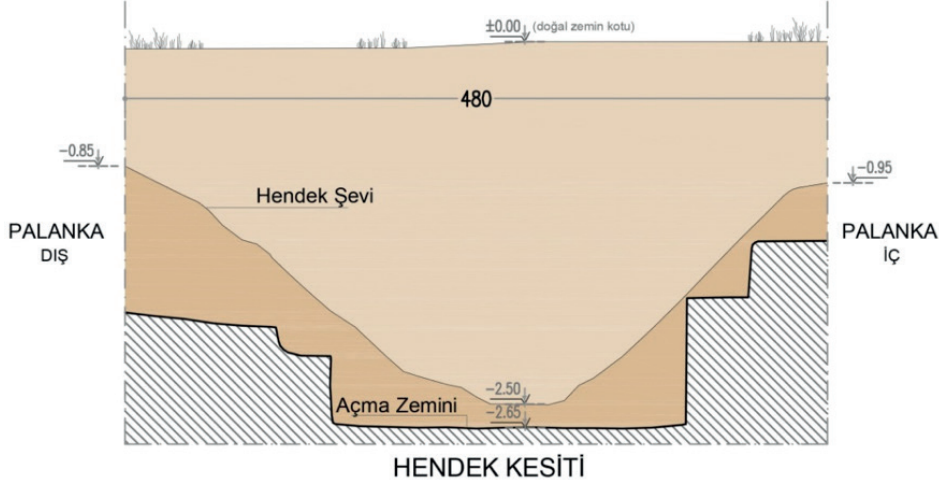
Resim 33: Seramik buluntu örnekleri

Resim 34-a: Tırpan; **b:** Öğütme taşı; **c, d, e:** Metal tokalar; **f, g:** Çizme demiri ve mahmuz; **h:** Demir gülle; **i:** Lüle

3. 2. 3. PALANKA HENDEĞİ KAZISI

Arazide çıplak gözle yapılan gözlemler ve lazer (LIDAR) yüzey taramaları ışığında, türbe, cami ve tekke yapılarının kuzeydoğusunda, palanka hendeğinin bulunduğu düşünülen bir alanda gerçekleştirilen sondajların gözlem ve taramaları doğrulaması üzerine, söz konusu noktada hendeğin bir kesitini görebilmek amacıyla, 1,00 metre genişliğinde ve en derin noktasında 2,65 metre ye ulaşan bir açma oluşturuldu. Açmanın uzunlamasına karşılıklı iki duvarında, kahverengi dolgu toprağından sarı rengi ile farklılaşan hendek toprağıının oluşturduğu iki yöndeki şev izleri gözlemlendi. Şev izlerinden, hendeğin genişliği 4,80 metre ve derinliği yaklaşık 1,65-1,70 metre, şevin yaklaşık eğimi ise palankanın dış tarafında 35°, iç tarafında 45° olarak belirlendi (Resim 35).

Resim 35: Hendek açması batı duvarında görülen hendek kesiti. (Béla Simon'un çiziminden üretilmiştir)

Açma, hendeğin 4,80 metrelik kısmından sonra güneybatı yönünde, palankanın içine doğru, toplamda 11,40 metre uzunluğa ulaşınca kadar ortalama 70 cm derinlikte, yani Osmanlı dönemi zemin kotu seviyesinde kazılarak uzatıldı. Bu kotta zeminde sarı renkli toprağıın devam ettiği görüldü. Ayrıca, açma zemini ve duvarında sarı hendek toprağı içinde koyu rengi ile farklılaşan ve iki hat boyunca uzanan izler gözlemlendi (Resim 36). Bu izlerin palanka duvarına ait olabileceği değerlendirildi. Ancak palanka duvarının yapısal elemanlarına ait fiziki buluntulara rastlanmadı.

Resim 36: Solda hendek açması; sağda açma duvarında ve zemininde izler.

Ayrıca hendek açmasının güneydoğu duvarında açma zemininden başlanarak her 10 cm'de bir olmak üzere, 1,50 metre yüksekliğe kadar, toprak içindeki bitkisel ve hayvansal materyalin analizi amacıyla toprak örnekleri alındı.

3. 2. 3. 1. PALANKA HENDEĞİ KAZISINDA ÇIKAN SERAMİK VE KÜÇÜK BULUNTULAR

Hendeğin açılmasının dolgu toprağında, harç ve kiremit parçaları, hayvan kemikleri, metal parçalar, çiviler, bir mermi, cam parçası, sırlı ve sırsız, desenli ve desensiz seramik parçaları, iki parça halinde kemik saplı bir bıçak ve gümüş bir Osmanlı akçesi ele geçti (Resim 37).

Resim 37-a: Hendeğin açılmasında hayvan çene kemiği buluntusu; b: Kemik saplı bıçak; c: Gümüş Osmanlı akçesi

3. 3. 2017 DÖNEMİ KAZI ÇALIŞMALARI

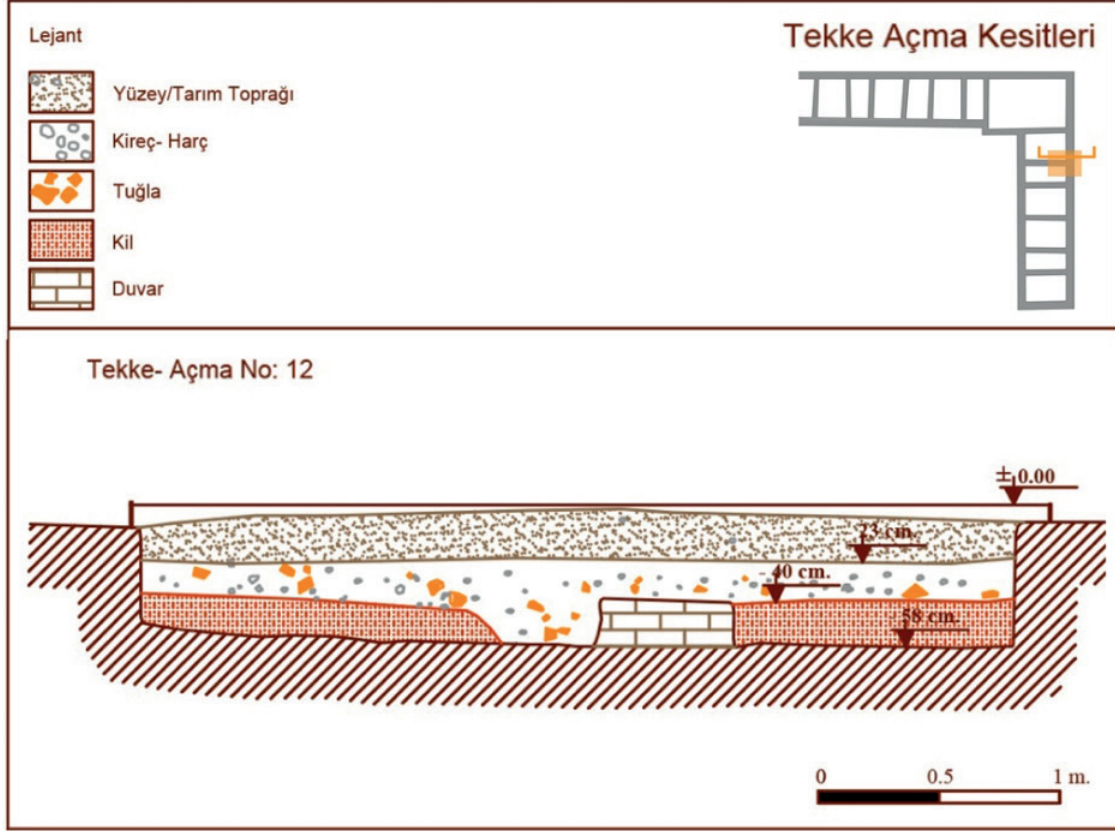
2017 yılında, 28.08. – 29.09 tarihleri arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, 2016 yılında kuzeydoğu kanadındaki dört mekânı ortaya çıkartılmış olan tekke yapısının kazısına devam edildi. Macar ekip tarafından, Aralık 2015 jeofizik tarama verileri ışığında, kuzeydoğu kanadından başlanarak, yapının kuzeybatı kanadını içine alacak biçimde plan-kare sisteminde açmalar oluşturuldu (Resim 38).

Resim 38: Tekke, 2017 yılı kazısı hava fotoğrafı

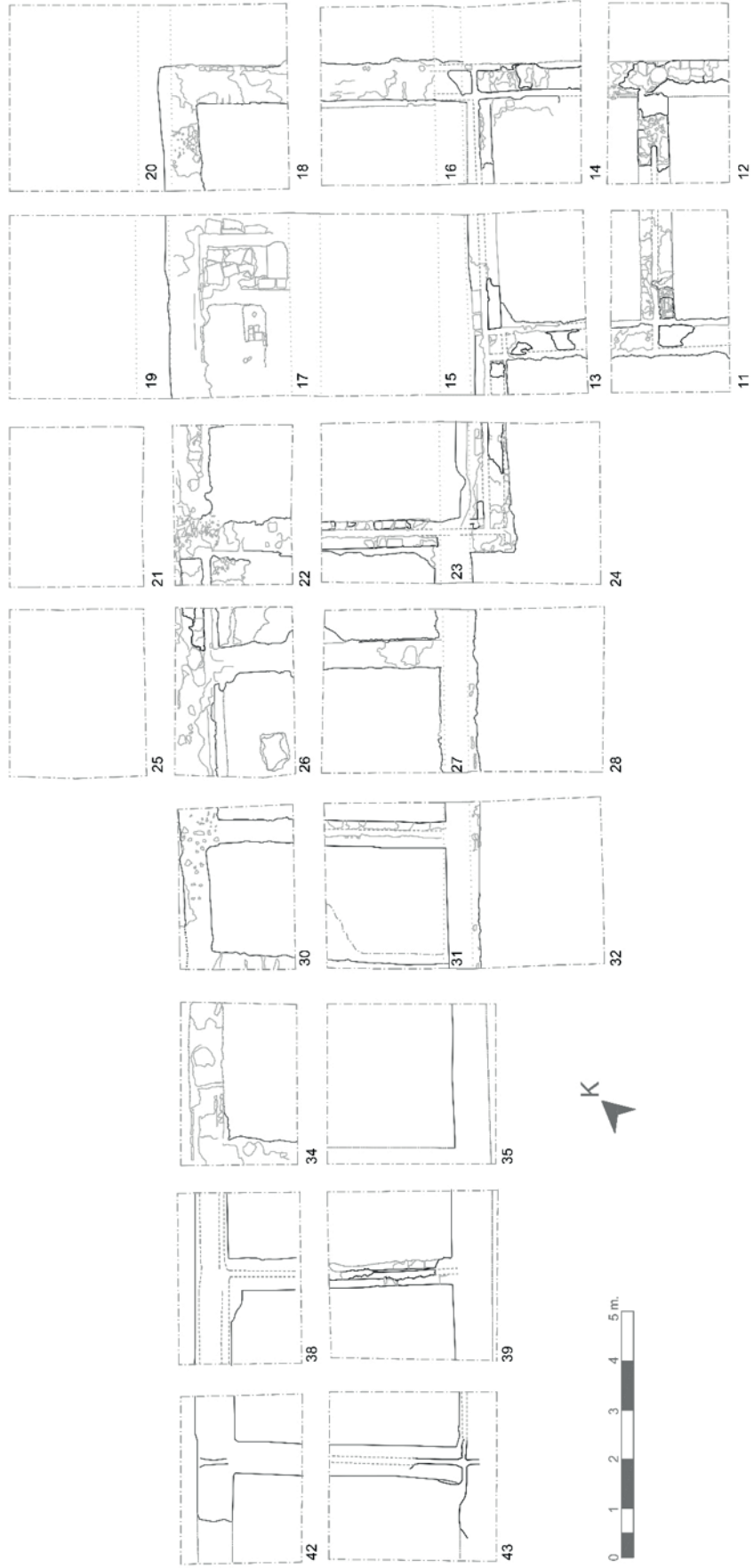
3.3.1. TEKKE KAZISI

Tekke alanının stratigrafisinde 2016 yılı kazısı ile uyumluluk gözlemlenmiştir. Burada da yapı kalıntılarının temeller ve temeller üzerinde ancak yer yer korunabilmiş ve birkaç sıra tuğla yüksekliğini geçmeyen beden duvarlarından ibaret olduğu görülmüştür (Resim 39).

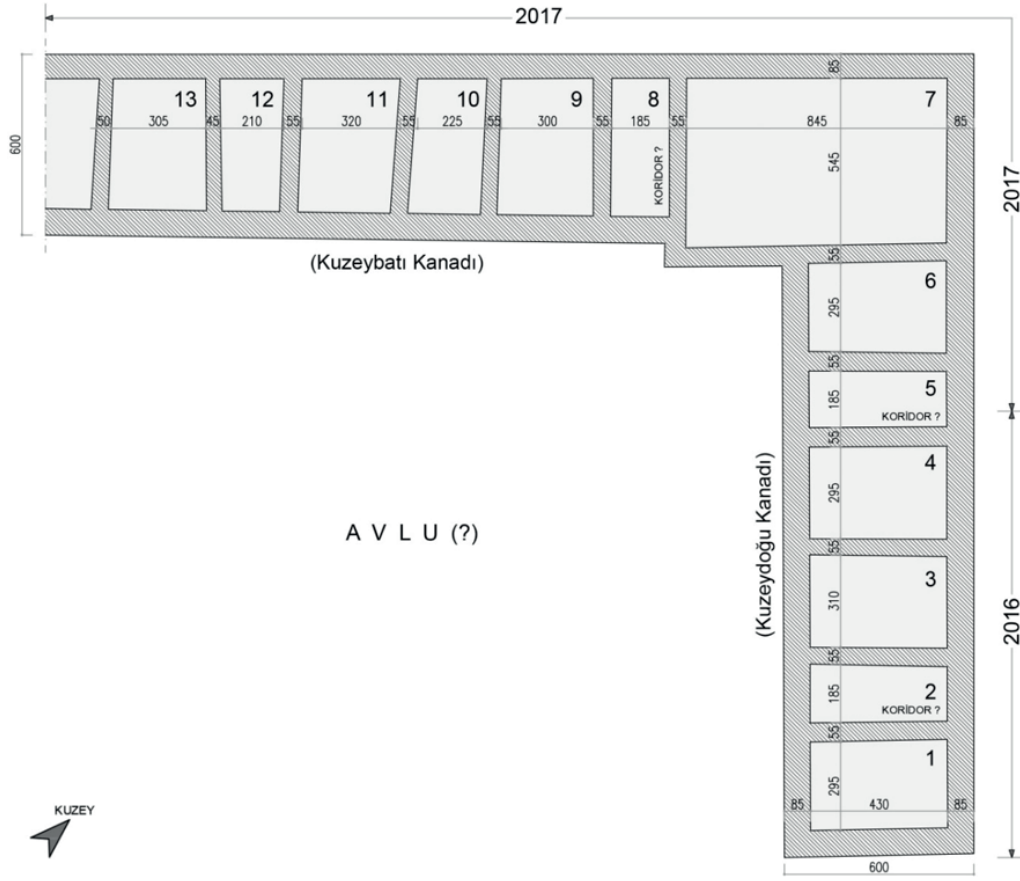

Resim 39: Tekke, 12. Açma kuzeybatı kesiti

Bu kalıntılar, yapının gün yüzüne çıkarılan bölümünün temel seviyesinde planını vermiştir. 2017 yılı kazı çalışmalarında Tekke'nin bu bölümünde dokuz oda ortaya çıkarılmıştır. Böylece, 2016 kazı sezonunda ortaya çıkarılmış olan dört odasıyla beraber, yapının toplamda on üç odasını içeren bölümünün planı belirmiştir (Resim 40, 41). "L" biçiminde bir plan veren odalar, Tekke'nin kuzeydoğu ve kuzeybatı kanatlarını oluşturmaktadır. Odalar, dikdörtgen planlıdır ve bazı gruplaşmalar olmakla beraber farklı büyüklüklerde dir.

Resim 40: Tekke kalıntı planı; açmalar (kesik çizgi), duvarlar ve temeller (2017)

Resim 41: Tekke (2017), Şematik Plan

Kuzeydoğu kanadında, ortaya çıkarılan 5 no'lu mekânın yaklaşık 1,85 metre genişliği ile 2 no'lu mekân gibi bir koridor olması olasıdır. 6 no'lu mekânın ise, 1, 3 ve 4 no'lu mekânlarla hemen hemen aynı ölçülerde oluşuyla diğerleri gibi bir derviş hücresi ya da çeşitli günlük yaşam ve tekke faaliyetleri için kullanılmış bir oda olabileceği düşünülebilir. Bu durumda yapının kuzeydoğu kanadı, iki koridor ve koridorların her iki yanında çiftler olmak üzere dört hücreden oluşmaktadır. Yapının kuzeybatı kanadı, yaklaşık 6,00 metre eniyle kuzeydoğu kanadı ile aynı genişliktedir. Kuzeybatı kanadındaki 8 no'lu mekânın, 1,85 metrelik genişliği ile kuzeydoğu kanadında yer alan aynı ölçülerdeki 2 ve 5 no'lu mekânlar gibi bir koridor olması mümkündür. 10 ve 12 no'lu odaların, duvarlarının eğrilikleriyle beraber 2,10 – 2,25 metre arasında değişen iç ölçüleriyle koridor olduğu düşünülen odalardan biraz daha geniş, diğer tüm mekânlardan ise dar oldukları görülmektedir. 9, 11 ve 13 no'lu mekânların ölçüleri ise, kuzeydoğu kanadındaki 1, 3, 4 ve 6 no'lu mekânların ölçülerine yaklaşmaktadır. Dolayısıyla bu odaların da derviş hücreleri ya da diğer günlük yaşam ve tekke faaliyetlerinin geçtiği mekânlar oldukları düşünülebilir.

Kuzeydoğu ile kuzeybatı kanatlarının kesişiminde yer alan 7 no'lu mekân ise yaklaşık 5,45 x 8,45 metre iç ölçüleriyle, 6,00 metre genişliğindeki kuzeydoğu ve kuzeybatı kanatlarından planda taşma yapmaktadır. Bu mekânın diğerlerinden belirgin bir farkla büyük oluşuyla ortak kullanım amacı taşıdığı anlaşılmaktadır. Ölçüleri ve formu bakımından 7 no'lu mekânın tevhidhâne / zikirhâne olma olasılığı mevcuttur.

Temel ve duvarların inşasında, yapının 2016 yılında ortaya çıkartılmış bölümünden devamla aynı sistem ve malzemelerin kullanılmış olduğu belirlenmiştir. Temeller sürekli ve harçla bağlanmış moloz taşlardan oluşmaktadır. Temeller üzerindeki in situ tuğlalar beden duvarlarının tekkenin ilk dört mekânında olduğu gibi tuğladan örüldüğünü göstermektedir (Resim 42). Alanda ayrıca yoğun döküntü duvar tuğlası ele geçmiştir.

Resim 42: Tekke, 5 ve 6 no'lu mekânların kesişiminde tuğla dış beden duvarı

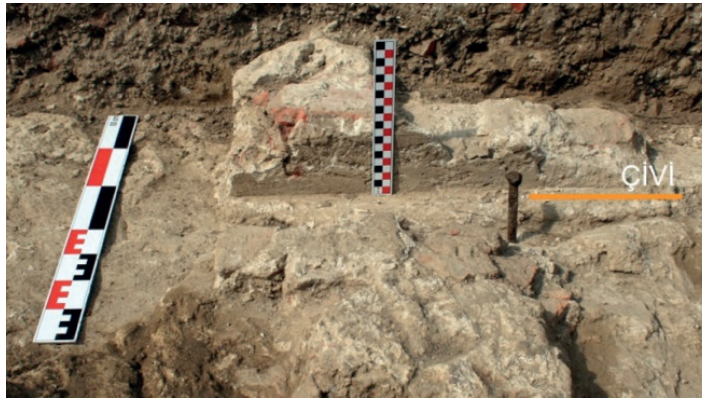
Bütünlüğü korunmuş bir dış duvar kalıntısı günümüze ulaşmadığından kalınlıklarını belirlemek zorluklar içermekle beraber dış duvarların özgün hallerinde 80-85 cm'lik bir ölçüye sahip olduğunu kabul edebiliriz. İç duvarların kalınlıkları ise kuzeybatı kanadında 50-55 cm arasında değişirken, kuzeydoğu kanadında, 5 ile 6 no'lu mekânları ayıran ara duvar yaklaşık 65 cm olarak ölçülmüştür. Temellerin hemen üzerinde, beden duvarlarının başlangıç kotunda yer yer ahşap hatıl yuvalarının izleri görülmektedir (Resim 43, 44). Bu izlerden, tekkenin 2016 yılında kazılmış bölümüyle uyumlu olarak, dış duvarlarda birbirine paralel çift, iç duvarlarda ise duvar merkez aksına yerleştirilmiş tek hatıl kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dış duvarlarda hatıllar arası mesafe yaklaşık 42-45 cm'dir. Burada da hatıl yuvalarında, duvarların birleşim noktalarında in situ çiviler ele geçmiştir (Resim 45).

Resim 43: Tekkede, temel üzerinde, toprakla dolmuş ve bir bölümü temizlenmiş hatıl yuvası

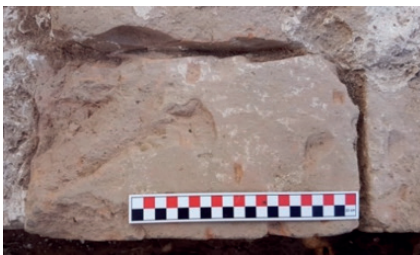

Resim 44: Tekke, dış duvar ve ara duvar hatlı izleri plan-ortofotosu

Resim 45: Tekke, 24. Açmada hatlı yuvasında in situ çivi

Beden duvarlarında, 2016 kazısında gün yüzüne çıkan örneklerle uyumlu olarak, ölçülerde kimi küçük farklılıklar olmakla beraber çoğunluğu yaklaşık 16x30x4,5 cm boyutlarında, yarım tuğlalar (tuğla-i nime) kullanıldığı saptanmıştır. Günümüze ulaşan in situ tuğlalardan anlaşıldığı üzere, duvarlar yarım tuğlaların şaşırtmalı olarak yatay istif tekniğinde bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir örgüye sahip olmalıdır (Resim 46). Duvarlarda yatayda, gerek boylamasına gerekse enlemesine tuğla kullanımı görülmektedir.

Resim 46: Tekke, 12. Açmada beden duvarı tuğla örgüsü detayı ve yarım tuğla örneği

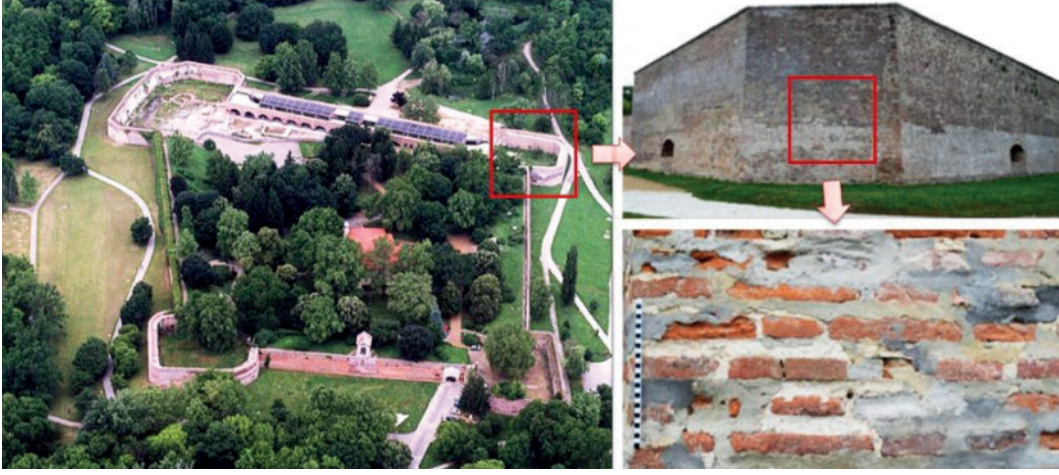
Zigetvar'da günümüze ulaşmış olan Ali Paşa ve Sultan Süleyman camileri ile bugün Türk Evi Müzesi'ne dönüştürülmüş olan Sıbyan Mektebi ve Zigetvar Kalesi'nin Osmanlı dönemine ait burçları da tuğladan olup, bu yapıların duvarlarının palanka içerisinde tespit edilen tuğlalara benzer şekilde ortalama 30x16x4 cm ve 30x16x4,5 cm boyutlarındaki yarım tuğlalardan oluşturulan yatay istif tekniğinde inşa edildiği anlaşılmaktadır (Resim 47-49). Kazısı gerçekleştirilen üç alandan (Cami, Türbe ve Tekke) ve yakın çevredeki Türk dönemi yapılarından alınan tuğla örnekleri boyutları bakımından değerlendirildiğinde standart bir ölçü kullanıldığı görülmektedir. Bu standart ölçüler, kullanılan tuğlaların devşirme olmadığına, alandaki yapılar için özel üretildiğine işaret etmektedir.

Resim 47: Zigetvar Kalesi'nde Sultan Süleyman Camii'nde tuğla örgü örnekleri ve detayları; sol üstte ve altta portal; sağ üstte ve altta mihrap

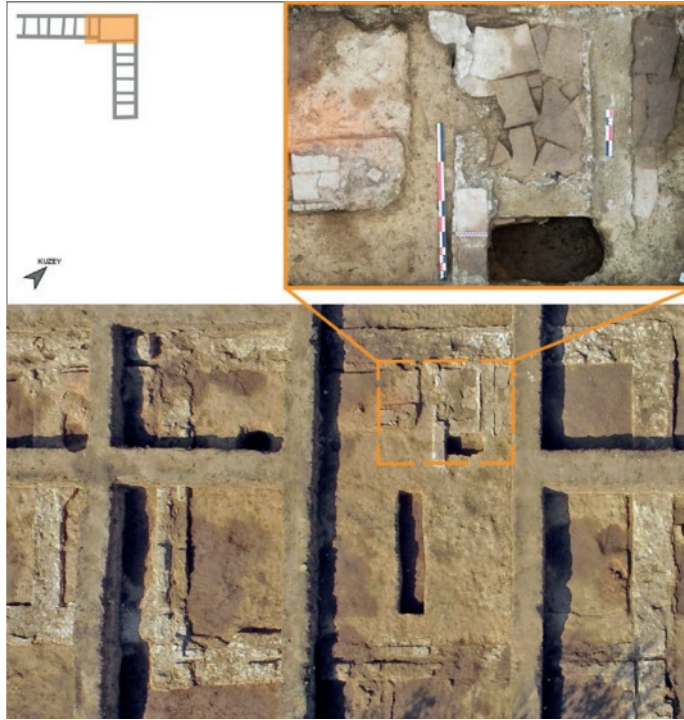

Resim 48: Zigetvar Türk Evi Müzesi giriş cephesi ve tuğla örgü detayı

Resim 49: Zigetvar Kalesi'nde Osmanlı Dönemi'nden kalan tuğla örgü detayı

Beden duvarlarında kullanılmış olan yarım tuğlalar dışında, alanda farklı boyut ve biçimde tuğla buluntular da gün yüzüne çıkmıştır. 17 No'lu açmada zeminde, düzensiz yerleştirilmiş kırık tuğla parçaları mevcuttur (Resim 50, alt). 7 no'lu mekânın kuzeybatı duvarına dik uzanan bir duvar izi üzerindeki in situ tuğla 36x19,8x4,5-5 cm ölçülerindedir (Resim 51, sağ üst). Diğer tuğlalar bütün olmamakla beraber, tüme yakın bir örnek planda iç kenarı dairesel, dış kenarı çokgen bir form vermektedir (Resim 51, sol üst). Bu form minare gövdesi örgü taşlarıyla benzerdir (Kuşüzümü, 2010a, 75, Şekil 28, 76; Şekil 29; 2010b, 60, Şekil 2 ve 3).

Resim 50: Altta Tekke, 7 No'lu mekân hava fotoğrafı; üstte sağda ortografik fotoğraftan alınmış detayda tuğlalar

Resim 51: Tekke, 17. Açmada, 7 no'lu mekânında zeminde tuğlalar

Zemindeki diğer tuğlaların bazılarının da aynı formdaki büyük boyutlu tuğlaların parçaları oldukları anlaşılmaktadır (Resim 52). Dolayısıyla zemindeki tuğlalar ikincil bir kullanım konusu olabileceği gibi yıkım sırasında buraya bırakılmış da olabilir.

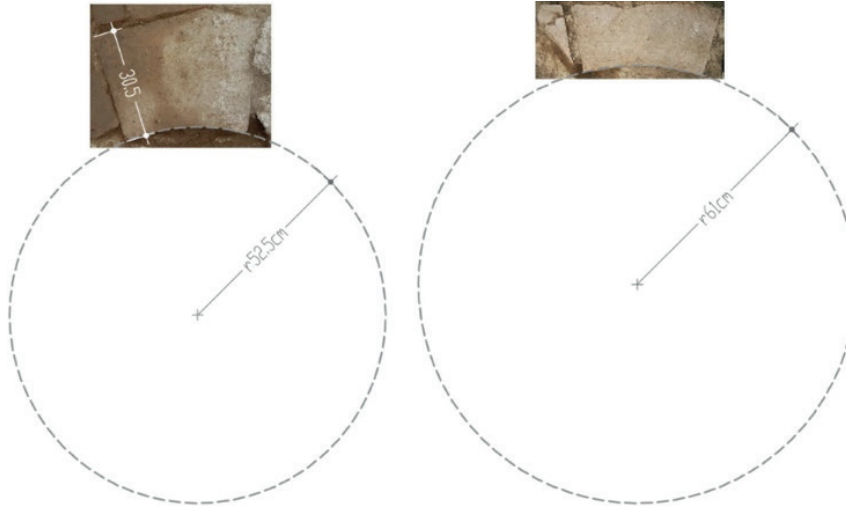

Resim 52: Tekke, 17. Açmada, 7 no'lu mekânda zeminde tuğlalar

Benzer bir tuğla buluntu 15 no'lu açmada da ele geçmiştir (Resim 53). 15 ve 17 no'lu açmalardaki iki örneğin çapları sırasıyla 105 ve 122 cm'dir (Resim 54). Bu tuğlalar başka inşaatlardan artmış, yıkılmış yapılardan alınmış ya da yanlış üretim, örneğin sipariş edilen boyutlara uymamaları nedeniyle kullanılamamış olabilirler. Bir olasılık da bunların soba ya da ocak altyapısına ait kalıntılar olduğudur.

Resim 53: Tekke, 15. Açmada dairesel tuğla buluntu

Resim 54: Tekke, 7 no'lu mekânda dairesel tuğla buluntuların yarıçapları

2017 Tekke kazısında, 2016 yılında olduğu gibi, yapının ısıtma sistemi hakkında bilgi veren soba gözü buluntuları ele geçmiştir. Buluntular özellikle Tekke'nin 7 ve 9 no'lu mekânlarında öbikleşmiş olarak gün yüzüne çıkmıştır (Resim 55). Bu öbikleşmeler, Tekke'nin 7 ve 9 no'lu mekânlarında soba varlığını akla getirir. Soba gözü öbekleri, 7 no'lu mekânda kuzeydoğu duvarına bitişik, 9 no'lu mekânda ise odanın orta kısmına doğru konumlanmıştır, ancak bunların özgün konumlar olup olmadığı belli değildir.

Resim 55: Tekke, 7 (16. Açma) ve 9 no'lu mekânlarda soba gözü buluntuları

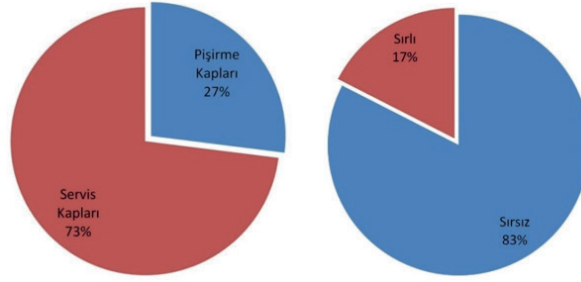
3.3.2. TEKKE KAZISINDA ORTAYA ÇIKAN SERAMİK VE KÜÇÜK BULUNTULAR

2017 yılı kazı döneminde, tekke yapısındaki farklı açmalarda seramik, cam, çini, kemik, lüle ve sikke gibi buluntuların yanı sıra, farklı türdeki maden malzemelerden çivi, mühür, kanca, bıçak, at nalı (veya çizme demiri), düğme ya da zil ve kap gibi parçalar ele geçmiştir. Tespit edilen buluntuların istatistikleri yapıldığında seramik parçalarının yoğunlukta olduğu görülmektedir. Henüz tam olarak kazılmamış olmasına rağmen tekke yapısında ele geçen buluntular, yapı ve dönemindeki sosyal yaşantı hakkında fikir sahibi olmamıza katkı sağlamaktadır.

3.3.2.1. SERAMİKLER

Kazı çalışmalarında ele geçen seramikler, farklı form ve boyutlarının yanı sıra süsleme açısından da çeşitlilik göstermektedir. Bu yönüyle ele geçen seramikler form ve boyutlarına göre incelenmiş ve kullanım amaçlarına göre pişirme, saklama veya servis kapları olarak değerlendirilmiştir. Form, boyut ve süslemelerinde görülen farklılıklarda olduğu gibi seramiklerin hamur yapılarında, renklerinde ve katkı malzemelerinde de çeşitlendirmeler mevcuttur.

İncelenen seramiklerin kullanım amaçları form, boyut ve üzerlerinde yer alan yanık izleri değerlendirildiğinde, tekke yapısında %73 oranında yoğun olarak servis kaplarıyla karşılaşılrken, %27 oranında ise pişirme kapları görülmektedir (Resim 56). Seramiklerin sırlı ya da sırsız olma durumları değerlendirildiğinde ise parçaların %17'sinin sırlı, %83'ününse sırsız olduğu görülmektedir (Resim 56).

Resim 56: Seramiklerin kullanım türü ve sır durumları

Tespit edilen pişirme kaplarının büyük bölümünü küresel gövdeli, boyunda daralıp ağız kısmında tekrar genişleyen, geniş ağızlı kaplar oluşturmaktadır (Çiz 1/Kat. No: 1, 3-11, 15-16) (Resim 57/Kat. No: 1, 3-11, 15-16).³ Bu kapların büyük bölümünde, taş ve kireç katkılı hamur, açık kahverengi ve çok gözeneklidir. Formun küresel gövdeli oluşu ve boyunda daralıp ağız kısmında tekrar genişlemesi ise bu tip kaplarda sulu yemek pişirildiğini düşündürmektedir. Küresel gövde kısmında bulunan sulu yemeğin boyun kısmının daralmasıyla herhangi bir sallantıda ağız kısmından dökülmesi engellenmiş olmalıdır.

Bu forma ait ağız parçaları 12, 13 ve 15 no'lu açmalarda yoğun olmak üzere 11, 14, 15, 16 ve 25 no'lu açmalarda da tespit edilmiştir. Bu yönüyle bahsettiğimiz açmaların içinde yer alan mekânların mutfak işleviyle de kullanılmış olmaları ihtimal dâhilindedir. Benzer forma sahip örnekler, Macaristan Barcs'daki palankada (Kovács, 1998, Şek. 2-5) (Kovács, 2010, Şek. 9) (Kovács vd., 2014, Şek. 6/16-17), Bajáda (Kovács, 2006, Şek. 6-7) ve Yeni (Jeni) Palanka'da (Gaál, (2013, Tab. 1-11) görülmektedir. Araştırmacılar örneklerin hepsini 17. yüzyıla tarihlendirmektedir. Ayrıca Kat. No: 6'da yer alan örnekte olduğu gibi benzer örneklerde de dalga motifini görmek mümkündür.

³ Bu makalede yer kısıtı nedeniyle buluntu kataloğu içerilmemiştir.

Bahsettiğimiz bu form dışında, büyük boyutlu olmaları ve sadece dış yüzeylerinde yer alan yanık izlerinden dolayı pişirme kabı olarak değerlendirdiğimiz diğer örnekler ise kase ve silindir biçimli kaplardır. Kat. No: 12'de yer alan silindir formlu örneğin, suyun ya da daha küçük miktarlardaki sulu yemeklerin ısıtılmasında kullanılmış olması muhtemeldir. Kat. No: 2, 13 ve 14'te yer alan kase formundaki örnekler de farklı türdeki yemeklerin pişirilmesinde kullanılmış olabilir. Ayrıca tekkede tespit edilen ve pişirme kabı olarak tanımladığımız tüm kaplarda sır bulunmamaktadır.

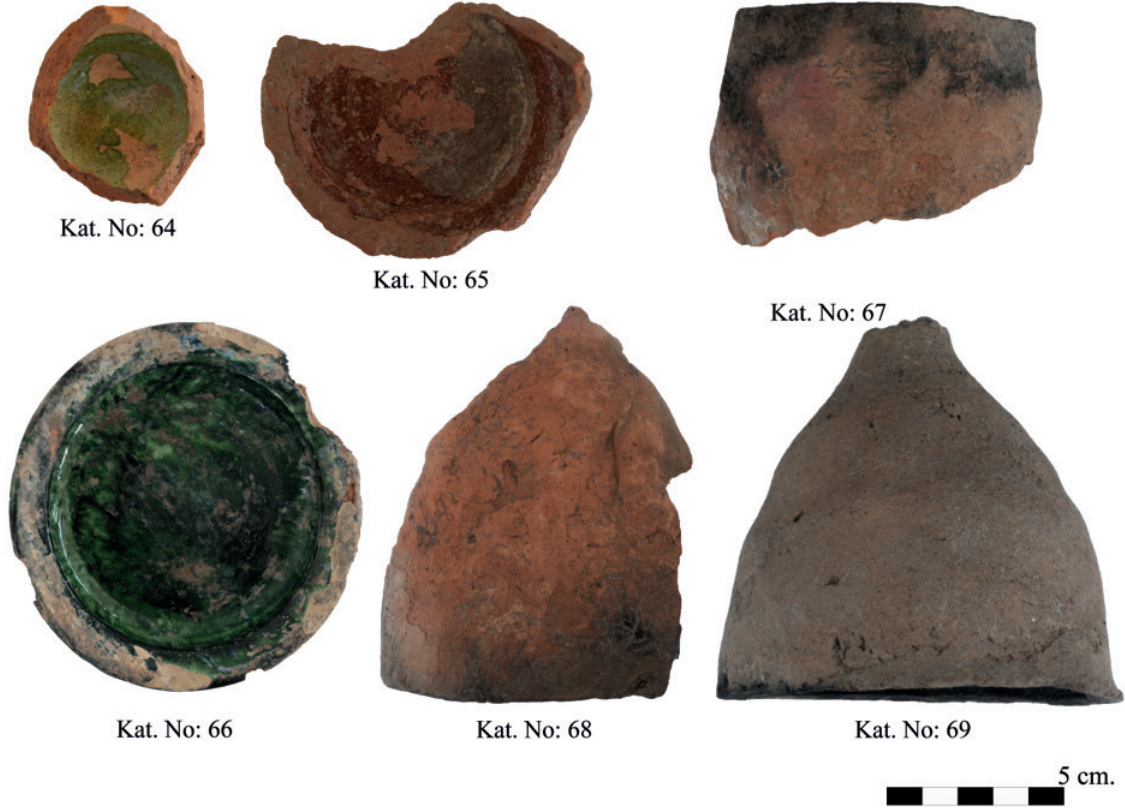
Resim 57: Seramik pişirme (Kat. No: 1-16) ve servis kapları (Kat. No: 17-37)

Seramiklerde fragman halinde süsleme öğelerini görmek mümkündür. Çoğunlukla baskı ve kazıma yöntemleriyle oluşturulan bu süsleme öğelerinin benzerleri Zigetvar'ın yakın çevresinde de bulunur. Örneğin Kat. No: 6'da yer alan pişirme kabının gövdesindeki kazıma yöntemiyle oluşturulan dalga motifinin benzerleri Macaristan Barcs'daki palankada yoğun olarak görülür (Kovács, 1998, Şek. 2/2, 3/4, 5/2-3). Gövde parçalarında görülen baskı kumaş desenlerini de (Kat. No: 39, 56, 62) aynı palankada görmek mümkündür (Kovács, 1998, Şek. 6, 17/4-8)

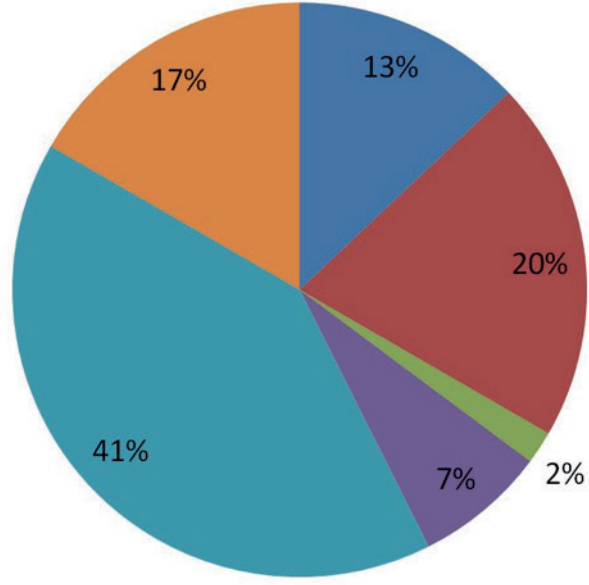
Çalışmalar sonucunda tespit edilen bir diğer grup ise, 2016 yılı Tekke kazısında da ele geçmiş olan soba gözleridir (Resim 59/Kat. No: 64-69). Farklı boyut ve formlarda ele geçen bu parçaların geneli konik formludur (Kat. No: 67-69). Konik formun yanı sıra kaseye benzer formlarda oluşturulmuş farklı soba gözleri de bulunmaktadır (Kat. No: 64-66). Bu soba gözlerinin kullanıldığı ısıtma sistemleriyle ve dolayısıyla kazı çalışmalarında ele geçen soba gözlerinin benzerleriyle yakın coğrafyada yoğun olarak karşılaşmak mümkündür. Benzer örnekler arasında, Barcs'daki palankada (Kovács, 2010, 625-626, Şek. 6, 8; Kovács vd., 2014, Şek. 6/18), Bulgaristan ve Bosna'da (Sabján – Végh, 2003: 296, 299; Şek. 13-17) görülen örnekler sayılabilir.

Resim 59: Tekkede tespit edilen soba gözleri

3.3.2.2. KÜÇÜK BULUNTULAR

Kazı çalışmaları sonucunda tekke yapısında cam, çini, kemik, lüle, maden ve sikke gibi gündelik yaşamla ilgili fikir veren buluntular ele geçmiştir. Farklı malzeme ve türdeki buluntuların önemli bir kısmını % 41 ile madenî buluntular oluşturmaktadır (Kat. No: 21-43). Madenî buluntuları sırasıyla, % 20 çini (Kat. No: 8-16), % 17 sikke (Kat. No: 44-52), % 13 cam (Kat. No: 1-7), % 7 lüle (Kat. No: 17-20) ve % 2 ile kemik buluntular izlemektedir (Resim 60).

■ Cam ■ Çini ■ Kemik ■ Lüle ■ Maden ■ Sikke

Resim 60: Küçük buluntu dağılımı

3.3.2.2.1. CAMLAR

Tespit edilen cam buluntular (Resim 61/Kat. No: 1-7) arasında farklı form, boyut ve renklerde örnekler bulunmaktadır. Toplamda 4 ağız (Kat. No: 1, 4, 5, 7), 1 kaide (Kat. No: 6) ve 2 adet gövde (Kat. No: 1-2) parçasından oluşan buluntular, küçük boyutlarda şişe ve kase formlarını yansıtmaktadır. Parçaların büyük bölümünü ise Kat. No: 1'deki açık sarı renkteki ağız parçası hariç, açık ve koyu yeşil tonları oluşturmaktadır.

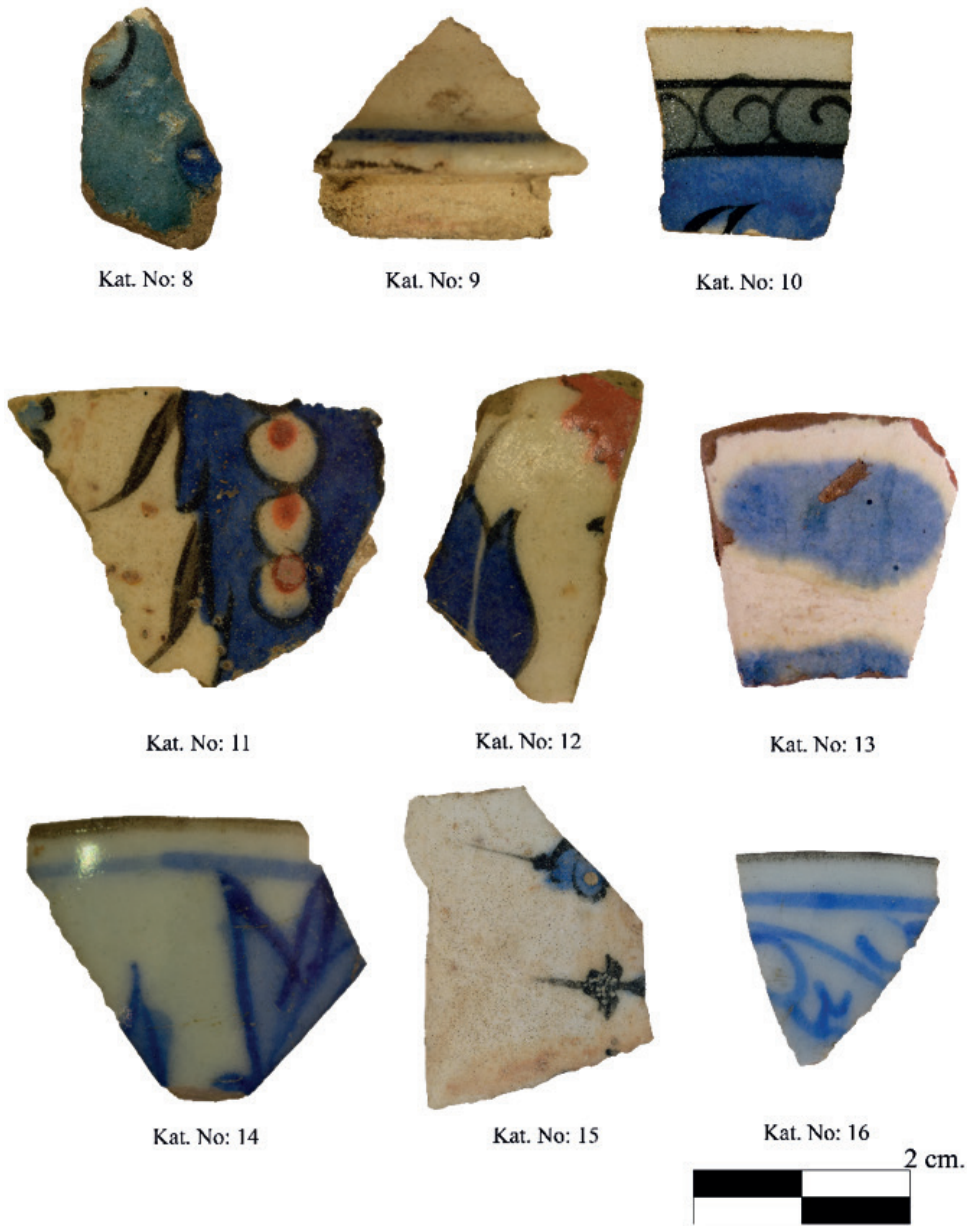

Resim 61: Tekkede tespit edilen cam parçaları

3.3.2.2. ÇİNİLER

Çalışmalar sonucunda farklı boyut, renk ve formlarda toplam 9 adet çini parçası tespit edilmiştir (Resim 62/Kat. No: 8-16). Buluntulardan 6'sı gövde (Kat. No: 8, 11-13, 15, 16), 3'ü ise ağız parçasından (Kat. No: 9, 10, 14) oluşmaktadır. Ağız parçası olarak tanımladığımız Kat. No: 9'da yer alan parça, kase kapağına ait bir ağız parçasıdır. Diğer ağız parçaları ise kase formundaki ağız kısımlarına aittir.

Çinilerin hamur yapıları incelendiğinde beyaz hamurlu "İznik İşi" oldukları anlaşılmaktadır (Kat. No: 13 hariç). Beyaz hamurlu az gözenekli örneklerin çoğunda Klasik Osmanlı Dönemi'nde yoğun olarak kullanılan sır altı boyama tekniği uygulanmıştır. Bu teknikte şekil verilen çini astarlanıp fırına verilir ve süslemesi işlenir. Ardından tekrar fırına verilen çini, şeffaf sırla kaplanıp son bir defa daha fırınlanır. Bu yöntemle yapılan çini repertuarı Osmanlı Klasik Dönemi'nde oldukça popülerdir. Tekniğin sanatçıya sağladığı kolaylık ve süsleme özgürlüğüyle birlikte çinilerde kalite ve çeşitlilik artmıştır (Demiriz, 2002, 354).

Resim 62: Tekkede tespit edilen çini parçaları

Parçaların form ve boyutları dikkate alındığında, kase formunda servis kapları olarak kullanıldıkları söylenebilir (Çiz 4) (Kat. No: 10, 14). Özellikle klasik dönemde bu tarz çinilerin önemli sofralarda yemek servisinde kullanıldığı bilinir. Kat.No: 9'da gördüğümüz parça ise bu kaselerle birlikte kullanılan kapaklara ait olmalıdır (Çiz. 4). Ele geçen gövde parçalarıyla ilgili ise herhangi bir yorumda bulunmak zor olsa da bu kapların da servislerde kullanıldığı söylenebilir.

Tespit edilen çini parçalarında görülen renk ve motifler değerlendirildiğinde ise kobalt mavisi, turkuaz, domates kırmızısı ve siyah renklerin sıklıkla kullanıldığı görülür. Motiflerde ise geometrik ve bitkisel süslemelerin yer aldığı yaprak, kıvrık dal (Kat. No: 16), lale (Kat. No: 12, 14), münhani (Kat. No: 10) ve çintemani (Kat. No: 11) gibi klasik dönemde yoğun olarak kullanılan bezemeler yer almaktadır.

Çalışmalar sonucunda elde ettiğimiz "İznik işi" çinilerini hamur yapısı, yapım tekniği, renk ve motif açısından değerlendirdiğimizde 16. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmek mümkündür. Örneklerde gördüğümüz sır altı boyama tekniğinin özellikle 16. yüzyılın ikinci yarısında yoğunlaşarak 17. yüzyılda şeffaf sır ile birlikte kullanıldığı bilinmektedir. Kat. No: 11 ve 12'de gördüğümüz örneklerde yer alan domates kırmızısı renk ise 16. yüzyılın ikinci yarısında sıklıkla kullanılmıştır ve bu dönemin özelliğini yansıtmaktadır. Bu renk 16. yüzyılda daha koyu tonlarda uygulanırken, 17. yüzyılda soluklaşmış ve bu yüzyılın sonunda kaybolmuştur. Ayrıca bu dönemde Zigetvar örneklerinde gördüğümüz kobalt mavisi ve siyah gibi renkler de sıklıkla kullanılmıştır (Öney, 1987, 72).

Zigetvar'da tespit ettiğimiz çini parçalarının benzer örneklerini yakın çevrede görmek mümkündür. Ortaçağda Macaristan'ın başkenti olan Buda'da tespit edilen bir gövde parçası (Kovács, 2005, 70, Res. 1), Kat. No: 11 ve 12'de gördüğümüz örneklerde yer alan motif ve domates kırmızısı renkleriyle oldukça benzerdir.

3.3.2.2.3. LÜLELER

Arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda toplamda 4 adet lüle ele geçmiştir (Resim 63/Kat. No: 17-20). Farklı tip ve boyutlardaki lülelerin ikisi tüme yakın (Kat. No: 17-18), biri yarı işlenmiş (Kat. No: 20), sonuncusunun ise sadece kenar, çanak ve kaide kısmı günümüze gelebilmiştir (Kat. No: 19). Örneklerin hamur yapıları incelendiğinde Kat. No: 17'deki parçanın koyu kırmızı, az gözenekli, Kat. No: 18 ve 19 daki parçaların beyaz az gözenekli olduğu görülür. Kat. No: 20'deki parça ise bir tür kireç taşından yekpare olarak oyulmadır. Örneklerden sadece Kat. No: 18'de yer alan lülede beyaz astar ve yeşil sır bulunurken, diğer örneklerin hiçbirinde sır bulunmaz. Sadece kaide, kenar ve çanak kısmı bulunan Kat. No: 20'deki örnekte ise koyu kahverengi astar görülür.

Lülelerde yer alan süslemelere bakıldığında ise genel olarak kazıma tekniğinde geometrik desenlerin uygulandığı görülür (Kat. No: 17-18). Yalnızca Kat. No: 19'daki örneğin günümüze gelen kenar, çanak ve kaide kısmında üzüm salkımı motifi işlenmiştir. Süslemeler çoğunlukla omurga, bombeli bilezik, basamak halka ve kenar bölümlerine işlenmiştir.

Lüleler bugüne kadar birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanarak tipolojileri oluşturulmuştur. Lüleler, tütünün tarihsel süreç içerisindeki kullanımıyla birlikte, genel olarak hamur yapılarına göre Doğu ve Batı tarzında olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Beyaz kilden üretilen lüleler Batı tarzı, kırmızı hamurlu lüleler ise Doğu tarzı olarak sınıflandırılmıştır (Baram 1995, 300). Osmanlı'da üretilen ilk lüleler İngiliz tarzında beyaz kilden üretilmiştir. Daha sonra ise Doğu tarzında kırmızı kilden lülelerin üretildiği bilinir (Ayhan, 2011, 11).

Zigetvar'da tespit ettiğimiz lülelerin hamur yapılarına bakıldığında Doğu tarzında oldukları görülür. Formlarına göre değerlendirildiğinde ise farklı tipte örnekler bulunur. Tüme yakın olarak ele geçen Kat. No: 17'de yer alan örnek çanak kısmına göre değerlendirildiğinde krater çanaklı tip içine girmektedir. Çanak kısmına göre değerlendirilen diğer bir örnek ise Kat. No: 18'deki kari-

nalı çanaklı tiptir. Günümüze sadece kenar, çanak ve kaide kısmı gelen Kat. No: 19'daki lülenin ise çanak kısmı dikkate alındığında silindirik çanaklı olduğu söylenebilir. Kat. No: 20'de yer alan örnek ise işlenmemiş olduğundan tipi hakkında yorum yapmak zordur. Ancak bu tarzda işlenmemiş lülelerin de kullanıldığı bilinmektedir.

Çalışmalarda ortaya çıkarılan lülelerin benzerlerini Macaristan ve çevresinde de görmek mümkündür. Barcs'daki palankada bulunan ve 16. yüzyılın sonuna tarihlenen örnekler Doğu tarzını yansıtan Osmanlı tipi benzer örneklerdir (Kovács-Rózsás, 2014, Şek. 1-8). Sonuç olarak form, boyut ve tip açısından Zigetvar'da tespit edilen örnekleri 16. yüzyılın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Resim 63: Tekkede tespit edilen lüleler ve kemik obje

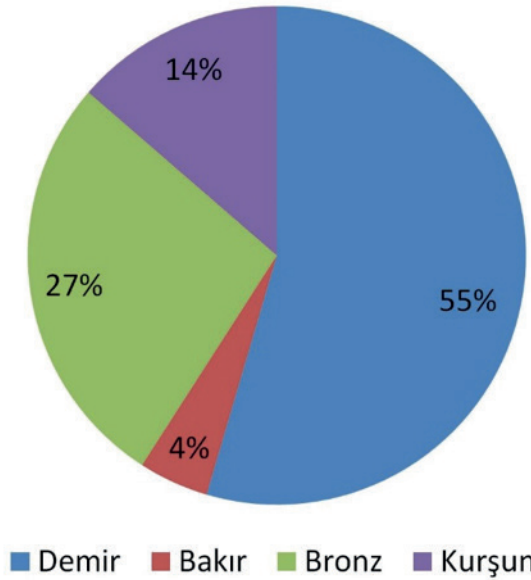
3.3.2.2.4. KEMİK

Tekkede tespit ettiğimiz kemik buluntuların büyük çoğunluğunu hayvan kemikleri oluşturmaktadır. Bu kemik buluntular yapıda tüketilen hayvan türleri hakkında bilgi vermektedir. Hayvan kemikleri dışında ele geçen bir diğer kemik buluntu ise oldukça ilgi çekicidir (Resim 63/ Kat. No: 53). Dairesel bir forma sahip olduğu anlaşılan objenin içine başka bir objenin yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Ancak kullanımıyla alakalı yorumda bulunmak zordur. Ön yüzünde kazıma olarak işlenmiş bitkisel ve geometrik motifler bulunurken arka yüzünde herhangi bir bezeme görülmemektedir. Ön yüzünün en altında paralel olarak ilerleyen iki kontur arasında kesik dikey çizgilerle oluşturulmuş bezeme, hemen üstünde ise yaprağa benzer motifler görülebilmektedir.

3.3.2.2.5. MADENİ BULUNTULAR

Yapılan kazı çalışmaları sonucunda küçük buluntular arasında en yoğun olarak tespit ettiğimiz buluntu türleri % 41 ile maden eserlerdir (Resim 60). Farklı boyut, tür, malzeme ve işlevlerde kullanıldığı anlaşılan bu buluntular tekke yapısının günlük yaşamına dair fikir edinmemizi sağlamaktadır.

Madenî buluntuların malzeme türleri incelendiğinde % 55 ile en yüksek kullanımı demir oluşturmaktadır. Daha sonra sırasıyla % 27 ile bronz, % 14 ile kurşun ve % 4 oranında ise bakır yer almaktadır (Resim 64).

Resim 64: Maden buluntulardaki malzeme kullanım oranları

Buluntular arasında mühür (Kat. No: 21-22), düğme ya da zil (Kat. No: 23-24), kemer tokası ya da rozet (Kat. No: 25), kapı tokmağı? (Kat. No: 26), halka (Kat. No: 27, 31), kap ağız parçaları (Kat. No: 28, 30), kulp (Kat. No: 29), kanca (Kat. No: 32, 42), bıçak (Kat. No: 34-38), at nalı (veya çizme demiri) (Kat. No: 39), kilit aksamı (Kat. No: 41) ve çivi ((Kat. No: 43) gibi çeşitli türlerde objeler bulunmaktadır (Resim 65).

Buluntular arasında toplam iki adet mühür bulunmaktadır (Kat. No: 21-22). Ticaretle ilgili bir kullanımının olduğunu düşündüğümüz bu objeler Osmanlı Dönemi'nden sonra kullanılmış olabilir. 1,9 cm çapında olan ilk örneğin (Kat. No: 21) ön yüzünde Latin harfleriyle "FF" harfleri, arka yüzünde ise "B" harfi görülmektedir. Mühür olarak değerlendirdiğimiz diğer örnekte ise (Kat. No: 22) ön yüzün merkezinde ilk satırda "MP", ikinci satırda "MU" harfleri, kenar yayında ise "ZSEBA" harfleri okunmaktadır.

Tespit edilen buluntularda büyük çoğunluğu bıçak uçları oluşturmaktadır (Resim 66/Kat. No: 34-38). Farklı boyut ve kalınlıklarda olan bıçakların bazılarında sap kısmının tutturulması için açılmış delikler görülmektedir (Kat. No: 37). Buluntular arasında yer alan bir diğer örnek ise ahşap bir kapıda kullanıldığı anlaşılan kilit aksamıdır (Kat. No: 41).

Resim 66: Tekkede tespit edilen maden buluntular

3.3.2.2.6. MADENÎ PARALAR

Yapılan kazı çalışmaları sonucunda tekke yapısında yer alan farklı açmalarda toplamda 9 adet madenî para tespit edilmiştir (Resim 68). Oldukça korozyona uğramış örneklerin bazıları okunamaz durumdadır. Örneklerdeki malzeme kullanımı incelendiğinde, Kat. No: 52'de yer alan alüminyum malzemeden 20. yüzyıla ait para hariç, hepsinin gümüş olduğu görülmektedir.

Kat. No: 44

Kat. No: 45

Kat. No: 46

Kat. No: 47

Kat. No: 48

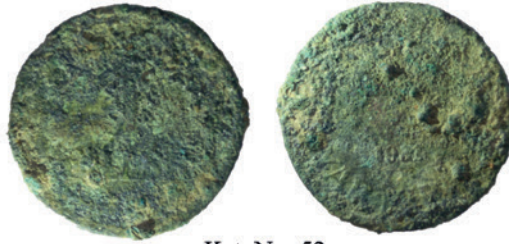
Kat. No: 49

Kat. No: 50

Kat. No: 51

Kat. No: 52

2 cm.

Resim 68: Tekkede tespit edilen madenî paralar

Örnekler arasındaki en erken tarihli gümüş sikkenin, IV. Eberhard (1481-1535) dönemine tarihlenen Augsburg Prens-Piskoposluğu'na ait olduğu anlaşılmaktadır (Kat. No: 44). Sikkenin ön yüzünde, merkezde kafası sola dönük, kanatları açık şekilde kartal bulunmaktadır. Merkezi çevreleyen dış yazı bordürünün en üstünde eşkenar kollu haç ile başlayan ve en altta çerçeve içinde kentın arması olan kozalak ile bölünen “???E.KAROL????AVG.DEFE” harfleri bulunmaktadır. Sikkenin arka yüzünde ise merkezde yan yana iki kraliyet kalkanı ve hemen üzerinde Latin rakamlarıyla 1521 tarihi okunur. Kraliyet kalkanlarının altında “A” harfi yer alır. Sikkeyi çevreleyen dış yazı bordüründe ise “EBERHARD: ?OM. IN. KVNGSIEIN” harfleri okunabilmektedir. Aynı döneme tarihlenen benzer örnekler incelendiğinde sikkenin ön yüzünde “+ CAE: KAROLWS - WRB: AVG: DEFE.”, arka yüzünde ise “+ EBERHARD: COM: IN: KVNGSTEIN” yazıtının yer alması gerekmektedir (Appel, 1824, 453, Kat. No. 1582; Prokisch, 1991, 146, Taf. IV, No: 566).

Çalışmalarda Macar Krallığı'na ait, I. – II. Matthias (1608-1619) dönemine tarihlenen 3 adet Macar dinarı tespit edilmiştir. Kat. No: 45'te yer alan ilk örneğin ön yüzünde, merkezde daire içinde belli belirsiz Meryem ve kucağında çocuk İsa yer almaktadır. Merkezi çevreleyen dış yazı bordüründe ise sadece “...HVNGA.” Harfleri okunabilmektedir. Arka yüzün merkezinde “K” ve “B” harfleri arasında kraliyet kalkanı ve üzerinde taç bulunur. Merkezi çevreleyen yazı bordüründe ise “?AT II. D.G. REX. HVN. 16??” yazıtı okunmaktadır. Aynı döneme tarihlenen benzer örneklere bakıldığında (Appel, 1822, 884, Kat. No. 11; Jakab- Jankovics, 2008, 324, Fig. 10) dinarın ön yüzünde, Macaristan'ın Koruyucu Efendisi anlamında “PATRONA. HVNGARI.”, arka yüzünde ise Mathias II. Tanrının Lütfuyla Macaristan'ın Kralı anlamında “MAT II. D.G. REX. HVN. 1609” yazmaktadır.

Macar dinarı olduğu anlaşılan diğer bir örnek de yine I. – II. Matthias (1608-1619) dönemine tarihlenir (Kat. No: 46). Dinarın ön yüzünün merkezinde daire içinde belirsiz bir kompozisyon bulunur. Ancak bir önceki örnekte olduğu gibi bu örnekte de Meryem'in kucağında çocuk İsa betimi olmalıdır. Yazıtlı dış bordürde sadece “VN.? - 14” harfleri okunabilir durumdadır. Arka yüzde merkezde “K” ve “B” harfleri arasında kraliyet kalkanı ve üzerinde taç yer almaktadır. Dış yazı bordüründe ise “MAT. D.G. ?O. AVG????R” harfleri okunmaktadır. Aynı döneme tarihlenen benzer örneklere (Appel, 1822, 884, Kat. No. 11; Jakab- Jankovics, 2008, 324, Fig. 10) ve Kat. No: 45'te yer alan diğer örneğe göre dinarın ön yüzünde Macaristan'ın Koruyucu Efendisi anlamında “PATRONA. HVNGARI.”, arka yüzünde ise Matthias, Tanrının Lütfuyla, Kutsal Roma İmparatoru, Sonsuza Kadar Augustus, Almanya Kralı, Macaristan ve Bohemya anlamında “MAT. D.G. RO. I.S. AVE. HVB. R.” yazmaktadır.

Kat. No: 47'de yer alan bir diğer Macar dinarı ise II. Ferdinand (1619-1637) dönemine tarihlenir. Ön yüzde, merkezde belirsiz bir kompozisyon, dış yazı bordüründe ise “AR?.AVD???-TI.?R.TY.R?????23” harfleri yer alır. Arka yüzün merkezinde tanımlanamayan bir kompozisyon, çevresindeki yazı bordüründe benzer örneklere göre ve yazıta göre (Appel, 1822, 459, No: 9, 11; Varga, 2015, 34, No: 7) ise Ferdinand II. Tanrının Lütfuyla, Kutsal Roma İmparatoru, Sonsuza Kadar Augustus, Almanya Kralı, Macaristan ve Bohemya anlamında “FER. II. D. G. R – I. S. A. G. H. B. REX” harfleri okunur.

Madenî para buluntuları arasında 4 adet gümüş Osmanlı akçesi bulunmaktadır. Ancak korozyona uğramış bu örnekler okunamaz durumda olduklarından kesin bir tarihlendirme yapılamamaktadır (Kat. No: 48-51).

Tespit edilen madeni paralar arasındaki son örnek ise modern döneme aittir. Yüzey dolgu toprağında ele geçen bu para Macaristan Kral Naipliği'ne ait olan István Bethlen (1921-1931) dönemine tarihlenen bir Macar filleridir (Kat. No: 52). Fillerin ön yüzünün alt bölümünde “???YAR K????” harfleri, hemen üstünde ise 1931 tarihi okunur. Arka yüzünün alt bölümünde ise “?İLLE?” harfleri hemen üstünde ise “1” rakamı okunur. Benzer örneklere bakıldığında (Cuhaj- Michael, 2001, 1047, KM. 505), ön yüzde Macar Krallığı anlamında “MAGYAR KİRÁLYSÁG”, arka yüzde ise “FÍLLER” yazmaktadır.

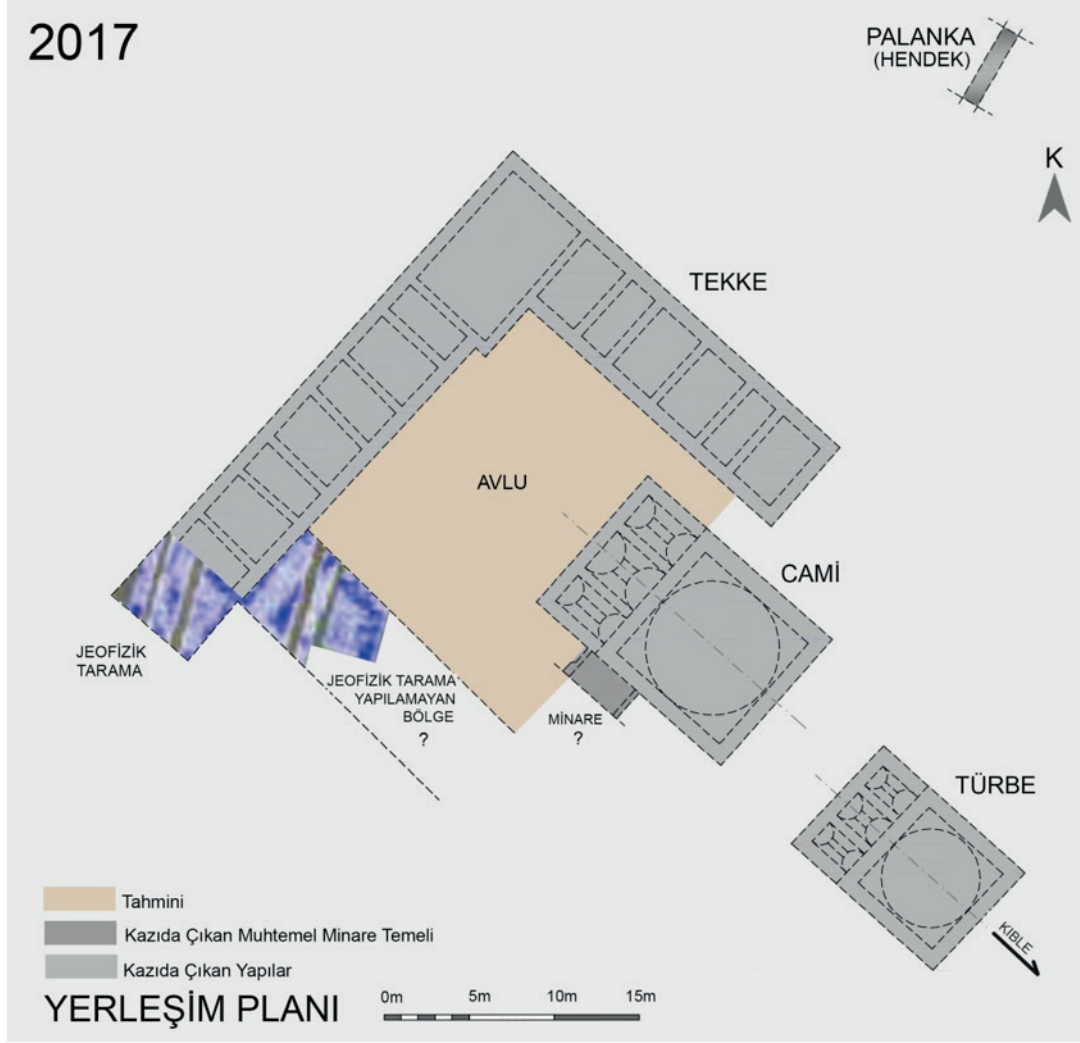
4. GENEL DEĞERLENDİRME

2015 yılında tek bir yapıya odaklanan kazıyı takiben 2016 ve 2017 yıllarında türbeye komşu yapıları ortaya çıkarmaya ve palanka duvar ve hendeğinin yerinin saptanmasına yönelik daha geniş bir alanda yürütülen çalışmalar, Sultan Süleyman Türbe Palankası hakkında daha fazla bilgi edinmemizi sağladı (Resim 69). Bu bilgiler ışığında, türbe, cami ve tekke yapılarının birbirleriyle olan mekânsal ilişkileri, alan içindeki konumlanışları ve palankanın yerleşim planı hakkında değerlendirmeler yapmamız mümkün oldu.

Resim 69: Hava Fotoğrafi , 2015, 2016 ve 2017 kazıları beraber

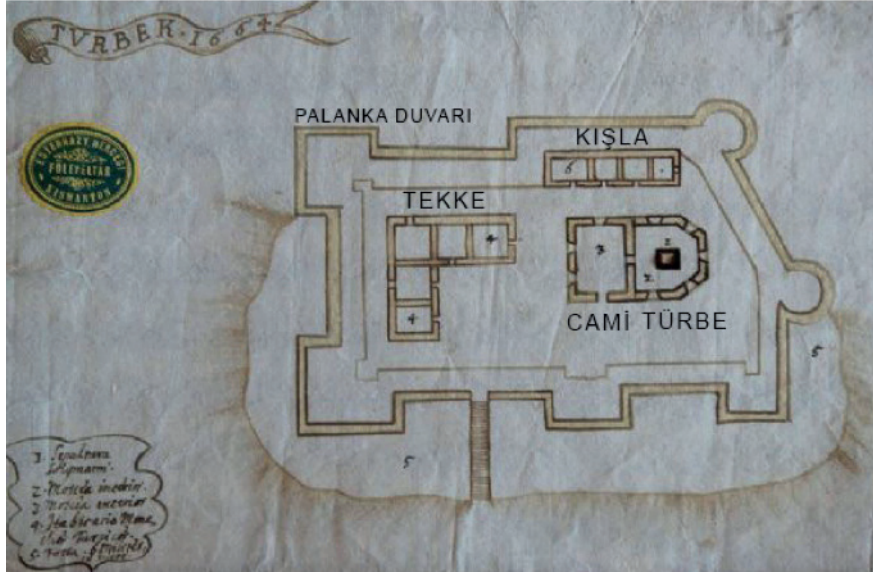
Kuzeydoğu kanadı tümüyle, kuzeybatı kanadının ise büyük bölümü gün yüzüne çıkarılan tekke yapısının bu aşamada bütün planı belirmemiştir. Ancak Aralık 2015 jeofizik tarama verileri yapının geri kalanı hakkında bazı bilgiler sunmaktadır (Resim 4 ve 70). Jeofizik tarama sonuçlarında, kuzeydoğu ve kuzeybatı kanatlarının oluşturduğu “L” biçimli plana güneybatı ucunda, iki yönde yavaşan yapı kalıntıları görülmektedir. Bu kısımda, arazideki engeller nedeniyle jeofizik tarama yapılamadığından güneybatı bölümündeki yapılaşmanın henüz tam boyut ve biçimini bilemiyoruz. Ancak kazılardan bugüne kadar elde edilen veriler ışığında, yerleşim planında tekke ile cami arasında bir avlu olduğu görülmektedir. Cami, tekke ile avlunun yaklaşık simetri aksları üzerinde ve avlunun kible yönünde konumlanmıştır. Türbe de 1,5 metrelik bir kayma ile yine aynı aks üzerinde, caminin kible duvarı arkasında yer almaktadır. Türbenin caminin kible duvarı arkasında konumlanması, İstanbul’da Fatih’ten itibaren inşa edilen selâtin külliyelerinin plan kurgusunu çağrıştırmaktadır. Kanuni’nin İstanbul’daki türbesi de Süleymaniye Camii’nin kible duvarı arkasında, tam olarak mihrap aksında yer alır (Özdengiz-Peker, 2017, 139).

Resim 70: Sultan Süleyman Türbe Palankası, külliye yerleşim planı.

Bu haliyle cami, türbe ve tekke yapılarının ortogonal ve simetrik bir geometrik düzen içinde bir bütün, bir külliye, oluşturdukları görülmektedir. İki ya da üç tarafında tekke, kible yönünde ise cami yapısıyla tarifli hale gelmiş avlusu ve cami ile türbeyi merkez alan simetri aksı üzerinde ortogonal bir geometriye göre biçimlenişle külliye'nin plan şeması, Tanman'ın sınıflandırmasıyla cami-medrese külliyesi ile olan benzerlikleriyle klasik dönemde karşımıza çıkan "cami-tekke kuruluşlarıyla" uyumlu bir örnek oluşturmaktadır (Tanman, 2014, 365, 375). Macaristan'da Osmanlı döneminde inşa edilmiş olan tekke yapılarından hiçbiri günümüzde ayakta değildir; ayrıca bu yapılara ait arkeolojik veri şu an için elimizde bulunmamaktadır. Bu bakımdan Üzüm Tepesi'nde ortaya çıkarılmakta olan Tekke Macaristan'da bir ilk örnek oluşuyla ayrı bir önem taşımaktadır.

Öte yandan, kazıda elde edilen sonuçlar, Sultan Süleyman Türbe Palankası'na ait elimizdeki en önemli tarihi görsel malzemelerden birisini oluşturan ve 1664 Kış Seferi sırasında Pál Esterházy tarafından çizilmiş olan Türbek Palankası planından bazı farklılıklar göstermektedir (Resim 71). Türbe, cami ve tekke yapılarının palanka içindeki konumlanışları genel hatlarıyla Esterházy planı ile uyumludur. Ne var ki Esterházy planında, çokgen bir türbe ve türbeye bitişik bir cami görülürken, kazı çalışmaları sonucunda türbe ve caminin bağımsız iki yapı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Esterházy planında tekke yapısı "L" biçiminde resmedilmiştir. Elimizdeki jeofizik tarama verileri ise L'yi oluşturan kuzeybatı kanadının güneybatı ucunda, henüz kazı çalışmaları yapılmamış bölümden, iki yönde yapı kalıntılarının mevcut olduğunu göstermektedir.

Resim 71: Pál Esterházy'nin 1664 Kış Seferi'ne ait Sultan Süleyman Türbe Palankası'nı gösterir plan.

Arkeolojik verilerin ışığında Esterházy'nin çiziminin hatalı olduğu düşünülebileceği gibi, yapıların zaman içinde onarım ve büyütme çalışmalarıyla değişime uğramış olmaları da mümkündür. Esterházy'nin çizimini yaptığı 1664 Kış Seferi sırasında Palanka'nın Habsburglar tarafından yakılıp tahrip edildiğini ve takiben aynı yıl Sultan IV. Mehmet tarafından burada onarımlar gerçekleştirildiğini biliyoruz. Yukarıda stratigrafi tanımlarında da değinildiği üzere açma kesitlerinde yer yer takip edilebilen yanık tabakası ile kazıda gün yüzüne çıkan yanmış in situ ve in situ olmayan yapı malzemeleri ve diğer buluntular alanda yangına bağlı tahribatın varlığına işaret etmektedir. Öte yandan, şu ana kadar kazılarda, caminin kuzeydoğu temel ve duvarının yukarıda değinilmiş olan dikkat çekici genişliklerinin doğurduğu soru işareti haricinde, plan şemaları bağlamında, yapıların farklı evrelerine ait olarak yorumlanabilecek açık fiziki verilere rastlanmamıştır.

Palanka hendeğine ait ilk fiziki bulgular da 2016 kazı sezonunda elde edilmiştir. Buna göre, hendek ile tekke arasında yaklaşık 19,00 metrelik bir mesafenin bulunduğunu ve hendeğin bu noktada tekke, cami ve türbe yapılarına aşağı yukarı paralel uzandığını söyleyebiliyoruz. Sadece 1,00 metre enindeki bir dilimi kazılmış olan palanka duvar ve hendeğinin bu noktadan sonra izlediği hat hakkında ise ancak çalışmaların ilerlemesi ile bilgi sahibi olunabilecektir.

2015, 2016 ve 2017 yıllarında gerçekleştirilen arkeolojik kazılar sonunda, Kanunî Sultan Süleyman Türbe Palankası'nın hendeğinin yeri belirlenmiş, türbe, cami ve tekkeden oluşan ana yapılarının temelleri ve kısmen duvarları ortaya çıkartılmış, mimari verilerin ölçüleri alınmış, yapı malzemeleri tanımlanmış, yapıların planları oluşturulmuştur. Ayrıca kazı alanı, özellikle Osmanlı dönemine ait kullanım nesnelere ile mimari dekorasyon buluntuları da sağlamıştır. Bu aşamada külliye kazısının büyük ölçüde tamamlandığını söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- Âgehî Mansûr, Fetihnâme-i Kal'a-i Sigetvar / Târih-i Gazâ-i Sigetvar (Sigetvar Târihi), Millî Kütüphane, Ceb 686, 1b-50a.
- Ahunbay, Z. (1988) "Mimar Sinan Yapılarında Kullanılan Yapım Teknikleri ve Malzeme," Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri, 1, Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü. 531-538.
- Akıncı, Ş. (1998) İstanbul'un Fethinden Lale Devrine Kadar Osmanlı Kargir Mimarisinde Yapım Teknikleri, 1453-1730, yayınlanmamış Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aksoy, İ. H. (1982) İstanbul'da Tarihi Yapılarda Uygulanan Temel Sistemleri, yayınlanmamış Doktora Tezi. İTÜ İnşaat Fakültesi.
- Aktepe, M. (2001; 1970 - 1. Baskı) "Szigetvar Livâsı Kanun-nâmesi," Kanunî Armağanı, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 187-202.
- Aslanapa, O. (2011) Türk Sanatı, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Appel, J. (1824) Münzen und Medaillen der weltlichen Fürsten und Herren aus dem Mittelalter und der neuern Zeit, Des Repertoriums zur Münzkunde des Mittelalters und der neuern Zeit, Band 1, Wien.
- Appel, J. (1822) Münzen und Medaillen aller Könige in alphabetischer Ordnung, dann der Markgrafen, Herzoge und Erzherzoge von Oesterreich, Des Repertoriums zur Münzkunde des Mittelalters und der neuern Zeit, Band 2, Wien.
- Ayhan, G. (2011) "Hasankeyf Kazısı Lüle Buluntuları," Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Aydın, H., Perker, Z.S. (2015) "İznik Elmalı Ahşap Camii Yapısal Özellikleri," Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2015 Cilt:14 Sayı:53 (37-47), www.esosder.org (erişim:19.8.2016).
- Ayverdi, E. H., Yüksel, A. (2000a) Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri: Yugoslavya, cilt II/3, İstanbul: Fetih Cemiyeti.
- Ayverdi, E. H., Yüksel, A. (2000b; 1976 - 1. Baskı) Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri: Romanya-Macaristan, cilt I/1-2, İstanbul: Fetih Cemiyeti.
- Ayverdi, E. H. (1985) "Osmanlıda Minare," Makaleler, İstanbul.
- Baram, U. (1995) "The Clay Tobacco Pipes of Cyprus", Report of the Department of Antiquities Cyprus. 299-309.
- Baranyne, O. M. (1994) "İparmüvesség" Budapest Története 3. Budapest a török korban, Budapest, 1944. 354-381.
- Bencze Z. (2002a) "Török emlékek régészeti kutatása Budán az 1990-es években," Hódoltság, 51-58.
- Bencze Z. (2002b) "Török rézedények a Hadtörténeti Múzeum udvarán," (Türkische Kupfergeschirre auf dem Hof des Museums für Kriegsgeschichte), Budapest, Régiségei, 35/2, 461-468.
- Bikić V., Ivanisevic, V. (2010) "South Gate Area in the Upper Town of Belgrade Fortress," Archaeological Institut, Beograd. 253-271.
- Bikić V. (2003) Gradska keramika Beograda (16-17. vek), Beograd.
- Böke, H., Akkurt, S., İpekoğlu, B. (2004) "Tarihi Yapılarda Kullanılan Horasan Harcı ve Sıvalarının Özellikleri," Yapı, 269, 90-5.
- Çelik, S. (2009) Süleymaniye Külliyesi: Malzeme, Teknik ve Süreç, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Cuhaj, G. S. - Michael, T. (2001) 2012 Standard Catalog of World Coins - 1901-2000, Krause Publications, Lola.
- Dabanlı, Ö., Çılı, F., Kâhya, Y. (2013) "Nur-u Osmaniye Camii'nin Temel İnşaatı," Tarihi Yapıların Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu 27-29 Kasım 2013, İstanbul.
- Demiriz, Y. (2002) "Osmanlı Çini Sanatı," Türkler Ansiklopedisi, 21, Ankara. 350-357.

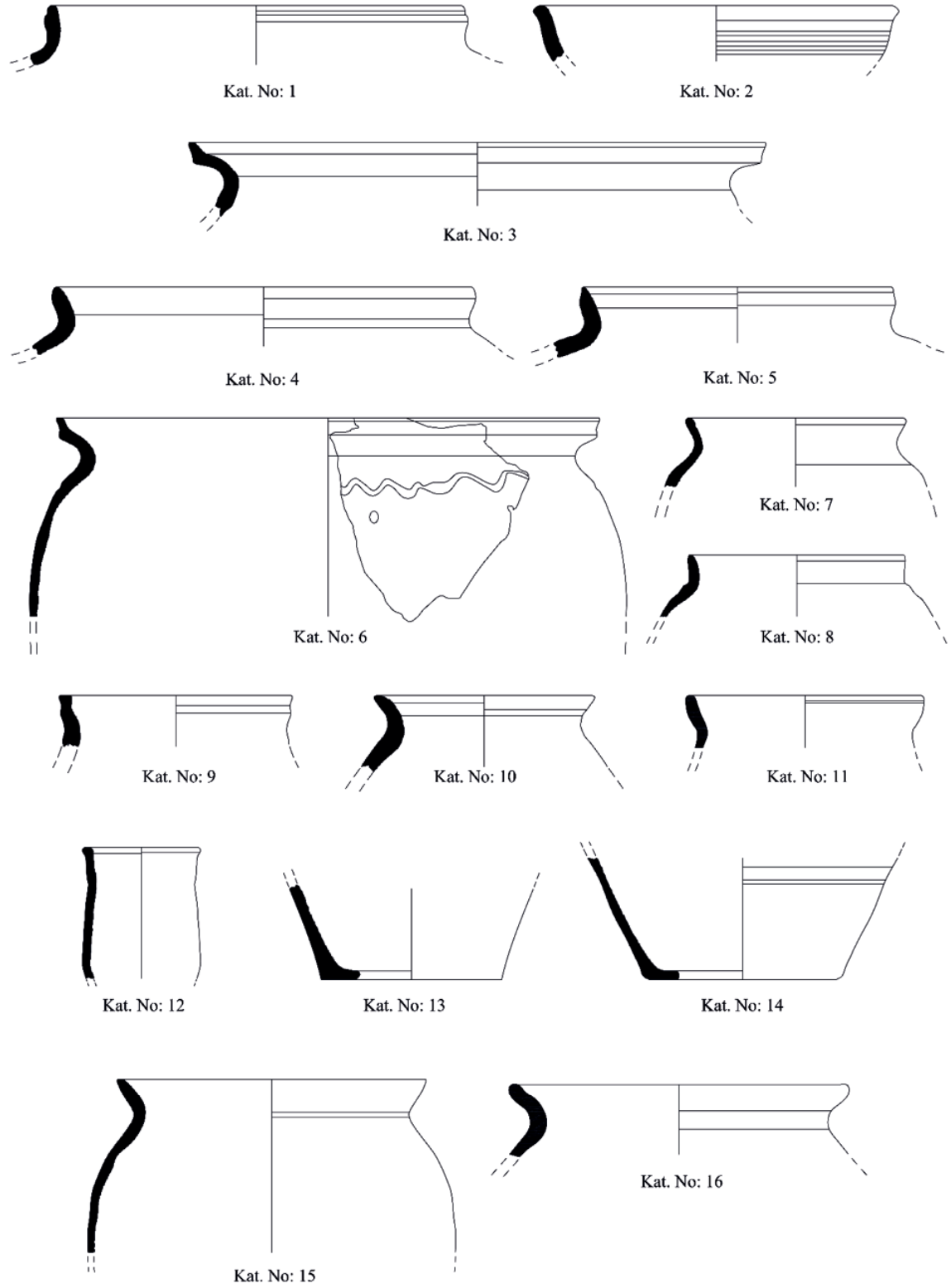
- Diker, H. F. (2010) *Belgeler Işığında Ayasofya'nın Geçirdiği Onarımlar*, doktora tezi, MSÜ, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Emecen, F. (2014) "Kanuni Sultan Süleyman'ın Kayıp Türbesi Üzerine Notlar," *Kanunî Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki Hatırası*, der. N. Pap, Pécs: Molnár Nyomda, 129-135.
- Evliya Çelebi (2013) *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, haz. S. A. Kahraman ve Y. Dağlı, İstanbul: YKY.
- Fehér, G. (1973) "Adatok Eger török agyagművességéhez (a múzeumi régi raktár-anyag alapján)" *Az Egri Múzeum Évkönyve 10*, Szerk.: Bakó Ferenc (1972). Eger, 191-214.
- Fehér G. ifj., (1968a) "Esztergomi török vörösrézedények," *Komárom Megyei Múzeumok Közleményei 1*, Tata, 273-310.
- Fehér, G. ifj., (1968b) "Esztergom—szenttamáshegyi feliratos edények," *Komárom Megyei Múzeumok Közleményei 1*, Tata, 329-339.
- Fehér G. jr. (1960) "A Pécsi Janus Pannonius Múzeum hódoltságkori török emlékei," *A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 5*. Pécs, 103-146.
- Fekete, L., (1944) "Budapest a törökkorban," *Budapest története III*, Budapest.
- Feridun Ahmed Bey, (2012) *Nüzhət-i esrârü'l-ahyâr der-ahbâr-ı sefer-i Sigetvar (1569)*, Sultan Süleyman'ın Son Seferi, haz. H. A. Arslantürk ve G. Börekçi (İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi).
- Gaál, A. (2013) "Kerámia leletek a Szekszárd-palánki török palánkvár (Jeni Palanka) feltárásából IV," *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve*, 35, Szekszárd, 219-301
- Gaál, A. (2011) "Kerámia leletek a Szekszárd-palánki török palánkvár (Jeni- Palanka) feltárásából II. Talpastálak, kiöntőcsöves korsók," *A Wosinsky Mór Múzeum évkönyve*, 33, Szekszárd, 231-286
- Gaál, A. (2010) "Kerámia leletek a Szekszárd-palánki török palánkvár (Jeni Palanka) területéről és feltárásából. Mázas asztali edények," *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve*, 32, Szekszárd, 401-452.
- Gaál, A. (2005) "Kínai porcelánok és utánzataik, valamint üvegkarperecek a Jeni-palánki török palánkvárból," *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve*, 26, Szekszárd, 205-258.
- Gaál A. (2004) "Hódoltságkori cseréppipák a Wosinsky Mór Múzeum gyűjteményében," *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve*, 26, Szekszárd, 259-296.
- Gaál, A. (1985) "Török palánkvárak a Buda-eszéki út Tolna megyei szakaszán. Magyar és török végvárak (1663-1684)," *Studia Agrensia*, 5, Eger. 185-197.
- Gaál, A. (1991) "A szekszárdi múzeum hódoltságkori rézedényei (Copper Vessels of the Szekszárd Museum from the Turkish Occupation Period II)," *ComArchHung*, 191-207.
- Gerő, G. (2003) "Balkan Influences in the Mosque Architecture of Hungary," *Archaeology of the Ottoman Period of Hungary*, der. Gerelyes, I - Kovács, G., Budapest: Hungarian National Museum, 181-84.
- Gökbilgin, T. (1950) "Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki Türbesi," *Tarih Dünyası*, 4, 144-5, 174.
- Gündüz, F. (2005) "Minare," *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: İSAM Yayınları, c. 30, s. 98-101.
- Gyenizse, P., Bognár, Z., (2014) "Sigetvar ve Çevresinin haritacılık ve jeoenformasyon yöntemleriyle 16–17. yüzyıl Peyzaj rekonstrüksiyonu," *Kanunî Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki Hatırası*, der. N. Pap, Pécs: Molnár Nyomda, 73-90.
- Gyöngyi, K. (2010) "A Magyarországi Oszmán-Török Régészet Új Eredményei: Átteintés A Dráva Mentı Kutatások Kapcsán," *A Középkor És A Kora Újkor Régészete Magyarországon*, (Archaeology of the Middle Ages and the Early Modern Period in Hungary) II, der. Elek, B- Gyöngyi, K., Budapest.
- Gyöngyi, K., Elek, B. (2010) "A Középkor és A Kora Újkor Régészete Magyarországon," *Archaeology of the Middle Ages and the Early Modern Period in Hungary*, I-II, Budapest.
- Gyöngyi, K. (2003) "Some Possible Directions for Research into Ottoman-era Archaeological Finds in Hungary," der. I. Gerelyes –G. Kovács, *Archaeology of the Ottoman Period in Hungary*, Budapest, 257-268.

- Hancz, E. (2014) "Osmanlı Kaynaklarına Göre Kanuni Sultan Süleyman'ın Sığgetvar'daki Otağ Yeri, Ölümü ve Türbesi," Kanunî Sultan Süleyman'ın Sığgetvar'daki Hatırası, der. N. Pap, Pécs: Molnár Nyomda, 55-71.
- Hancz, E., Elcil, F. (2012) "Excavations and Field Research in Sığgetvar in 2009-2011: Focusing on Ottoman-Turkish Remains," International Review of Turkish studies, 2/4, 74-96.
- Holl, I. (2005) Fundkomplexe des 15.-17. Jahrhunderts aus dem Burgpalast von Buda, Budapest.
- İbrahimgil, M. Z., Konuk, N. (2006) Kosova Sultan Murad Hüdâvendigâr Türbesi Restorasyonu, Ankara: Türk Diyanet Vakfı.
- Jakab, A. - Jankovics, N. (2008) A nagyhalászi Pusztatemplom (Medieval church in Nagyhalász), A Nyíregyházi Jós András Múzeum Évkönyve, Nyíregyháza.
- Kocsis, E. - v.d. (2003) "Medieval Material Culture – Medieval Archaeology" XII. Chapter: "The Middle Ages and the Post-Medieval Period," Hungarian Archeology at the Turn oh the Millennium, der. J. Laszlovszky Budapest., 397-405
- Kolay, İ. (2010) "Ottoman Construction Materials and Terminological Change: Remarks Pertaining to Bricks and Roof Tiles as Apparent in the Sources," Monuments, Patrons, Contexts: Papers on Ottoman Europe Presented to Machiel Kiel, der. M. Harthmuth – A. Dilsiz, Leiden: Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten, 143-151.
- Kolay, İ., Çelik, S. (2007) "Malzeme ve Teknoloji," Bir Şaheser: Süleymaniye Külliyesi, der. S. Mülayim. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 125-147.
- Kovács, G. - Bartosiewicz, L. - Éder, K. - Gál, E. - Miklós, Z. - Rózsás, M. - Tóth, A. J. - Zatykó, C. (2014) "Medieval And Ottoman Period Archaeology in The Drava River Region," Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, 65, 155-168.
- Kovács, G. - Rózsás, M. (2014) "Kora Újkori Cseréppipák a Dráva Vidékéről Egység, Regionalitás, Kereskedelem," Archaeologiai Értesítő, 139, Budapest. 239–259.
- Kovács, G., Rózsás, M. (2010) "A Barcsi Török Vár És Környéke: Újabb Kutatások 1999-2009," A Középkor És A Kora Újkor Régészete Magyarországon, der. E. Benkő – G. Kovács, Budapest: Archaeological Institute of the Hungarian Academy of Sciences, 621-42.
- Kovács, Gyöngyi - Rózsás, Márton (2010) "A Barcsi Török Vár És Környéke: Újabb Kutatások 1999-2009," Ed. Benkő, Elek, Kovács, Gyöngyi, A Középkor És A Kora Újkor Régészete Magyarországon. Budapest, Archaeological Institute of the Hungarian Academy of Sciences, 621-42.
- Kovács, G. (2006) "Hódoltság kori leletegyüttes Bajáról," Communicationes Archaeologicae Hungariae, Budapest. 275-295.
- Kovács, G. (2005) "Iznik Pottery in Hungarian Archaeological Research" Turkish Flowers Studies on Ottoman Art in Hungary, Budapest, 69-86.
- Kovács, G., Tomka, G. (2003) "The Archaeology of the Otoman Period," XII. Chapter: "The Middle Ages and the Post-Medieval Period," Hungarian Archeology at the Turn oh the Millennium, der. J. Laszlovszky, Budapest., 405-413.
- Kovács, G. (1998) "A barcsi török palánkvár kerámialeletei," Communicationes Archaeologicae Hungariae, Budapest, 155–180.
- Kumbaracı, L. B. (2008) Üsküpt'e Osmanlı Mimari Eserleri, çev. S. Engüllü, İstanbul: Mas.
- Kuran, A. (1968) The Mosque in Early Ottoman Architecture, Chicago: The University of Chicago Press.
- Kuş, A., Şimşek, F., Dıvarcı, İ. (2007) Ottoman Heritage in Rumelia: Albania – Macedonia, 1, İstanbul: Hazinedaroğlu.
- Kuşüzümü, K. H. (2010a) İstanbul Minarelerinin Geleneksel Yapım Teknikleri ve Günümüzdeki Restorasyonu, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

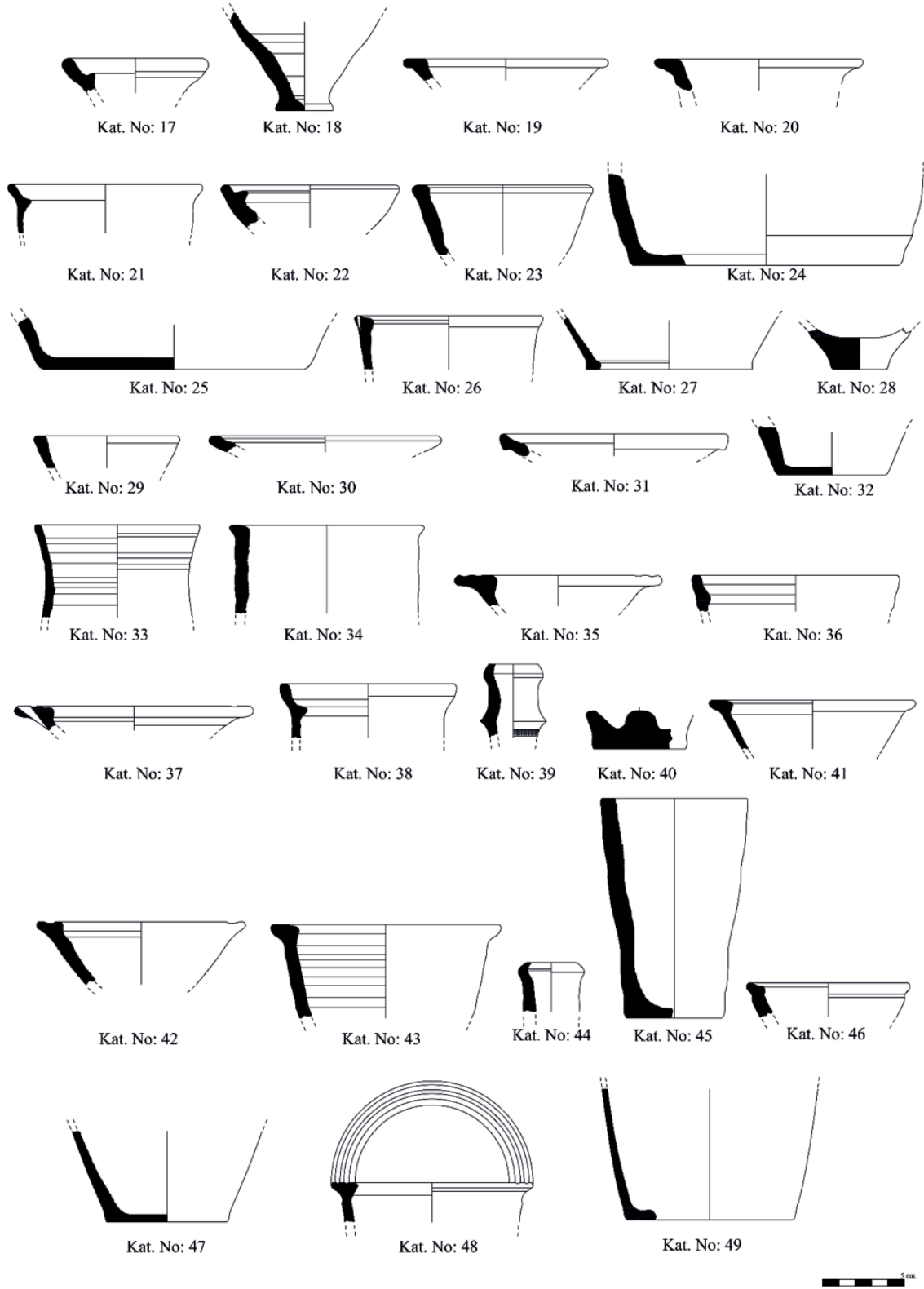
- Kuşüzümü, K.H. (2010b) "Yapım Teknikleri Açısından İstanbul Minareleri," Vakıf Restorasyon Yıllığı, 1, s.55-64.
- Lajkó, O. (2003) "Post Medieval Pottery Finds from Hódmezővásárhely-Ótemplom," *Archaeology of the Otoman Period in Hungary*, Budapest.
- Márta, V. (2010) "A Kora Újkori Kérámia Feldolgozásának Módszerei," *A Középkor És A Kora Újkor Régészete Magyarországon. Archaeology of the Middle Ages and the Early Modern Period in Hungary II*, der. B. Elek- K. Gyönkyi, Budapest.
- Mate, V. (2015) *Középkori És Kora Újkori Aranypénzek, A Kaposvari Rippl-Ronai Muzeum Eremgyujtemenye, 1 (Medieval and Early Modern Ages Gold Coins, the Numismatic Collection of the Rippl-Ronai Museum)*, Rippl-Ronai Megyei Hatokorú Varosi Muzeum, Kaposvar.
- Mülayim, S. (1982) *Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler: Selçuklu Çağı*, Ankara: KTB.
- Necipoğlu-Kafadar, G. (1985) "The Süleymaniye Complex in Istanbul: An Interpretation," *Muqarnas*, 3, 92-117.
- Ökten, M. S., vd. (2013) "Ahşap Minarelerin Taşıyıcı Sistemleri ve Zıbıncı Camii Örneği," 4. Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu, İstanbul.
- Öney, G. (1987) *İslam Mimarisinde Çini*, İzmir.
- Özdengiz Başak, M., Peker, A.U. (2017) "Szulejmán Szultán Türbe-Palánkja Szigetrváron a 2015/2016-os Ásatások Építészeti Vizsgálatai Alapján," *Szulejmán Szultán Szigetrváron: A Szigetvári Kutatószok 2013-2016 Között*, der. N. Pap – Pál Fodor, Pécs: Pannon Castrum.
- Özgülven, B. (2001) "The Palanka: A Characteristic Building Type of the Ottoman Fortification Network in Hungary," *EJOS– Electronic Journal of Oriental Studies, Proceedings of the XIth International Congress of Turkish Art*, Utrecht, 4/34, 1-12.
- Pap, N., Kitanics, M. (2015) "Nagy Szulejmán szultán szigetvári türbéjének kutatása (1903-2015)," *Mediterrán és Balkán Fórum*, 4, 2-44.
- Pap, N. (2014) *Kanunî Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki Hatırası*, Pécs: Molnár Nyomda.
- Parladır, Ş. (2007) "Sigetvar Seferi Tarihi ve Nakkaş Osman," *Sanat Tarihi Dergisi*, 16/1, 67-108
- Peçevî, İbrahim (1916) *Tarih-i Peçevî, I*, İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Peker, A. U. (2017) "Reconstruction of Memory and Memorials in Zsigetvár," *Memory of Place (Iconarch, International Congress of Architecture and Planning, May 11-13) Konya: Selçuk University*, 91-104
- Peker, A.U., Özdengiz Başak, M., Deveci, A., Uzun, M. C., Sertel, S. (2017) "TİKA Macaristan – Zigetvar Kanuni Sultan Süleyman Türbe Palankası Kazı ve Araştırma Projesi, 2017 Sezonu Arkeolojik Kazı ve Araştırma Çalışmaları Değerlendirme Raporu."
- Peker, A.U., Özdengiz Başak, M., Deveci, A. (2016) "TİKA Macaristan – Zigetvar Kanuni Sultan Süleyman Türbe Palankası Kazı ve Araştırma Projesi, 2016 Sezonu Arkeolojik Kazı ve Araştırma Çalışmaları Değerlendirme Raporu."
- Peker, A.U., Özdengiz Başak, M., Deveci, A., Yüksel, F. A., Yeni, H. (2015) "Macaristan Zigetvar'da Kanuni Sultan Süleyman'ın Türbesini Bulma Çalışmaları Kapsamında Ekim 2015'de Yapılan Kazı ve Araştırma Çalışmaları ve Buluntular Hakkında Rapor."
- Prokisch B. (1991) "Ein Münzfund Des 16. Jahrhunderts Aus Dem Stift Wilhering," *Jahrbuch Des Oö. Musealvereines Gesellschaft Für Landeskunde*, Band 136, Linz.
- Pusztai, T. (2003) "The Pottery of the Turkish Palisade at Báticasék," *Archaeology of the Otoman Period In Hungary*, Budapest. 301-310
- Rumbeyoğlu Fahreddin (2013) *Macaristan'da Bazı Âsar-ı Osmâniyye, Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, Ekim 1913, 4/22, 1391-1400 (tıpkıbasım ve aktarım H. F. Çüngen, M.E. Yılmaz, *Türk Dünyası Tarih*, 54/320, 30-34).

- Sabján, T., Végh, A. (2003) "A Turkish House and Stoves from the Water-Town (Víziváros) in Buda," *Archaeology of the Otoman Period in Hungary, Budapest*, 274-300.
- Sokollu Vakfiyesi, "Sinan Bey oğlu eski Sadrazam Şehit Mehmet Paşa Vakfı (Evâhir-i Zîl-Hicce 981 H.)" *Türkçe transkripsiyon Mevlüt Çam (VGM, Defter 572, sayfa 27, sıra 20)*
- Şenyurt, O. (2012) "Kosova'da Murad Hüdâvendigâr Türbesi ve Ek Yapıları," *METU JFA*, 29/2, 285-311.
- Tamás, K. P., Balázs S. (2014) *Macaristan'da Osmanlı Türk Mimarisi*, Türkinfo.
- Tanman, B. (2014) "Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları / Tekkeler," *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler*, haz. Ocak, A. Y. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Tanman, B. (1997) "Halvethane," *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 15, 388-393.
- Tanyeli, G. ve Tanyeli, U. (1993) "16. Yüzyıl Osmanlı Mimarlık Teknolojisi," *Türk Kültüründe Sanat ve Mimari: Klasik Dönem Sanatı ve Mimarlığı Üzerine Denemeler*, İstanbul: YEKÜV Yayınları. 125-156.
- Tayşi, M. S. (1989) "Ali Dede, Bosnevî," *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 2, 386.
- Tomka, G. (2003) "Finjans, Pipes, Grey Jugs," *Archaeology of the Otoman Period in Hungary, Budapest*, 311-320.
- Tóth, A. (2003) "An Otoman-era Caller from the Foreground of Buda's Royal Palace," *Archaeology of the Otoman Period in Hungary, Budapest*, 274-300.
- Turan, Ö, İbrahimgil, M. Z. (2004) *Balkanlardaki Türk Mimari Eserlerinden Örnekler*, Ankara: TBMM.
- Türel, İ. (2011) *Türk Sanatında Altı Köşeli Yıldız: Mühr-i Süleyman*, İstanbul: Kitabevi.
- Ülgen, A. (1996) *Klasik Devir Minareleri: Osmanlı Cami Planında Minarelerin Konumu*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Ünver, A. S. (2001) "Kanunî Sultan Süleyman'ın Son Avsturya Seferinde Hastalığı, Ölümü, Cenazesi ve Defni," *Kanunî Armağanı*, der. U. İğdemir, Ankara: TTK, 302-6.
- Varga, S., Pap, N., Hancz, E., Kitanics, M., (2015) *Szigetvar 1566*, Pécs: Publikon Publishers.
- Vatin, N. (2005) "Un türbe sans maître: Note sur la fondation et la destination du türbe de Soliman-le-Magnifique à Szigetvár," *Turcica*, 37, 9-42.
- Yılmaz, M. E. (2015) *Sigetvar'da Türk Mimârîsi*, İstanbul: Fetih Cemiyeti.

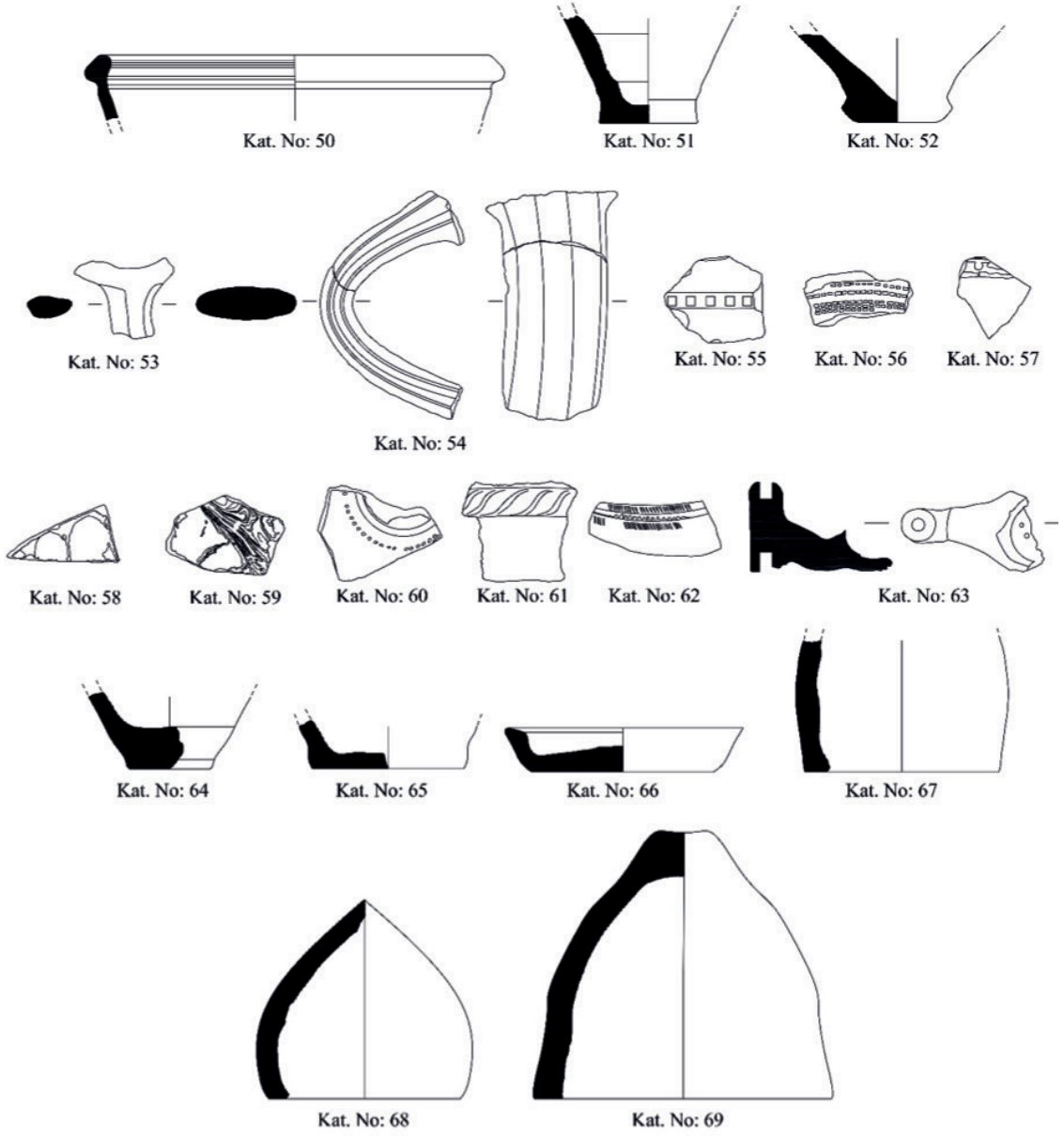
EK:
2017 KAZI SEZONUNDE TEKKEDE BULUNAN SERAMİK VE KÜÇÜK BULUNTULARIN
ÇİZİMLERİ

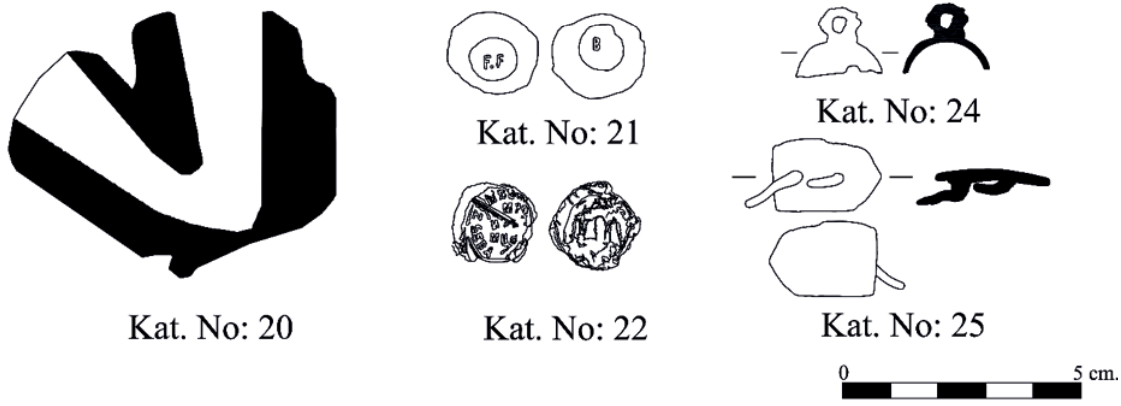
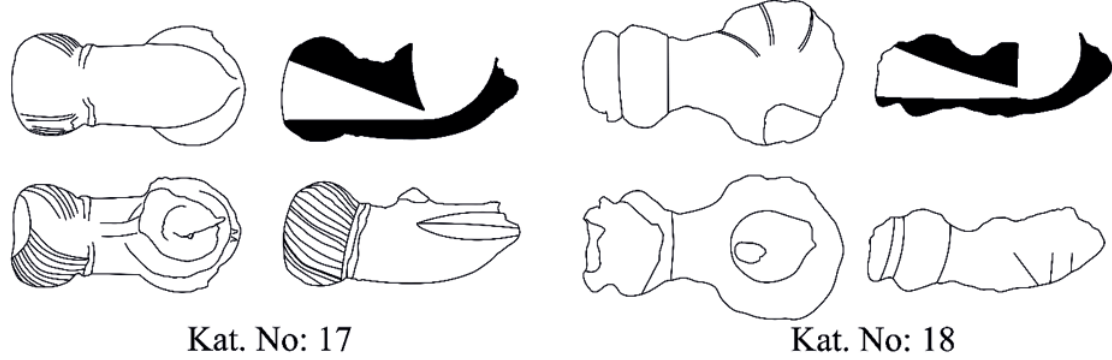
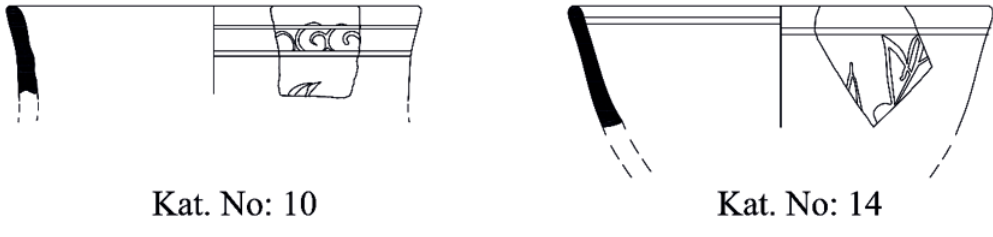
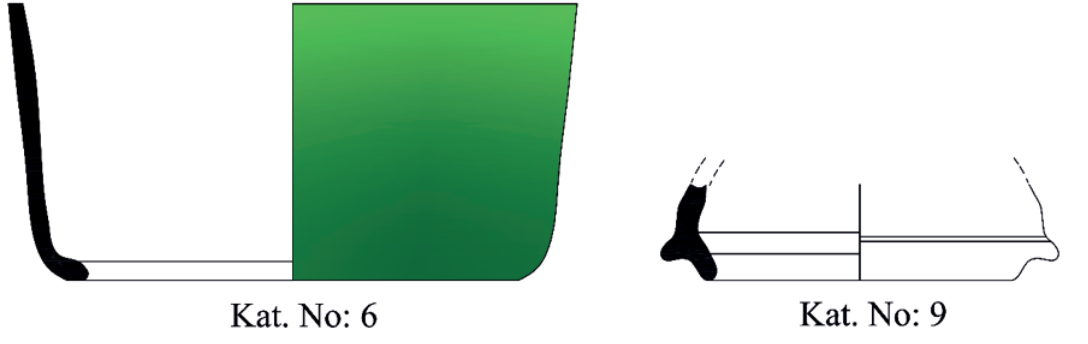
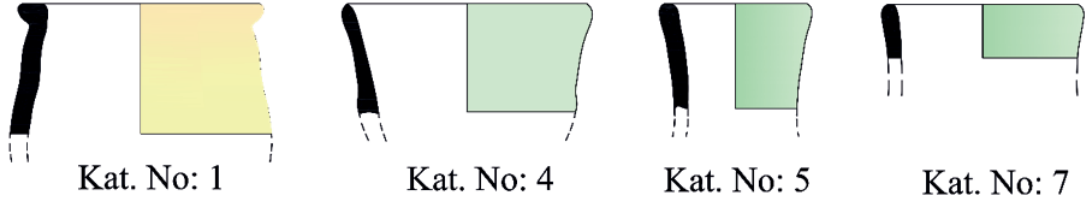
Çizim 1: Tekkede tespit edilen pişirme kapları

Çizim 2: Tekkede tespit edilen servis kapları

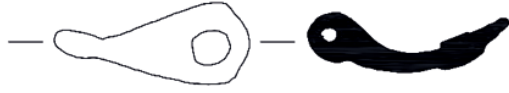

Çizim 3: Tekkede tespit edilen servis kapları, kulp, gövde ve soba gözleri

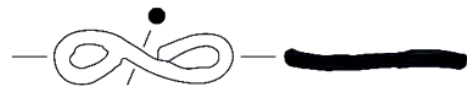

Çizim 4: Tekkede tespit edilen küçük buluntular

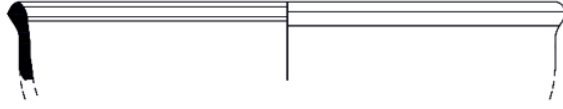

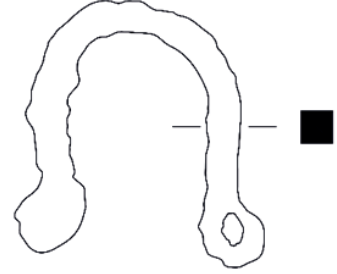
Kat. No: 26

Kat. No: 27

Kat. No: 28

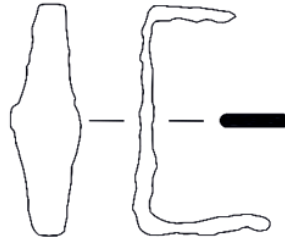
Kat. No: 29

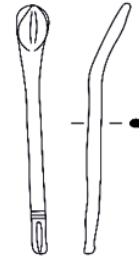
Kat. No: 30

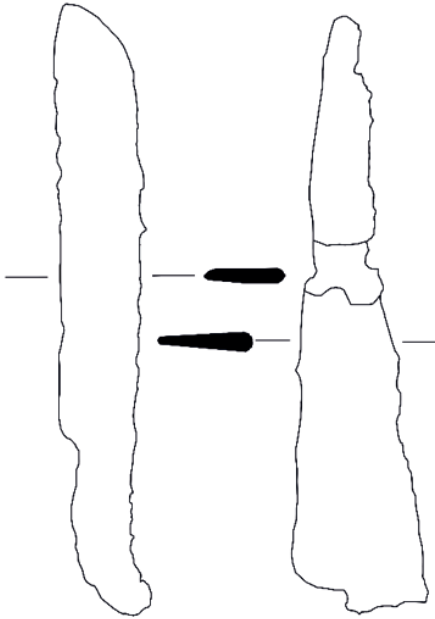
Kat. No: 31

Kat. No: 32

Kat. No: 33

Kat. No: 34

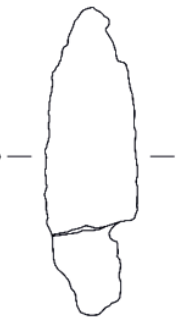
Kat. No: 35

Kat. No: 36

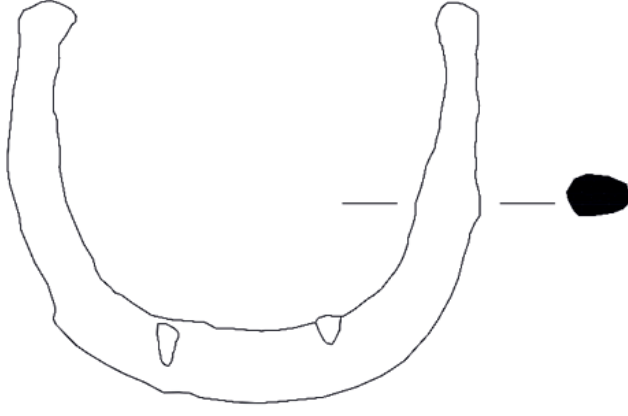
Kat. No: 37

Kat. No: 38

Çizim 5: Tekkede tespit edilen küçük buluntular

Kat. No: 39

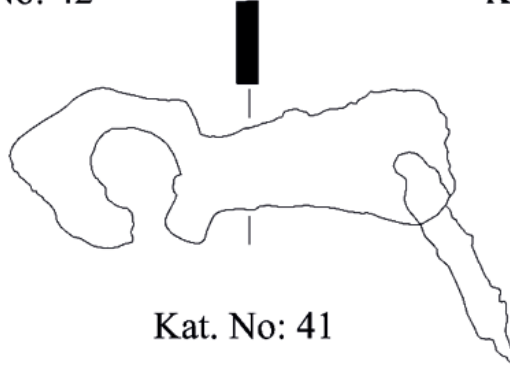
Kat. No: 40

Kat. No: 42

Kat. No: 53

Kat. No: 41

Çizim 6: Tekkede tespit edilen küçük buluntular